

CONCEPTE, CONDICIÓ, REALITAT

El 17 de març passat l'Institut d'Estudis Penedesencs obria el curs 2002 amb un acte acadèmic a l'Escola d'Enginyeria que la Universitat Politècnica de Catalunya té a Vilanova i la Geltrú. Es va remarcar allí com després d'un quart de segle d'activitat la perspectiva de l'Institut d'Estudis Penedesencs continua sent la mateixa del primer dia: el Penedès com a sentit d'identitat, com a voluntat de pertinença i com a justificació del treball en els més diversos aspectes, aquells que tenen a veure amb el seu coneixement i amb la difusió dels trets que li són propis, i que per osmosi natural en són matèria d'identitat de tots els penedesencs.

En un quart de segle la concepció que va inspirar la fundació de l'IEP no sols ha mantingut la seva vigència de forma prou evident, sinó que ha comptat amb justificacions complementàries. I ha estat així com, al costat del Penedès del passat, objecte de nombrosos i constants treballs de recerca, ens hem trobat amb un Penedès, el del temps present, sotmès a nombroses sacsejades de procedència diversa, derivades en tot cas d'allò que ha estat definit com a component dels nous temps, condicions del viure del nou segle.

És aquesta doble perspectiva –la constància en el concepte inicial i el replantejament a l'entorn de les condicions– la que ens ha portat a tornar a prendre en consideració alguns aspectes dels criteris d'edició de l'Institut. El resultat n'és aquesta publicació que teniu a les mans, un intent de sintetitzar les millors virtuts de dues línies de treball en lletra impresa que han caracteritzat la vida de l'Institut en aquest quart de segle; primer va ser la de la *Miscel·lània penedesenca*, de la qual fins al dia d'avui s'han publicat vint-i-sis volums; després vindria la revista *Gran Penedès*, de la qual s'han publicat 73 números. *Del Penedès* se sent deutora i hereva d'una i altra, i fins i tot de la vella *Olerdulae*. No en defuig cap dels seus plantejaments, però cerca també noves perspectives amb un criteri que, a diferència d'alguna proposta penedesenca que darrerament s'ha mostrat, innovadora però potser sobtada d'excessos, vol trobar l'equilibri del rigor amb el caire estricte de senzillesa formal i la penedesenca amplitud de continguts.

A les pàgines que segueixen trobareu una bona part dels treballs presentats a les onzenes Jornades d'Estudis Penedesencs celebrades a Vilafranca el 1998, però també col·laboracions diverses i una crònica de les activitats de l'IEP, al costat de les aportacions de les seccions i les notes de lectura. Creiem que el contingut del seu format i la seva difusió ajudarà a fer d'una publicació del Penedès un vehicle de cultura i un punt d'aplec al qual tots sou convidats.

MORGADES I TORRAS I BAGES, ELS CREADORS DEL NACIONALISME CATALÀ

RESUM

Text de la darrera conferència de Mn. Joan Bonet i Baltà, pronunciada a Vilafranca del Penedès al mes de maig de 1988, al saló de sessions de l'Ajuntament de Vilafranca, amb caire de lliçó magistral en l'acte de cloenda de les Primeres Jornades d'Estudis Penedesencs, celebrades al Museu de Vilafranca i organitzades per l'Institut d'Estudis Penedesencs.

ABSTRACT

Text from the last lecture by Priest Joan Bonet i Baltà, delivered in Vilafranca del Penedès in the month of May 1988, in the Assembly Hall of Vilafranca's Town Hall, under a magisterial tone during the closing ceremony of the First Symposium of Penedès Studies, held in Museu de Vilafranca and organised by Institut d'Estudis Penedesencs.

Una salutació al senyor alcalde, a les autoritats i a tots els que sou aquí. Aixeco la vista perquè estic mirant uns quadres, aquí i allà, i perquè parlaré d'aquests senyors* i vull demanar lucidesa, a veure si sabré interpretar el que pensaven i, sobretot, el que feren. El tema –Morgades i Torras i Bages, creadors del nacionalisme català– potser és massa propi i peculiar per fer-lo un capellà, però aquests també eren capellans, i bisbes, que vol dir més jerarquia i més responsabilitat; així jo, un simple capellà, també en puc parlar.

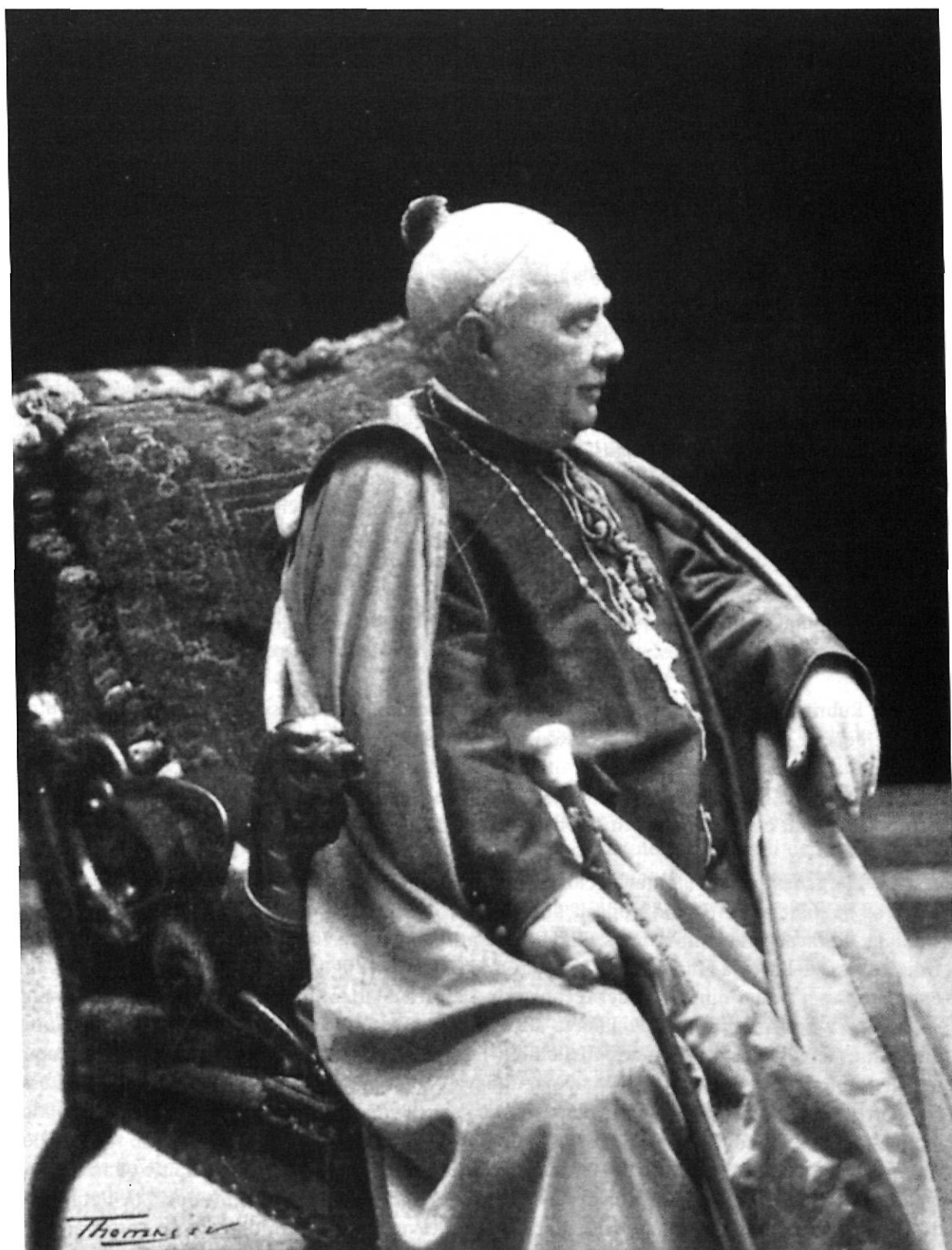
Les meves paraules volen tenir una doble intenció: primer explicar-vos un tema penedesenc, així m'adjunto al caràcter que han tingut els vostres estudis aquests dies, i segonament glossar el nostre tema i, a través dels personatges, amb les seves idees i les seves iniciatives, unir-nos a les celebracions que ben aviat a tot Catalunya dedicaran estudis i commemoracions, les més solemnes i entusiastes, a la ja començada celebració del mil·lenari de la nacionalitat catalana. Parlarem d'idees i d'iniciatives, de fets diversos, d'actituds que prengueren el doctor Morgades i el doctor Torras i Bages, penedesencs de soca-rel, per restaurar a Catalunya, tan vigorosament com els fou possible, els principis, les bases i la consciència social de la seva identitat com a nació. Les meves paraules tindran un enfocament de ressenya històrica. Voldria situar el moment històric, a finals del segle passat, quan aquests dos penedesencs van entrar amb eficàcia proselitista en el seu sincer esforç per aconseguir en la nostra terra el redreçament de la consciència nacional catalana, tan esmorteïda llavors.

Morgades i Torras i Bages entraren amb eficàcia en la seva tasca reivindicadora quan Catalunya vivia un impuls inicial de restauració amb l'anomenada renaixença catalana. Tots nosaltres coneixem aquells inicis en els quals tingué tant a veure l'home, el nostre Milà i Fontanals, en aquells moments feliços en què es van reprendre els Jocs Florals. Aquesta renaixença

Morgades i Torras i Bages entengueren que aquella renaixença cultural que es vivia ja a Catalunya havia de coronar-se amb una restauració militant d'un esperit nacional que no existia. Ells dos van creure que per al poble català i per als sacerdots seria un benefici, i que aquella renaixença literària i cultural havia de completar-se expandint arreu una consciència política que tingués com a base els principis substancials de la nostra pròpia nacionalitat. La nostra nacionalitat, francament, era mig morta. Sabeu tots que Felip V amb la seva «Nova planta», amb altres lleis nefastes, pretenia anar-la destruint, i així va semblar gairebé durant un segle, fins al moment de la renaixença.

Però no era veritat que existís un separatisme: amb els seus treballs i escrits, i també amb les seves iniciatives, el que aquests bisbes volien simplement era donar a tots els seus conciutadans el recobriment de la consciència nacional, la consciència de pàtria catalana.

Primerament apuntem històricament el gest del bisbe Morgades al donar un significat català a la restauració del monestir de Ripoll, ara fa cent anys, i ho commemorem. La restauració de Ripoll ha de comptar-se com una efemèride alhora religiosa i patriòtica, creada per l'impuls ascendent de renovació que portava la renaixença catalana. El temple de Ripoll, bastit per Guifré el Pilós i dedicat a la Verge Maria, fou regit secularment per l'orde benedictí, i va rebre sempre l'enaltiment constant de les butlles dels papes, i dels comtes i poble català; pels fets inicials de la reconquesta, uns i altres consideraven que s'havia convertit en centre, en redós i en bressol de la nostra nacionalitat catalana.

Josep Morgades i Gili, bisbe de Barcelona, mort el dia 8 de gener de 1901.

Des del segle xv caigué la malastrugança sobre el monestir i a partir de llavors va viure la dissort de Catalunya. La renaixença, que donà ales a la resurrecció de tantes coses nostres que havien estat oblidades, desitjà ardentment un monestir de Ripoll restaurat. Vingué l'esforç resolutiu de Morgades. Tot l'esforç d'abans dins la renaixença fet per altres va ser debades, però ell, amb el seu esforç resolutiu, quan va ser nomenat bisbe de Vic l'any 1882, l'emprengué amb la força creadora que trobem tota la seva biografia tan plena de realitzacions. Es pot dir que Ripoll fou la iniciativa que va aguantar amb més alè i més apassionadament, durant vuit anys i sempre enmig de grans dificultats.

Morgades digué, o proclamà a través dels papers, que la resurrecció de Ripoll cercava com a suprem afany la resurrecció de l'esperit de Catalunya. Heus ací les dades principals. El 1883 Morgades ho demana al Govern central i diu: «Vull per a la mitra de Vic aquest exmonestir destruït, cremat, que la diòcesi de Vic vol». Però fou debades, això, no l'hi donaren, i llavors buscà un subterfugi, si voleu una mentida de bisbe: «Vull fer una parròquia allà», i no li negaren aquelles runes amuntegades pedra sobre pedra. En prengué possessió el 31 de desembre del 1885 i tot seguit, amb gran difusió de mitjans, ho va comunicar al poble català. Morgades féu una al·locució i va prologar així el propòsit de ser-ne restaurador: «Venimos –ho deia en castellà, ja que en aquella època gairebé no s'admetia la dualitat en les grans declaracions– a confiar al pueblo fiel, y a los catalanes especialmente nuestro propósito y resolución de restaurar cumplidamente aquella insigne joya del arte cristiano y poder así celebrar en la basílica de nuevo consagrada y al servicio restituida, el milenario de la primera consagración de Santa Maria de Ripoll. Todos saben –deia ell– lo que significa, lo que Ripoll significa –repetia– en la historia de nuestra nacionalidad. La empresa es grande, costosa, pero no difícil, ni mucho menos imposible».

Rubricava aquesta proclama també el canonge Collell, l'eclesiàstic catalanista més dinàmic de l'època, aquell que hi fou ajuntat quan els bisbes foren castigats per Roma. Ell era, havia estat, i tota la vida fou així... Va ser el títol que va donar-li el bisbe Torras en la dedicatòria de *La tradició catalana*, quan la hi va enviar, ell que era el seu amic íntim, i li va escriure: «Te l'envio perquè sé que tu ets l'agitador príncep de la nostra renaixença».

Morgades, amb voluntat decidida, emprengué una mobilització cívica i religiosa, fonia esforços airejant arreu el seu propòsit amb escrits, lletres personals i fulls. En tots els ambients catalans destacava el sentit religiós i també subratllava sempre el patriòtic i impulsava la reconstrucció total del secular monestir. Es contenen anècdotes molt agudes de les seves grans pressions enginyoses per trobar diners i poder reconstruir. Després de la primera al·locució bilingüe al poble català que vingué després, ell demanava a tota la premsa sorgida arreu de Catalunya i les juntes diocesanes locals aplegaven adhesions, obrien llistes de donatius. *La Veu de Montserrat*, sempre dempeus enmig de tota la premsa catalana, donava com a portaveu de la restauració l'ajut literari amb recordatoris històrics, aportacions i comentaris de documentació antiga, llegendes, folklore, poesies, etc. Sens dubte que l'aparició de *Canigó* del poeta Verdaguer, el 1886, amb tanta història ripollenca, donà a la restauració en curs el moment més líric. I fou també ben líric quan a Ripoll mateix el bisbe Morgades –quina història!– va coronar a Mn. Verdaguer com a poeta de Catalunya. I tot això en el curs de la restauració, amb l'afany del nostre doctor Morgades de portar aquesta restauració a la gent catalana. Durant l'any 1893 tingueren lloc els actes de la nova consagració de l'altar i del temple, es col·locà darrere l'altar el mosaic de la Verge, es donà digna sepultura a

les despulles del comte i dels abats... Morgades va organitzar les grans processons, l'enterrament dels comtes i dels abats. Situeu-vos en aquells moments quan els cossos dels nostres reis havien estat salvats i eren allà, a l'arxiu de la Corona d'Aragó, en capsas. Morgades va crear una gran processó per tot Barcelona, de l'arxiu de la Corona d'Aragó a la catedral, de la catedral a l'estació i de l'estació a cada poble en el qual parava el ferrocarril, allí sortien els capellans i el poble per tal de resar l'absolta a aquells nostres reis i comtes, fins a arribar a Vic. Allí es van fer actes solemnes a la catedral i als carrers, i l'endemà una altra processó i, també amb ferrocarril, fins a Ripoll, allí les grans festes que duraren tres dies.

El que llavors era un jove nacionalista català, el polític tarragoní Rovira i Virgili, explica com de jove va recollir el missatge que Morgades li havia donat en aquells moments, en aquesta restauració. Rovira i Virgili, després de voler reivindicar la memòria i la glòria d'aquest gran bisbe català, exclamava admirat: «Qui pot oblidar a casa nostra aquelles veres paraules del bisbe Morgades quan deia que ja podia morir content»... Es referia al text bíblic que recollí Morgades a l'última pàgina del recordatori de la consagració, recordatori que repartí a tothom. En llegir-lo hom veu un sincer i lúcid aclariment d'aquest pensament íntim del propòsit operant que va portar Morgades a emprendre la renovació de Ripoll. Aquest text totes les generacions catalanes en visitar Ripoll el poden llegir sobre una làpida clavada a la dreta, ben a prop de la tomba del bisbe Morgades, a l'entrada del temple romànic, i que diu: «Ja moriré content, content moriré després d'haver retornat a la santíssima Verge son antiquíssim trono de Ripoll. A Catalunya retornà la seva casa pairal i a sos comtes i abats llur glorífica sepultura, i haver treballat per fer reviure son esperit i ses virtuts, i amb uns i altres les venerades tradicions catalanes. Que Déu nostre Senyor m'escolti i atenga i segueixquen així tots els meus estimats compatricis». Aquest era el comiat, el colofó, que posava a l'esforç de vuit anys de la restauració d'aquell monestir.

Anem a un altre testimoniatge de la grandesa de Morgades. La predicació de la paraula divina i l'ensenyança del catecisme en llengua catalana és la primera de les instruccions que dona quan pren possessió de la diòcesi de Barcelona. Tenim una sèrie de cartes on es veu que ell es va oposar resolutament a anar a Barcelona després de tants anys i cansat com estava; en paraules textuais: «No tinc ànim per poder restaurar un cos que ja quasi no viu». Així li deia en una carta al Secretari d'Estat del Vaticà que l'instava que anés a Barcelona. El mateix secretari d'Estat que en les cartes posteriors que li va escriure li va clavar les espines més greus que es poden donar a un sacerdot, no solament arran d'aquest document sinó també arran del document últim de la seva vida, i va ser arran d'aquestes que ell va morir de dolor.

En el *Butlletí Oficial de la Diòcesi de Barcelona*, el primer que es va publicar, aparegué un text català: «Predicació de la paraula divina i ensenyament del catecisme en llengua catalana». Situem-nos en l'època. El *Diari de Barcelona* va publicar-lo, també la *Revista popular*, la Unió Catalanista, com a fruit de la seva segona assemblea, a Reus, va promoure la seva propaganda, es va dir que s'havia d'anar cap a la publicació dels llibres de pietat en català, que no n'hi havia. En va sortir llavors un, i a les primeres pàgines d'aquest primer llibre catalanista de devoció cristiana hi van recollir el text del bisbe Morgades.

Ell tenia consciència que havia pres una mesura radical. Deia que era molt responsable, però, del que deia i que, sens dubte, produiria mal efecte a certs esperits superficials, però justifi-

cava aquesta mesura amb una llarga exposició doctrinal històrica, aportava altres raonaments de signe lingüístic i pedagògic, de continuisme sociopolític, i triava una conclusió que com a manament deia: «Exhortem, sense apremi d'express manament, que no obstant estem disposats a donar, si no se nos secunda en aquesta empresa de zel capaç de la salvació de les ànimes. Exhortem, diem, a tots els parrocos, a tots els predicadors de la nostra diòcesi, que anunciïn i facin anunciar la divina paraula en català». No es feia així en la majoria de llocs, a Barcelona i a altres indrets. La primera iniciativa que Morgades tingué a Barcelona fou aquesta: «que anunciïn i facin anunciar la divina paraula» implicava sermons, implicava catecismes.

El prelat vol atreure l'atenció sobre aquesta iniciativa nacionalista de defensa general de la nostra llengua catalana, per això aquest document, i és important la seva anàlisi, comporta una vivor d'expressió en alguns aspectes que cal recollir, ja que bé tindran cura de subratllar-ho els seus enemics en les grans polèmiques que van sorgir. Sobre l'ensenyament diu: «És conegut en tot el món l'abandó que té Espanya de tot quant es refereix a la instrucció», i es lamenta llavors del mal gravíssim de l'analfabetisme i de l'admissió en el món del treball dels infants en edat escolar. Tampoc no van ser ben acceptats els seus conceptes sobre el mal del centralisme, el tracte preferent que es donava a la llengua castellana aquí, a la terra catalana, la poca estimació que existia pel català a les esferes responsables, amb les diferències substancials que remarca en frases on diu que el poble té la seva manera de pensar, de sentir i d'expressar-se en la pròpia llengua i que no fóra equitatiu que es promogués la imposició d'una llengua particular d'una regió a totes les regions d'un estat de diverses llengües.

El document és llarg, penseu que en el *Butlletí Oficial de la Diòcesi* va durar quatre mesos la publicació d'aquest text, perquè, és clar, la primera afirmació publicada en el primer butlletí, d'imposició, calia formular-la i conduir-la amb tota altra classe de documentació. Ja era responsable del que feia però era un camí llarg. Cap al final de la instrucció hi ha un paràgraf d'una enèrgica duresa d'expressió i, en llegir-lo, hom comprèn que fos el text que més discussions polítiques va crear i que més testimoniatges posteriors han citat en la història de la defensa de la llengua catalana. En la seva època fou titllat arreu d'un «acto abusivo de potestad», o com un «crimen a la lesa patria». És una frase viva, aguda, punyent, de sentit polític, com a revulsiu, és la següent: «Ja que amb una paciència a penes concebible sofrim fa tant de temps el jou de ser administrats, ensenyats, jutjats en castellà, cosa que ens perjudica greument, siguem exigents, almenys, en ésser instruïts en català en allò que mira al cel i ens posa a tots nosaltres en relació amb Déu».

La reacció contradictòria sorgiria arreu. El tema pastoral que tractava i la seva posició sociopolítica es van debatre. Com a síntesi voldria dir-vos que foren quatre les sessions celebrades al Parlament i tres les del Senat dedicades al tema. Tots els polítics espanyols hi prengueren part, els nostres polítics en defensa, els altres en punyent atac excitant que el bisbe, com a senador que era llavors per Barcelona, anés al Senat a escoltar-ho, però ell restà dempeus a Barcelona. L'oposició manipulava, diuen, aquests temes. Va ser un crit de rebel·lia, aquesta pastoral, plantejava un problema que afecta el govern, que afectava tot el país, el futur de la unitat espanyola, es pot dir que a la seva existència com a nació.

Es va dir que el bisbe enverinava el problema de Catalunya, que feia reunions separatistes a casa seva. En realitat es feia al·lusió a un altre tema del qual no tindrem temps de parlar, que

és el d'una reunió que es va fer al palau episcopal quan es tractà de la primera concessió de llibertat política amb els drets que Catalunya podia tenir en els pressupostos espanyols, amb la llei de regularització que va durar quatre o cinc anys abans de fer-se. Morgades havia acoblat a casa seva tots els senadors i tots els polítics en representació de Barcelona. Hi va haver una denúncia posterior que va ocasionar el testimoniatge en nom del Papa del secretari d'Estat del Vaticà. Aquest li va dir que era el bisbe que havia creat el catalanisme, això no s'havia dit mai, és la troballa que s'ha fet últimament en un document que ens ha arribat de Roma, de l'arxiu secret del Vaticà, sortit de la nunciatura.

Se l'havia titllat d'imprudent, que havia excitat les masses, que no s'havia comportat com un bon bisbe, amb prudència com cal, però no se l'havia acusat d'això. Se'l va acusar directament d'anar amb els catalanistes, d'aquesta desviació terrible de la política que havia sorgit a Barcelona, que ell l'havia creada i, per primera vegada en documents d'església, hi trobem, en parlar de les jerarquies catòliques, la paraula «catalanista» quan se l'acusa de ser el creador del catalanisme.

Anem a Torras i Bages, no en el camp d'acció sinó com a promotor de mentalitat, de canvi de pensament, d'obertura a realitats desconegudes que ens explica la història, com era la nacionalitat catalana, donar consciència als catalans. Això en l'ordre de realitzar coses ho trobem en Morgades en altres aspectes, però al seu costat hi havia el doctrinal, l'home que feia doctrina d'això, l'home que va donar el contingut substancial quan llavors a Manresa es van establir les bases inicials del moviment polític de la Catalunya moderna: les Bases de Manresa. El doctor Torras va assistir-hi, ell juntament amb el doctor Jaume Collell van ser els únics sacerdots que van assistir-hi.

Concretem, per donar-vos només fets històrics. El doctor Torras als primers llibres no parla de Catalunya. Va ser un treball de consciència davant d'una realitat el que li va produir la necessitat d'escriure. Ell havia dit moltes vegades que no volia escriure per escriure, que no volia fer bombolles de sabó, i va dir, també, «sempre que escric, sempre que faig aquest treball difícil de pensament i d'esforç personal per dir quelcom, d'escriure quelcom, ho faig amb finalitats determinades». Doncs bé, hi ha un moment que acaba de parlar de temàtiques religioses, de novenes a sant Joan, etc. Hi ha un moment determinat que tots els llibres que escriu són destinats al tema de fer reviuire el concepte de nacionalitat catalana. Mireu el procés dels seus llibres, l'ordre de publicació d'aquestes obres regionalistes fou el següent: el 1887 *L'Església i el regionalisme*, el 1892 *La tradició catalana*, el 1892 també *l'Apologia de la Vida*, el 1893 *Consideracions sociològiques sobre el regionalisme*, el 1899 *La força de la poesia*.

I aquí acaben les coses escrites sobre regionalisme, que deia ell, que nosaltres podríem posar-hi nacionalisme, podríem posar-hi coneixement de l'esperit català, etc. Després com a bisbe directament ja no treu cap altre escrit; això sí, responsablement, es va plantejar si havia de permetre la segona edició de *La tradició catalana*. Com sabeu, actualment som a la seva vuitena o novena edició. Llavors que l'acabaven de fer bisbe va tenir el deure de fer una segona edició, i es plantejà si havia acomplert com a bisbe, amb aquella serenitat pastoral que ha de tenir un bisbe, cap i responsable de la pietat, del pensament, de la vida religiosa. Les coses que havia dit eren dins, englobades en aquest esperit que pertocava a un bisbe, i ell es referma i diu que tot el que ha dit a *La tradició catalana* ho manté en la nova edició i dona el permís per fer-la.

Estàvem buscant aquí, en resum, els motius que ell explica de per què va entrar a fer regionalisme i a donar els passes mentals, de conceptes precisos, àdhuc sociopolítics. He trobat sobre això un text molt curiós: el regionalisme era per a ell una forma d'estructura de política nacional per salvar la decadència d'Espanya. Fixeu-vos en les paraules de previsió, en aquest moment que estem parlant de l'Espanya de les nacionalitats, de l'Espanya de les autonomies, fixeu-vos la síntesi que jo he fet aquí del seu pensament, són paraules exactes: «La substància nacional està no solament amenaçada pel parlamentarisme, sinó també pel cosmopolitisme revolucionari, enemic essencial del regionalisme, la tradició i el cultiu de l'esperit indígena, representa a Catalunya l'evolució democràtica moderna. Fora d'ella no pot haver-hi en aquesta terra veritable evolució democràtica. El pensament polític del regionalisme consisteix a veure si el decaïment públic de la monarquia espanyola es pot refer, més que no pas pels vincles cognitius de la política, enterament desacreditats, si es pot refer per medi de la vida dels membres, vigoritzant els òrgans regionals, sempre vius fins i tot quan estan esmoreïts, i els únics capaços de resurrecció perquè viuen de la pròpia naturalesa dels homes».

És un presagi que això ho escrigui un convilatà, un nostre penedesenc cent anys abans de la realitat que estem vivint: l'Espanya de les nacionalitats i les autonomies. Això que tan assossegadament vivim i que en aquella època era inquietud i era previsió d'un home que pensava en aquestes coses, un home que sentia, que es donava al poble a través del que era seu.

Moltes altres coses podria dir-vos d'aquests dos grans homes, de les coses que havien realitzat entre nosaltres, d'una sèrie de curiositats, com per exemple el text de la làpida que s'havia de posar davant del palau del rei Pere II. En Pacianet, el banquer de Vilafranca, un dia li va transmetre una carta dient-li que havia d'escriure el text de la làpida que s'havia de posar davant del palau del rei Pere II, i Torras contesta i diu en una carta a Pacià Amigué: «Quedeu autoritzats a modificar el text, àdhuc a prescindir-ne, puix per condescendència a vostè i per tractar-se de la meua vila he fet la inscripció perquè, com vostè comprèn, el meu llinatge de vida i mon actual treball no disposen una cosa que, encara que senzilla, exigeix una gràcia especial». Creia el doctor Torras que fer aquesta inscripció demanava una gràcia especial per poder fer-ho a Vilafranca. O potser una altra cosa que alguns no saben. Quan va cristal·litzar a finals de segle el moviment de la Unió Catalanista, i va voler cristal·litzar entrant a les eleccions davant dels fracassos que havien tingut homes tan importants com el ministre aquell que va fer per catalanista –ho diu en una carta el bisbe Torras a en Morgades– el jurista Duran i Bas que coneixia prou bé en Morgades. En una carta de contestació a la d'aquest últim en la qual li presenta a Torras com a bisbe successor seu a Vic, Duran i Bas li diu: «Ja sé que els catalanistes estaran contents, em presento jo tot i que en tenia un altre escollit per anar-hi però, no obstant això, rendeix el meu pensament a tu i et dic “sé que estaràs content per fer bisbe en Torras i Bages perquè és catalanista”».

Però no sabíeu que aquí a Vilafranca, entre nosaltres, es va fer la primera prova del patit polític catalanista. Existien a les eleccions els conservadors i els liberals, aquell torn que ens explica la història, però a conseqüència de la reunió de les Bases de Manresa, a la qual va assistir en Torras i Bages, en la realització arreu del programa polític català es va pensar, i davant del desengany de la primera legislació, què es volia fer per donar drets a l'autonomia de Catalunya, per les pretensions de Catalunya en aquell moment per tal que dels diners de Madrid n'arribés quelcom a Catalunya, és a dir, que dels diners que s'emportava Madrid vingués quelcom a la pàtria. Aquest

acord no va poder subsistir i es van revoltar els catalans d'aquella època, en Jaume Carner, en Puig i Cadafalch, en Duran i Bas, en Prat de la Riba, i un noi jove catalanista, en Francesc Cambó, tota la colla que formaven la Unió Catalanista. Aquells que havien creat les Bases de Manresa. Llavors van dir d'intentar anar a les eleccions per primera vegada, i el primer lloc que va ser escollit va ser Vilafranca del Penedès. Tots aquests polítics durant una setmana van anar per tots els pobles del Penedès, però també és ben cert que us haig de dir el fracàs que va tenir aquest primer intent del nacionalisme militant a Catalunya llavors, va ser l'any 1898. El fracàs d'en Polavieja, amb en Duran i Bas diputat a Madrid, va crear aquesta escissió que va creure que era necessari anar ja cap a la lluita política i va fer-ho a Vilafranca. És clar que els pagesos deien que els venien a parlar de les Bases de Manresa i no sabien què significaven, ells que volien que els vinguessin a parlar del vi i d'aquestes coses, i que no veien quin guany els havia de portar.

La proclama que signa en Prat de la Riba amb motiu de les Bases de Manresa té el mateix estil que textos de Torras i Bages, són el calcat dels capítols de l'obra de Torras i Bages per crear en la ment catalana aquest concepte de sentir-se nacionalista. Cent anys després tot això que es va crear a Vilafranca, que surt de Vilafranca, excita al record i a parlar-ne.

No oblidó que en aquell moment hi havien persones que conduïen el moviment polític, sobretot en Valentí Almirall. Ja sabeu que ell i en Torras i Bages tenien un pensament oposat sobre el catalanisme renaixent, *Lo catalanisme* de n'Almirall va ser donat a la gent catalana molts pocs anys abans que Torras i Bages, i ell ja deia, i Torras va dir el mateix: «Al jovent català jo ofereixo aquest llibre», i així com el Centre Català es trobava a baix de la casa política catalanista, a dalt hi havia el Centre Escolar, i és a aquests joves del Centre Escolar, molts d'ells sortits de les congregacions marianes, col·legis dels jesuïtes, on Torras i Bages va tenir cinc anys una casa de catalanisme, i d'allí van sortir, fills de la burgesia catalana, els grans polítics del catalanisme. En aquest Centre Escolar va preparar-se tot el moviment catalanista.

Hi va haver un enfrontament, àdhuc Torras i Bages volia contestar aquestes tendències de Valentí Almirall. Existeixen els textos. Quan jo vaig fer la segona edició de les obres completes de Torras i Bages vaig agafar aquest document de l'Almirall i vaig mirar de posar-lo, per primera vegada i amb caire d'acarament, no d'oposició sinó de documentació, entorn dels escrits de Torras i Bages, però encara es poden trobar textos de Valentí Almirall d'aquells moments difícils de la creació d'aquest pensament de resurrecció catalana.

* Es refereix als retrats de Josep Torras i Bages i Josep Morgades i Gili de la Galeria de Vilafranquins Il·lustres, situats al Saló de Sessions de la Casa de la Vila, on anava a pronunciar la seva conferència. (Nota del transcriptor, J. S. i B.).

MN. JOAN BONET I BALTÀ, QUATRE APUNTS BIOGRÀFICS

RESUM

Síntesi biogràfica d'aquest sacerdot i erudit vilafranquí amb motiu del seu traspàs l'any 1997, tot recordant les seves aportacions a la història de l'església catalana contemporània i d'algunes de les seves personalitats més significades, així com la seva faceta de col·leccionista de ceràmica i creador del llegat que porta el seu nom al Museu de Vilafranca.

ABSTRACT

Biographical summary of this priest and scholar born in Vilafranca on the occasion of his death in 1997, while recalling some of his contributions to the history of contemporary Catalan Church and of some of its outstanding figures in addition to his facet as pottery collector and founder of the legacy bearing his name in Museu de Vilafranca.

La personalitat i l'obra de Mn. Joan Bonet i Baltà, malauradament traspassat el 6 de juliol de 1997, als 91 anys, presenta una diversitat de perspectives, amb el caire polièdric d'una vida llarga i fecunda, que fan gairebé impossible un dibuix biogràfic complet i desapassionat que vagi més enllà de les pinzellades de referència i anecdotari. Hi ha el mossèn Joan més estrictament vilafranquí, però també l'entusiasta col·leccionista de ceràmica, l'estudiós de la història eclesiàstica catalana, l'escriptor, l'hagiògraf de Torras i Bages, el promotor d'iniciatives parroquials i de pastoral, i tants altres aspectes que s'aplegaven en aquell caràcter tan propi, objecte del clarividient dibuix d'Albert Manent en el seu volum *Semblances contra l'oblit. Retrats d'escriptors i polítics*:

«Parla amb braó, s'indigna amb ell mateix quan vol trobar la veritat de dues hipòtesis que ha plantejat tot sol. Segueix el rastre dels documents o de les anècdotes històriques com un llebrer o un benedictí pacient. Parla amb foc de metralladora, camina de pressa i una mica encorbat i gesticula molt, bo i alçant la veu i, aclucant els ulls només una mica, però amb una malícia evident, us pot llançar un dard irònic o us pren el número fins al punt que, si no el coneguèssiu bé, podria semblar un atac. I la polèmica pot convertir-se en tan viva que no us deixarà ficar-hi cullerada i ell mateix s'exalta, es pregunta i es respon i es baralla tot sol, i tot d'una, tocant-te el braç, et fa: "Tu, calla!". Quan s'ha endinsat per un viarany històric i en va aclarint l'entrellat, s'em-briaga i fins i tot alça un poc massa la veu...»

Si el Museu és deutor a Mn. Bonet de l'extraordinària col·lecció de ceràmica antiga que va donar, Vilafranca i el Penedès no pot oblidar la personalitat de l'impulsor de diverses i importants iniciatives en els àmbits culturals, ni deixar d'esmentar la seva incidència de forma

directa en la vida pastoral amb la iniciació de l'Escola Casal dels Àngels de l'Hospitalet i la parròquia de Sant Isidre, on va ser enterrat com a reconeixement a la seva tasca.

Nascut el 23 de maig de 1906 al vilafranquí carrer dels Ferrers, on el seu pare i el seu avi es guanyaven la vida realitzant imatges escultòriques en un petit talleret conegut popularment com a «cal Sants», obrador que sovintejaven els clergues vilafranquins i del qual també era habitual el bisbe Torras i Bages, va entrar al seminari quan encara no tenia deu anys, marcat per una vocació en la qual va incidir també de forma especial el seu oncle, Mn. Albert Bonet, el fundador de la Federació de Joves Cristians de Catalunya. Encara seminarista, Joan Bonet va destacar ja per la facilitat de ploma, i a la segona meitat de la dècada dels anys vint és possible resseguir les seves col·laboracions a les pàgines del setmanari vilafranquí *Acció*, amb el pseudònim de «Joan de Puigdalba» i, a més d'altres col·laboracions esparses, també a la publicació *Exercitatorium* del seminari de Barcelona.

Ordenat prevere el 29 de juny de 1929, la seva primera destinació va ser de vicari a la Bisbal del Penedès, i d'allí a Sant Cugat del Vallès, a Premià de Mar i a la barcelonina de Sant Joan d'Horta. Són els anys republicans. Mossèn Joan fa costat al seu oncle en la labor de la Federació de Joves Cristians de Catalunya, a la vegada que escriu a les publicacions fejecistes i col·labora en els anomenats «Cercles d'estudis» d'aquesta institució. Però el seu interès intel·lectual és ja en la història contemporània de l'església catalana, de forma que poc abans de l'inici de la guerra publica un primer estudi sobre l'integrista Sardà i Salvany. Al juliol de 1936, però, incendien la seva església i rectoria barcelonina de Sant Joan d'Horta, i és Pere Grases, en aquells moments secretari de l'alcalde de Barcelona, qui li aconsegueix un passaport i un altre per al seu oncle Mn. Albert Bonet. Així s'embarca cap a Gènova, on rep acollida dels jesuïtes. El 1937, però, Mn. Bonet decideix tornar al país i situar-se a la banda anomenada «nacional»; és destinat a la parròquia de Cabrejas del Campo, pertanyent al bisbat del Burgo de Osma però prop de Sòria.

Acabada la guerra li és adjudicada una parròquia de l'Eixample barceloní, però el 1940, com a conseqüència d'una denúncia per haver celebrat la cerimònia d'un bateig en català, és destinat a la petita parròquia de Sant Julià del Montseny. Es allí on, cap al 1941 o 1942, promou dues edicions clandestines del catecisme català de segon grau, publicades amb data de 1936.

La llunyania no dificulta les noves iniciatives i des de les pàgines del setmanari vilafranquí *Acción Católica* Mn. Joan Bonet presenta la idea de commemorar l'any 1946 el centenari del naixement de Torras i Bages. El tema és compromès. Entre els que li donen suport hi ha Manuel Benach i Torrents, llavors alcalde de Vilafranca, però els aspectes catalanistes del bisbe vilafranquí el fan un personatge difícil i controvertit, i l'abat Aureli Maria Escarré es mostra partidari d'oposar-se a una celebració que no compta amb la llibertat de paraula que demana la seva apologia. És la insistència de Mn. Joan Bonet la que aconsegueix finalment que la commemoració es tiri endavant dins de les possibilitats del moment, amb un homenatge montserratí i, pocs anys després, l'edició de les obres completes del bisbe Torras en un volum amb un extens estudi introductori de Mn. Bonet, a la col·lecció Biblioteca Perenne d'Editorial Selecta, al costat de l'obra d'escriptors catalans contemporanis com Josep Carner o Josep Maria de Sagarra. La iniciativa es va repetir pocs anys després amb motiu del centenari de Jacint Verdaguer, esdeveniment que va propiciar diversos actes i celebracions així com una nova edició de les obres completes

de l'il·lustre sacerdot a la mateixa col·lecció que havia acollit les del bisbe Torras, amb un extens epíleg de Mn. Joan Bonet en el qual analitzava i donava a conèixer detalls i aspectes documentals i biogràfics inèdits del gran poeta de Folgueroles.

De la mà del sacerdot vilafranquí neix el 1944 la revista barcelonina *Apostolado sacerdotal*, d'àmplia difusió entre els estaments eclesiàstics d'arreu de l'Estat. El 1946 Mn. Joan Bonet retorna a Barcelona a les parròquies de Sant Isidre i Sant Medir entre els barris de la Bordeta, Sants i l'Hospitalet de Llobregat, i és aquí on endega una singular labor amb la fundació de la parròquia de Sant Isidre, que va obrir les portes de l'església el 1951; tot seguit es va tirar endavant la construcció d'un centre parroquial al mateix indret, amb un edifici de tres plantes que es va inaugurar uns anys després i que finalment es completaria amb el complex escolar anomenat Casal dels Àngels que va començar a funcionar el 1959 i que, amb l'agregació d'un institut filial el 1965, ha esdevingut un centre que ofereix ensenyament a més de mil dos-cents alumnes.

Va ser a partir de la seva jubilació, l'any 1976, que Joan Bonet va poder dedicar més atencions a dues de les grans passions de la seva vida: la ceràmica i la història. La seva extraordinària col·lecció de ceràmica antiga, amb importants mostres de la producció de les diverses èpoques en els principals centres del país, va ser donada al Museu de Vilafranca en la que seria la Col·lecció Bonet de Ceràmica en record i homenatge al seu pare, l'escultor i ebenista Joan Bonet i Marrugat. Per tal d'acollir-la el Museu de Vilafranca va reestructurar la sala gòtica de la primera planta i les sales annexes que exposen amb dignitat les més de mil cinc-centes peces que constitueixen una de les més importants col·leccions de ceràmica de Catalunya. Inaugurada inicialment el 23 de juny de 1978, la col·lecció ha estat objecte de diverses ampliacions, sempre sota l'atenta direcció de Mn. Joan Bonet, que va voler mostrar-se així munífic amb la seva vila nadiua. Bona part de la col·lecció va esdevenir base de la magnífica edició de l'estudi de Mn. Joan Bonet *Ceràmica catalana. Pietat popular (segles XV-XIX)*, publicat pel Museu l'any 1988.

Els estudis d'història eclesiàstica del segle XIX i XX el van portar a reunir un extraordinari fons bibliogràfic i documental sobre aquesta temàtica. Aquest conjunt, format per uns cinc-mil volums i col·leccions de revistes, i especialment important per l'extraordinari conjunt de manuscrits i documents inèdits que conserva, va ser donat a la Biblioteca Episcopal de Barcelona, on constitueix el Seminari d'Història Contemporània de l'Església a Catalunya en el que és la Fundació Bonet Baltà. D'aquesta labor d'estudi són algunes de les seves obres més importants, en especial el seu treball *L'Església catalana, de la Il·lustració a la Renaixença* publicat el 1984 i, juntament amb Casimir Martí, l'estudi *L'integrisme a Catalunya. Les grans polèmiques 1881-1888*, que va ser guardonat amb el III Premi Internacional Jaume Vicens Vives de Ciències Socials, treball publicat el 1990, del qual els autors anunciaven una continuació que fins ara no ha vist la llum.

Mn. Joan Bonet va passar els darrers anys de la seva vida en el silenci i el recolliment del treball –tot i que salpebrat amb alguna cèlebre tertúlia eclesiàstica a la qual donava acollida–, que sols abandonava de tant en tant per visitar els seus familiars i amics vilafranquins i seguir de prop tot el relacionat amb la seva estimada col·lecció de ceràmica. Tot i aquesta constant humilitat de l'investigador i erudit, va ser distingit amb la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya

entre altres importants reconeixements a la seva labor, i en els darrers anys diverses edicions van voler reconèixer públicament la importància de la seva aportació a la cultura catalana, entre aquestes el volum miscel·lànic d'homenatge *Contribució a la història de l'Església catalana*, publicat el 1983 amb motiu del seu setanta-cinquè aniversari i que el 1996 es va completar amb l'edició *Mossèn Joan Bonet i Baltà: noranta anys al servei de l'Església de Catalunya*.

CAMPANAR DEL VENDRELL: ARTESANS, DAURADORS - 1784

RESUM

Estudi a l'entorn dels artistes que van fer possible al segle XVIII l'emblemàtica figura del campanar de l'església parroquial de Sant Salvador del Vendrell.

ABSTRACT

A survey on the environment of artisans that made it possible to create the emblematic belfry statue in El Vendrell's parish church of Sant Salvador in the 18th century.

INTRODUCCIÓ

L'àngel del campanar de l'església del Vendrell és una de les figures caracteritzades com a àngels-penell que han coronat i coronen encara els cloquers de cinc municipis del Gran Penedès i que han caracteritzat precisament aquest element decoratiu com un símbol d'identitat propi.

Per ordre d'antiguitat és Vilanova la primera ciutat penedesenca que va col·locar un penell figurant un àngel al campanar de la parròquia de Sant Antoni ja l'any 1705, figura que va perdurar fins a l'any 1936. Vilafranca coronava el campanar de la parròquia de Santa Maria l'any 1775 amb una figura de les mateixes característiques, que va perdurar fins a l'any 1988. El Vendrell coronava el campanar de la seva església parroquial l'any 1784 també amb la figura d'un àngel, que encara avui, al cap de 214 anys, aconsegueix el rol per al qual va ésser dissenyat per l'argenter Josep Romeu a final del segle XVIII. Masllorenç incorporava també el seu àngel-penell dalt del seu campanar l'any 1855, figura que encara avui resta en actiu. També Albinyana va incorporar-se l'any 1866 a la penedesenca "ruta dels àngels", tot coronant el campanar de l'església de Sant Bartomeu amb un nou penell alat, que va restar en actiu fins a l'any 1990. En aquestes darreres dues dècades hem assistit a canvis en algunes d'aquestes figures. Així l'àngel vilafranquí de 1775 era substituït el 31 de juliol del 1988 per un de nou de les mateixes característiques. Albinyana substituïa el 16 d'abril del 1990 l'antiga figura de 1866 per una de nova feta a partir d'un motlle de l'àngel vell. Finalment Vilanova col·locava, el 27 de juliol de 1996, damunt de l'esfera del campanar de Sant Antoni un nou àngel que recordava el de 1705, malmès l'any 1936. L'àngel vendrellenc és avui la figura degana de tota aquesta imatgeria del coure que resta encara en actiu, complint el doble rol per al qual va ser ideat ara fa més de dos segles per tres artistes del nostre Penedès.

LA FIGURA

L'església parroquial de Sant Salvador del Vendrell fou edificada entre els anys 1732 i 1739. Les obres s'iniciaren el 13 de juny de 1732 i la benedicció de l'obra es va fer el 25 d'agost

de 1739.⁽¹¹⁾ Tot i això, la construcció va continuar durant deu anys i, amb data de 7 de juliol de 1749, hi ha constància d'una segona llicència episcopal per beneir la "part anterior nova del temple".⁽¹²⁾ Les obres del campanar s'allarguen encara durant 35 anys més. El 4 d'abril de 1764, el mestre de cases tarragoní Jordi Miralles fa la visura de l'obra feta fins aquell moment per l'empresari Pere Campets. Miralles denuncia tota una colla de serioses irregularitats. Una segona visura porta data de 4 de juny del 1764 a càrrec del citat Miralles i Marc Trius, mestre de cases vilafraquí. Aquest informe reafirma l'existència d'irregularitats en l'edificació.⁽⁴¹⁾

Cinc anys després, al mes de juliol de l'any 1769, l'arquitecte tarragoní Joan Antoni Rovira projecta l'acabament del campanar.⁽¹³⁾⁽³⁶⁾ Una tercera fase de construcció documentada clou l'any 1777, amb la total edificació del segon cos; etapa que documenta Jaume Ramon "segons se desprèn de una inscripció que hi ha posada en lo sostre del segon pis".⁽³⁷⁾ La quarta fase s'inicià al voltant del 1783, quan la continuació de l'obra va a càrrec del mestre de cases barceloní Manuel Farré, juntament amb el també mestre de cases barceloní Pere Cañellas. Farré modificà el projecte inicial d'en Rovira i l'adaptà a les necessitats del moment.⁽¹⁴⁾ Pel que fa a la figura de l'àngel-penell, es desconeix, ara per ara, si ja figurava en el projecte inicial d'en Rovira o si bé fou afegit després amb la modificació realitzada a partir del 1783 per Manuel Farré. Cap a final de juliol del 1784, l'obra del tercer pis està gairebé enllestida. El dia 24 de juliol es beneeixen les dues campanes principals i són enlairades el dia 28 del mateix mes.⁽³¹⁾ El dia 6 d'agost, Festa Major de Sant Salvador, titular de la parròquia, és col·locat l'àngel al cim del cloquer, amb la qual cosa es dona l'obra definitivament per acabada.

A partir d'aquest moment la figura patirà tota una colla de mutilacions. L'any 1811 va perdre la cama dreta. L'any 1860 li va caure una de les ales, l'esquerra segons algunes fons,⁽¹⁾ la dreta segons d'altres.⁽³⁸⁾ Finalment, l'any 1885 va perdre l'altra ala, dreta per alguns⁽¹⁾⁽¹⁵⁾ o l'esquerra pels altres.⁽¹⁶⁾ Així va restar immòbil per espai de 43 anys.

L'historiador vendrellenc Jaume Ramon i Vidales, que és el segon investigador que s'interessa per la figura, el descriu com "una figura simpàtica, d'atinades proporcions, posat natural i d'un dibuix vigorós i relativament correcte, resultant en son conjunt una obra artística bastant recomanable [...] ab son curt i elegant ropatge tirat enrera, ab la mà esquerra apoyada a la cadera i la dextra extesa signant ab l'index la direcció del vent."⁽¹⁾⁽³⁷⁾ Ramon escrigué això l'any 1870 i refà l'article l'any 1895, quan part de la figura està ja mutilada. Pel que fa a les mides, ens diu que la cama arronsada –que es guardava a la casa de la vila– fa quatre pams i mig (90 cm). Les ales –conservades al mateix lloc– fan set pams de llarg (1,40 m) per quatre pams d'amplada (80 cm). Pel que fa a l'alçada total, en base a les tres peces que té a l'abast, calcula una talla estimada entre els 16 i els 18 pams (de 3,20 m a 3,60 m); tenint en compte que la tradició diu que estès al terra agafava tota l'amplada del carrer del Racó, que ell amida en uns 20 pams (4 m). Per la seva part, Joan Álvarez, pioner en l'estudi de l'àngel, ja l'any 1866 n'estima una talla d'entre 18 i 20 pams (de 3,60 m a 4 m).⁽³⁸⁾

Quan l'any 1928 fou baixat i restaurat per primera vegada, consta que pesava 125,25 quilograms; l'alçada era de 2,93 m i les ales feien 1,66 m d'alçada per 0,71 m d'amplada.⁽¹⁵⁾⁽²²⁾

L'any 1958, en la segona restauració, es va amidar novament la figura el 24 de novembre al taller d'en Josep Grau, donant la següent fitxa tècnica: 140 quilos de pes, 2,80 m d'alçada. La cama recta feia 0,95 m. Les ales, 1,66 m. El dit índex, 15 cm. El forat de l'eix, 88 mm.⁽¹⁵⁾

16 al 1er Joph Pupo Daurador de Vila Nova
 per haver daurat lo Anjel - - - - - 730.
 17 al 1er Joph Romeu Argenter i al
 1er Joph Balmau Caldarer per ha-
 ver fer lo Anjel - - - - - 5000.
 Quals quantitat Confessiam haver 5940.
 rebut del 8er Salvador Vallar obrer
 y per que contra fem lo q^u en lo
 Vendrell y Turiol Si de 1784
 Joph Romeu Argenter Joseph Balmau Caldarer
 Joph Pupo Romeu Daurador
 Manuel Gual e dicases
 per tots los diners sobre anomenats y de sa
 voluntat fimo Jo Gual i Magina

Document on consta el cost, així com els noms i signatures dels artistes que obraren l'àngel del campanar del Vendrell al mes de juliol de 1784. (APV)

16. per lo q^u s'ha han fer en anar
 a durar lo Anjel a Vila Nova
 segons contra del compra - - - 160 676
 16 al 1er Joph Romeu Argenter
 de Vila Nova per haver fer en
 lo Anjel corona, archi vna, deu
 raltor lo d'au y haver posar
 en lo gir una plaqueta de fer
 no amb lo q^u a que no errada
 obligar en son contracta - - - 300.
 Joph Romeu Argenter
 16 per haver fer la Vida an-
 da y missa al 1er Joph Romeu

Document on consta un segon pagament fet a l'argenter vilanovi Josep Romeu pel seu treball en la figura de l'àngel. Agost de 1784. (APV)

Pel que fa al material amb què fou obrat, tant els autors més clàssics com Álvarez⁽³⁸⁾ i Ramon,⁽³⁷⁾⁽¹⁾ com els més actuals Inglès i Viñas⁽¹⁵⁾ parlen de planxa de coure. Ramon és l'únic que afegeix que la planxa estava pintada⁽³⁷⁾ i, encara, estofada.⁽¹⁾

Pel que fa a la iconografia, la figura es presenta dempeus, suspesa damunt d'una sola cama, l'esquerra, mentre que la dreta resta arronsada. El braç esquerre està amb nansa a la cadera mentre que el braç dret resta estès senyalant amb l'índex la direcció del vent. Les ales apareixen plegades. El vestuari és el d'un militar romà clàssic. De tot plegat es desprèn que l'argenter vilanoví Josep Romeu va prendre com a model per a la realització de l'àngel vendrellenc el que des de l'any 1705 coronava el campanar de l'església parroquial de Sant Antoni de la seva ciutat.⁽⁴⁾ Una comparació entre ambdues figures mostra l'evidència. La posició formal del cos, els plecs de les mànigues, idèntica solució del conjunt del vestuari. Una de les poques diferències estructurals entre les dues figures és la solució donada al posicionament de les ales: mentre que Miquel Llavina, més fantasiós, les dissenyà esteses, Romeu les realitzà plegades i coronà, a més, la testa amb una corona clàssica de fulles de llorer i flors.

A diferència de l'àngel vilanoví del 1705, l'argenter Romeu resol molt més bé la figura vendrellenca; aquesta resulta proporcionada i d'un acabat molt més acurat respecte a la que l'escultor Miquel Llavina havia dissenyat vuitanta anys abans.⁽⁴⁾

L'àngel vendrellenc fou realitzat a Vilanova a l'obra de Josep Romeu l'estiu del 1784. El dia 31 de juliol l'obra ja estava gairebé enllestida, segons resta gravat a la figura; així mateix, el rebut que consigna el pagament de l'import total de l'obra porta també data de 31 de juliol.⁽²⁾ Durant la primera setmana d'agost, hi ha constància encara d'un segon pagament per l'execució en la figura d'alguns detalls d'acabat que no figuraven al contracte inicial.⁽²⁾

L'arribada de l'àngel al Vendrell fou tota una festa tal com recull Ramon: "conta la tradició que'ls fadrins anaren a buscarlo a Vilanova i de allí'l portaren a llurs espatlles, passejant-lo a la arribada, precedits de las grallas, per la vila."⁽¹⁾ L'episodi referit per Ramon queda autènticat per dos documents, en primer lloc l'assentament que hi ha fet en els comptes de l'obra parroquial de la setmana de l'1 al 7 d'agost del 1784, que diu "per los gastos se han fet en anar a buscar lo Àngel a Vila Nova, segons consta del compta 18 lliuras, 6 sous i 6 diners."⁽²⁾ El segon document el localitzà i reproduí el mateix Ramon al seu treball citat:⁽¹⁾ es tracta de l'albarà on es detalla el "compte dels gastos se han fet per portar lo Àngel de Vila Nova al Vendrell" a càrrec de 21 fadrins i un cap de colla:

"Per lo sopà de vint i un fadrins a 8 sous	8 lliures. 8 sous.
"Per lo dinar meu i sopà	18 sous.
"Per lo dinar i sopar de un home	12 sous.
"Per tres piensos de la mula i altres tres d'un burro i estada .	1 lliura.
"Per set carniceras de carn per lo esmorsà	2 lliures. 12 sous 6 diners.
"Per deu pans de ral per dit esmorsà	1 lliura.
"Per lo vi i treball de coure la carn	1 lliura. 10 sous.
"Per lo aiguardent se ha gastat en dit viatge	1 lliura. 10 sous.
"Per un jornal i mitj de un home i un burro	15 sous.
"Per lo Albarà	1 sou.
"Tot son 18 lliures. 6 sous. 6 diners." ⁽¹⁾	

Encara un segon pagament apareix als comptes de l'obra de l'església la setmana següent a la col·locació de l'àngel; així en els pagaments realitzats entre el 8 i el 14 d'agost de 1784 consta el següent assentament vinculat al trasllat de la figura:

"A un carraté de Vila Nova per haver retornat en Vila Nova dos parpalls i quatre barras, lo que serviren per aportar lo Àngel - 13 sous."⁽²⁾

Aquests estris –"dos parpalls i quatre barras"– foren els emprats pels vint-i-dos fadrins i un home per traslladar la figura fins al Vendrell. Potser el sistema de transport, a coll i amb relleus, ens pot semblar molt feixuc, però també és veritat que en aquella època no hi havia gaires alternatives de transport per terra d'una figura de quasi tres metres de llargada i més de cent quilos de pes.

Ramon explica que es va pujar al campanar el 6 d'agost de 1784, després de sortir de missa major i prèvia benedicció del rector. La pujada es va realitzar amb l'ajuda de ternal, segons consta en diferents pagaments:

"A Maria Soler Vda. per lo llogué de quatre ternal i una barrina, són 1 lliura, 2 sous, 6 dinés. A Gregori Figarola per dos tersas de greix per untar lo Àngel i los ternal, són 4 sous i 4 dinés."⁽²⁾

La diada es va celebrar amb tot un seguit d'actes; així Álvarez destaca que la Festa Major d'aquell any es va traslladar del 26 de juliol al 6 d'agost.⁽³⁸⁾ Entre les despeses principals de la festa d'aquell any consta l'adquisició "per la festa deu lliuras de pólvora", així com la contractació de músics de Torredembarra i Tarragona per amenitzar les funcions religioses. L'organització de danses, la fabricació i venda de coques per ballar i per al pa beneït; la constatació de l'existència ja de dos elements prou genuïns de les festes vendrellenques com són les matinades i el llevant de taula amb les almorratxes, "aigua d'olor".⁽⁶⁾ Pel que fa a l'aspecte festiu nocturn, consten pagaments per a la il·luminació del campanar i l'interior del temple. Per al campanar s'adquiriren "24 lliures de candelas de ceu per iluminar lo campanà" i per a l'absis del temple "per tres lliures i mitxa de oli per los grazols de la patxina"; tasca de la qual en tingueren cura "Juan Guardia per haverse cuidat de ensendre i apagar la patxina i son fill lo campané".⁽²⁾ També per a la il·luminació dels balls nocturns, hi ha referència de l'adquisició de "a un home de la Bisbal per set robas i sis lliuras de teya", i encara un segon pagament fet per "ensendra las grahellas", l'únic sistema d'il·luminació nocturna per al ball públic i que Ramon situa col·locades a la façana de l'edifici de la casa de la vila remodelat l'any 1775, al cantó amb el carrer de mar.⁽⁶⁾⁽²⁾

ELS ARTISTES

L'atribució de l'obra a l'argenter vilanoví Josep Romeu deriva d'una doble font documental. En primer lloc, de la inscripció que consta a la planta de la sabata de la cama arronsada, que fa:

"A 31 IVLIOL
DE 1784
LO TREBALLA
IOSEPH ROMEV
ARGENTER DE
VILANOVA AB
AIVDA DE IOSEPH
DALMAV."

D'aquesta inscripció, en donen referència per primer cop J. Álvarez⁽³⁸⁾ i J. Ramon.⁽³⁷⁾ Una segona font que en deixa igualment constància escrita són els comptes de l'obra del campanar,⁽²⁾ quan a la setmana del 25 al 31 de juliol de 1784 consten fets els pagaments als artistes:

"Al Sr. Joseph Puitx, Daurador de Vila Nova per haver daurat lo Ànjal. 73 lliuras.

"Al Sr. Joseph Romeu, Arjanter i al Sr. Joseph Dalmau, Calderer per haver fet lo Ànjal. 500 lliuras.

"quals quantitats confesam haver rebut del Dr. Salvador Vallès, Obrer i per què consta fem lo present en lo Vendrell i juliol 31 de 1784", segueixen les signatures dels tres artistes.

D'aquest document es desprèn que a més de l'argenter i el calderer va prendre part en l'acabat de l'obra (daurat, pintat i estofat) el daurador Josep Puig i Pometa, resident llavors a Vilanova. Un detall que fins ara es desconeixia. A aquesta partida inicial de 594 lliures, 15 sous i 2 diners, que costà el modelat i decoració de la figura, cal afegir-hi encara altres despeses, que trobem especificades als comptes de l'Obra de la setmana de l'1 al 7 d'agost:

"Al Sr. Joseph Romeu, Arjanter de Vila Nova per haver fet en lo Ànjal: corona, esclivina, dentallons, lo dau i haver pozat en lo pit una planxa de ferro, que no estava obligat en son contracta. 30 lliuras." Va també signat per l'argenter.

Un tercer pagament ens deixa constància de la participació d'un quart personatge en les tasques de realització de l'àngel. És el fill, també argenter, d'en Josep Romeu:

"per haver fet la vida un dia i mitx al Sr. Joseph Romeu, Arjanter, a son fill i al Sr. Joseph Dalmau, Caldarer per haver vingut a compòndrer lo Ànjal al preu de 10 sous; són 2 lliuras, 5 sous. Per lo valor de mitja quartera de ordi per fer la vida a tres animals que portaren los dal dits. 1 lliura, 10 sous."

Aquest pagament detalla fins i tot que el desplaçament fins al Vendrell es va fer a cavall; i alhora deixa constància de la intervenció d'una quarta persona, així com el fet que si bé la figura es modelà a Vilanova, els darrers treballs es realitzaren al Vendrell amb l'ajut d'artesans locals, com bé demostren tota una colla de referències dels comptes:

"a un foraster per una carga de carbó per fòndrer lo plom. 15 sous 6 dinés.

"Al Reverent Pare Ildefonso Virgili per haver comprat en Barcelona sis quintars de plom i entre los ports, gastos de aduana i drets 87 lliuras. 9 sous, 6 dinés.

"A Anton Rubió, Manascal, a Agustí Ximenes i a Domingo Escarré per haver ajudat a compòndrer lo coll de ferro del Ànjal. 2 lliuras, 5 sous.

"A Francisco Martí, mestre de cazas per un jornal de fer una fornol per fer lo coll de ferro del Ànjal. 12 sous.

"A Francisco Vilella, farré per un cercol de ferro per lo peu del Ànjal. 3 lliuras. 3 sous. 9 dinés. Al caldaré per vuit lliuras de plom pera ajustar bé lo dit cercol. 1 lliura. 6 sous. 6 dinés. A Salvador Baldrís, mestra de cazas per dos jornals de pozar dit cercol. 1 lliura. 10 sous."⁽²⁾

Centrant-nos ara ja en l'element humà, la pregunta que hom es planteja és: qui eren i què feren en el context cultural de la seva època els quatre artistes que varen intervenir en l'obra de construcció i modelat de l'àngel del campanar del Vendrell.

Els argenters

Pel que fa als argenters, cal dir que trobem dues generacions d'argenters vilanovins amb el patronímic de Josep i el cognom de Romeu, que en principi podrien haver obrat l'àngel vendrellenc atenent a la data en què varen realitzar la passantia al Col·legi d'Argenters barceloní.⁽³⁾ La recerca de dades cronològiques concretes d'aquests artistes a l'Arxiu Parroquial de Sant Antoni de Vilanova ens ha permès identificar i clarificar la identitat de l'autor de l'obra.⁽³²⁾

La nissaga vilanovina dels argenters Romeu s'inicia amb Josep Romeu I, el pare i mestre de l'autor de l'àngel.

- JOSEP ROMEU i FARRER (Josep Romeu I, 1698-1759).

Argenter de Vilanova de la primera meitat del segle XVIII. Nat a la vila al gener de 1698, el dia 15 del mateix mes fou batejat a la parròquia de Sant Antoni Abat. Se li imposaren els noms de Josep, Miquel i Pere. Fill de Joan Romeu, mariner, i de Caterina Farrer (o Ferret en algunes inscripcions), casats a la mateixa parròquia el 30 d'octubre de 1688. El pare era fill de Pere Romeu, també mariner de Vilanova.

Inicià la seva activitat artística a Vilanova abans del 1732, ja que el 3 de febrer d'aquest any, als 34 anys, es casà a la mateixa parròquia de Sant Antoni amb Magdalena Mauner i Gomar, i en la inscripció consta que és ja "Argenter, fadrí natural i habitant en dita parroquia". La seva relació amb el món del mar vilanoví encara era prou important en la seva primera època d'artesà, ja que el seu sogre, Josep Mayner, era també mariner de Vilanova. Obligat per les noves ordinations que Felip V concedí a la Confraria –a partir de llavors Col·legi– d'Argenters de Barcelona l'any 1732, tot obligant els argenters del Principat a passar la prova o examen de capacitació (passantia) al col·legi barceloní, per tal de poder exercir l'ofici i tenir obrador propi,⁽³⁾ es passà mestre argenter el 13 de novembre del 1735, presentant i realitzant el projecte d'un marc o cartel·la barroc treballat en argent.⁽³⁾ A partir d'aquest moment s'establí definitivament a la capital del Garraf, on treballà amb el títol de mestre argenter per espai de 24 anys. Morí el 14 de maig de 1759, als 61 anys i "lo endemà [...] fou donada sepultura son cadàver en la present Iglésia davant lo Altar de Ma^a Santíssima."⁽³²⁾

- JOSEP ROMEU i MAYNER (Josep Romeu II, 1733-1799).

Argenter de Vilanova de la segona meitat del segle XVIII. Fill i deixeble de l'anterior, fou l'autor de l'àngel del campanar del Vendrell. Nasqué a Vilanova al gener de 1733. El dia 4 del mateix mes fou batejat a la parròquia de Sant Antoni, se li imposaren els noms de Josep, Joan i Antoni, i en foren padrins Joan Ballester, mariner de Vilanova, i Maria Mayner, àvia –“muller de Joseph Mayner, mariner”–, fet que torna a reforçar la vinculació paterna amb el món del barri de mar de la ciutat. El 21 d'agost de 1757, als 24 anys, es casà amb Gertrudis Mascaró i Alegret, filla de Josep Mascaró, negociant de la parròquia de Santa Maria de la Geltrú, i d'Antònia Alegret.⁽³²⁾ D'aquest matrimoni consten quatre fills:

- Maria Magdalena Gertrudis –nada al febrer de 1760–.
- Maria Antònia Ilària –batejada el 14 de gener de 1763–.
- Josep Anton Magí –batejat el 3 de setembre de 1765–.
- Gaspar Anton Baldiri –batejat el 22 de maig de 1768–.

Inicià la seva activitat artística a l'obra del seu pare, del qual va aprendre l'ofici. Ja als 24 anys consta que era “fadri Argenter, fill llegendim i natural de altre Joseph Romeu, també Argenter”.⁽³²⁾ Va treballar amb el títol i la marca distintiva o punxó del seu pare fins a la mort d'aquest l'any 1759; llavors, i obligat per les ordinacions del 1732, va realitzar la passantia al col·legi de Barcelona per poder exercir l'ofici. Es passà mestre argenter l'11 d'abril de 1760, gairebé un any després de la mort del pare. La peça presentada era una pica d'aigua beneïda d'argent per a capçalera del llit, composta d'una cartel·la amb un medalló central ovalat i el vas per a l'aigua. La seva estructura s'inscriu en un triangle amb el vèrtex a la part inferior. La superfície de la cartel·la, excepte el medalló central, va totalment treballada, repussada, amb dibuix de rocalla, garlandes de flors, volutes i estries de petxina. Va coronada per una creu florlisada. El vas és poc profund, semiesfèroïde i treballat amb estries de petxina i per la part inferior acabat amb una flor exempta.⁽³⁾

La importància i el reconeixement que tingué l'argenter Josep Romeu II per part de la societat vilanovina de la seva època queden demostrats en fets com ara que, el 19 de maig del 1771, els seus convilatans l'escolliren per formar part de la comissió encarregada de preparar les festes d'inauguració de la nova església dedicada a Sant Antoni Abat.⁽⁴⁾⁽³⁾

A part del dibuix de la pica de la passantia del 1760, l'única obra fins avui coneguda que es conserva d'aquest argenter és la figura de l'àngel vendrellenc, que obrà en planxa de coure als 51 anys, ja en plena maduresa.

Morí a la seva vila nadiua el 26 de març de 1799, als 66 anys “i lo dia següent fou enterrat son cadàver en lo Vas propi de Joan Torrents en la capella dels Dolors. Solemnitat de bras major. No féu testament.”⁽³²⁾ Detalls que deixen constància novament del relleu que Romeu adquirí en la societat del seu temps. Va treballar a Vilanova amb el títol de mestre argenter per espai de 39 anys.

- GASPAR ROMEU i MASCARÓ (Romeu III, 1768-1824).

Argenter de Vilanova de principi del segle XIX. Fill de l'anterior, segons els comptes parroquials, va ajudar el seu pare en els darrers treballs de la figura de l'àngel. Nasqué a Vilanova

al maig de 1768; el 22 del mateix mes fou batejat a la parròquia de Sant Antoni Abat. Se li imposaren els noms de Gaspar, Antoni i Baldiri, i en féu de padri Gaspar Balaguer, metge de Barcelona, detall que demostra novament l'àmplia relació social del pare. El 22 de gener del 1791 va casar-se a la mateixa parròquia amb Longarda Gassó i Borrull, filla de Fèlix Gassó, funcionari de la duana de Vilanova; arran d'aquest matrimoni esdevingué cunyat d'en Josep Puig, el daurador de l'àngel vendrellenc.

Inicià la seva activitat d'aprenent d'argenter ja als 16 anys, ajudant el pare i el calderer Dalmau en els darrers treballs de l'àngel al Vendrell. Als 23 anys consta que és "jove argenter fill de Joseph Romeu, també argenter".⁽³²⁾ Va treballar amb el títol i la marca distintiva de l'obrador del pare fins a la mort d'aquest l'any 1799; llavors, obligat per les ja citades ordinacions de 1732, va realitzar la passantia al col·legi barceloní. Aconseguí el grau de mestre argenter el 30 de març de 1801, dos anys després de la mort del pare, amb el disseny d'una cafetera o tetera obrada en argent.⁽³⁾

Va morir a Vilanova el 3 de desembre de 1824, als 56 anys: "Gaspar Romeu natural de la present parroquia, marit de Longarda Gassó i lo dia següent immediat fou enterrat son cadàver en lo vas comú del campo sto de la present vila ab Solemnitat de Bras Pobre."⁽³²⁾

El calderer

Com ja s'ha dit, l'argenter Romeu fou ajudat en la realització de la figura pel calderer Josep Dalmau.

- JOSEP DALMAU, calderer (Valls 1732 - Vilanova 1801)

Nat a Valls cap a l'any 1732, de jove es traslladà a Vilanova; en concret, cap a l'any 1760 es casà amb Maria Martí, natural de la parròquia de Santa Maria de la Geltrú; el matrimoni sembla que s'establí a Vilanova. A la parròquia de Sant Antoni Abat batejà les seves dues filles: Úrsula Maria Elisabet, el 21 de novembre de 1761, i en foren padrins Josep Martí, de la Geltrú, i Úrsula Dalmau, de Valls. El 20 d'abril de 1763 fou batejada Maria Josepa Caterina, li feren de padrins Cristòfol Mas, mariner, i Maria Vives, muller de Francesc Dalmau, esparter de la vila de Valls.⁽³²⁾ En ambdues inscripcions consta que eren filles de Josep Dalmau, calderer, i Maria Martí.

Dalmau té, doncs, 52 anys quan l'any 1784 ajuda en la tasca de realització de l'àngel. També apareix vinculat a la direcció dels darrers treballs de col·locació de la figura al campanar, tot supervisant la tasca dels artesans locals –ferrers, serrallers i mestres de cases– com bé consta en els comptes de l'obra.⁽²⁾ Morí a Vilanova el 10 de març de 1801, segons consta en la inscripció del seu òbit: "Morí de edat sixanta nou anys Joseph Dalmau, calderer i lo dia siguent immediat fou enterrat son cadàver en lo Vas comú dins la Iglésia ab Solemnitat de Bras Major. Féu testament."⁽³²⁾ La seva esposa, Maria Martí, havia mort a la mateixa vila el 7 de juny de 1800 "de edat uns sixanta anys".⁽³²⁾

El daurador

La figura de coure de l'àngel va ésser, a més, daurada, pintada i estofada, com la majoria de la imatgeria barroca de l'època; així doncs, el seu rol com a element decoratiu estava sobreva-

lorat envers al de mer penell. L'artista encarregat de daurar la figura fou el daurador Josep Puig i Pometa, el qual va cobrar per la seva feina d'"haver daurat lo Ànjal, 73 lliuras".⁽²⁾

El primer autor que dona referència del fet que l'àngel hagués estat decorat és l'historiador local Jaume Ramon, el qual en base a les restes de decoració que observa en les parts caigudes de la figura (cama i ales) afirma l'any 1870 "feta de planxa de coure i pintada en son primitiu estat"⁽³⁷⁾ i concreta encara més l'any 1895 "i tal volta estofat en son primitiu temps, segons pot comprobarse examinant las alas i la cama que li faltan y's guardan a la casa de la vila."

Encara una tercera font documental deixa constància escrita que el coure va estar daurat; així és que entre les despeses fetes en la festa de la diada de la col·locació al campanar l'any 1784, consta un pagament fet a "Narcís Vallès, apotecari per 23 panys de or per adobar lo ànjal."⁽²⁾

Centrant-nos ja en la figura de l'artista daurador Josep Puig i Pometa, podem avançar d'ell que és la quarta generació d'una notable nissaga de dauradors penedesencs establerts a Vilafranca. La nissaga artística dels Puig s'inicia amb el besavi del nostre daurador:

- JOSEP PUIG (Josep Puig I, Cervera s. XVII - Vilafranca 1721?)

Daurador de finals del segle XVII, natural de Cervera, fill de Josep Puig, fuster, i de Jerònima. El 1675 és localitzat ja a Vilafranca del Penedès, on el 17 de febrer es casa amb Mònica Cervera, filla de Francesc Cervera I, també daurador de Vilafranca. L'any 1699, es va oferir per daurar, en quatre anys, l'altar major de l'església de Sant Joan de Valls, pel preu de 7.000 lliures barceloneses. L'any 1722 ja havia mort.⁽⁷⁾

- JOSEP PUIG i CERVERA (Josep Puig II, ? - 1769)

Fill de l'anterior i avi del daurador de l'àngel. El 22 d'agost de 1723 va contraure matrimoni a Vilafranca amb Francesca Alegret. El 1727 consta domiciliat al carrer de Sant Joan de Vilafranca, junt amb ell treballava llavors el pintor Joan Pinós. Morí a la seva vila el 23 de novembre de 1769.⁽⁷⁾

- JOSEP PUIG i ALEGRET (Josep Puig III, Vilafranca 1724 - Vilanova 1786)

Daurador natural de Vilafranca del Penedès, on va néixer el 6 de juliol de 1724, fill de Josep Puig i Cervera i pare del daurador de l'àngel. El 27 de desembre de 1755 va contraure matrimoni amb Joana Pometa. El 1766 vivia juntament amb els seus pares al vilafranquí carrer de Sant Joan. Pel que fa a la seva autoria artística, l'any 1761 va pintar i policromar les targes, que amb les inscripcions "Chorus i Aleluya", figuraven a la parròquia de Santa Maria de la seva vila.⁽⁷⁾ Després traslladà el seu domicili a Vilanova, on s'establí el seu fill a principis del darrer quart del segle XVIII. Morí a la capital del Garraf als 62 anys "de malaltia corporal, Joseph Puig, pintor natural de la parroquia de la vila de Vilafranca; habitant emperò en la present parròquia i lo dia 6 de dit mes i any fou enterrat son cadàver."⁽³²⁾

Havia treballat també per a l'església vendrellenca juntament amb el seu germà, també daurador, Joan Puig i Alegret (Vilafranca 1724-1801), ambdós artistes varen daurar entre 1751 i 1753 el retaule de Sant Isidre per a la confraria del Santíssim Sagrament de la nostra església parroquial de Sant Salvador.⁽⁸⁾

- JOSEP PUIG i POMETA (Josep Puig IV, Vilafranca 1757 - Vilanova 1811)

Es tracta de la quarta generació de Joseps Puig dauradors. L'atribució de l'obra de l'àngel podria haver-se fet, doncs, tant al pare com al fill, però la determinació de la identitat del daurador apareix en la seva pròpia signatura en els comptes parroquials vendrellencs,⁽²⁾ en la qual fa servir ambdós cognoms, costum poc corrent en l'època, motivat segurament per diferenciar-se del seu pare encara actiu artísticament.

Nasqué a Vilafranca cap a l'any 1757 i fou fill de Josep Puig i Alegret, també daurador i pintor. Vers 1755 es traslladà a Vilanova, amb 18 anys, on s'establí probablement amb els pares.⁽⁹⁾ El 10 de setembre de 1785 es casava a la parròquia de Sant Antoni Abat amb Maria Antònia Gassó i Borrull, germana de la futura muller de l'argenter Gaspar Romeu. La inscripció deixa ben clar que es tractava de "Joseph Puig, Fadri daurador natural de la vila de Vilafranca, habitan però en esta part de deu anys en la Vila de Vilanova i Geltrú. Fill de Joseph Puig, daurador i Joana Pometa, cònjuges vivint."⁽³²⁾

Així doncs, quan va pintar i daurar la figura de coure de l'àngel vendrellenc tenia 27 anys, mentre el seu pare en comptava ja 60. Pel que fa als seus fills, coneixem el naixement de Josep Anton Puig i Gassó l'any 1788, que va morir el 5 de setembre de 1790.⁽³²⁾

El nostre artista va morir a Vilanova als 54 anys, el 19 de juny de 1811, "morí de edad sinquanta i quatre anys Joseph Puig i Pometa, daurador natural de Vilafranca, i lo dia següent immediat fou enterrat son cadàver en lo vas comú dins la Iglésia. Ab solemnitat de bras Mitjà. No féu testament".⁽³²⁾ Sembla que exercí durant gairebé tota la seva vida artística a Vilanova, així és que en els comptes parroquials vendrellencs del 1784 consta com a "Daurador de Vila Nova".⁽²⁾

CANVIS I EVOLUCIÓ DE L'OBRA

Amb el pas dels anys la figura va anar perdent tota una colla de detalls i membres que configuraven la seva primera aparença. El primer element afectat per elements naturals de la meteorologia va ser el pintat, daurat i estofat de la planxa de coure. D'aquest fet, en donen testimoni d'una manera indirecta els lletraferits viatgers del segle XVIII; així és que Rafel d'Amat i de Cortada, baró de Maldà, quan l'any 1794 passa pel Vendrell, sols se sent atret per l'airós campanar que descriu "vèrem a la caseria del Vendrell ab sa iglésia, cimbori i campanar, del tot acabat, que feia plantota, ab cimboriet i cupuleta sobre tot, blanc. Entràrem a la vila i havia ja alguna negror de núvols."⁽³³⁾ El baró, però, ni s'adona que el campanar està coronat per l'àngel-penell, fet que evidencia que la figura devia ja haver perdut en gran part, al cap de deu anys, els motius decoratius del seu color auri originari.

La caiguda de la cama dreta -1811-

La primera de les mutilacions que va patir la figura fou la pèrdua de la cama dreta. És en Joan Álvarez, l'any 1866, el primer a recollir i datar el fet de la pèrdua de la cama arronsada: "fue otra de las tantas gracias que los franceses cometieron y dejaron en recuerdo al vecindario de

Vendrell, cuando dueños de la población en 1811, se entretenían un día a tirar al blanco escogiendo por tal al célebre ángel de la comarca vendrellense, si bien no descendió al momento de recibir el destructor proyectil, sino impulsado en su magullación por la más próxima tempestad de agua y viento.”⁽³⁸⁾

L'apreciació d'Álvarez resulta interessant, ja que concreta que la cama no va arribar a caure seccionada pels trets dels francesos, però sí que va quedar tan malmesa que va caure de dalt a baix amb la primera tempesta. Un segon autor, Jaume Ramon, detalla una mica més a l'entorn de la data en què succeïren els fets relatats per Álvarez: “a trets li feren caure los francesos en l'any 1811, després de la presa de Tarragona”.⁽¹⁾ El mateix autor recull que Tarragona caigué en poder del francès el 29 de juny de 1811.

Fins ara les úniques dades conegudes a l'entorn de l'establiment de tropes franceses al Vendrell les localitzà l'historiador local Jaume Ruat i Güixens, en base a documentació transcrita als llibres sacramentals de l'arxiu parroquial. Ruat localitzà una anotació del rector que explica que deixà la vila entre el 22 de desembre de 1808 i el primer de març de 1809 “per motiu de haver estat ocupada la pnt Vila del Vendrell per lo Exèrcit Francès [...] i haverse ausentat los habitants de ella, lo Pàrrocho, i demás sacerdots per temor de majors mals”.⁽¹⁷⁾

Pel que fa a l'estada dels francesos a la vila l'any 1811, l'historiador Manuel Bofarull i Terrades ens localitza notícies de dos episodis bèl·lics que tingueren lloc al Vendrell i que podrien haver originat els desperfectes en la cama de l'àngel que varen propiciar la seva posterior caiguda. En primer lloc, Bofarull recull una notícia apareguda al *Diario de Barcelona* del dijous 14 de novembre del 1811, que detalla una acció francesa, de certa transcendència, contra la nostra vila realitzada l'11 de novembre del 1811:

“Barcelona, 13 de noviembre de 1811.- El día 8 del corriente un coto de 90 carneros cerca de Tarragona fue sorprendido por húsares españoles, se lo llevaron y condujeron a Vendrell. donde se hallaban 600 hombres de infantería. El día 11, el General Gobernador de Tarragona pasó rápidamente al Vendrell con 250 hombres de tropa ligera y 30 granaderos de a caballo. Sorprendió al enemigo, acuchilló unos 50 hombres y dispersó los demás, que huyeron abandonando los carneros, y además una partida de sus caballos, y 500 fusiles; 300 de los cuales fueron rotos por los soldados y los otros 200 traídos a Tarragona. Un húsar, un teniente, y algunos soldados de infantería han quedado prisioneros.”⁽¹⁰⁾

Aquesta és l'única referència de la presència de soldadesca francesa al Vendrell l'any 1811. Una segona acció, localitzada també per Manuel Bofarull, és la que tingué lloc el 23 de gener del 1812, que, tot i situar-se ja a principis de l'any següent, val la pena de tenir en compte per la seva proximitat cronològica. La notícia apareix publicada en una crònica de guerra del *Diario de Barcelona* del dilluns 10 de febrer de 1812. Es tracta d'una carta dirigida “Al Exmo. Sr. General Decaen, comandante el gefe del ejército de Cataluña - Barcelona 28 enero 1812”. En aquesta carta els generals Lamarque i Devaux comuniquen les seves accions: “el 23, después de haber simulado el movimiento sobre San Sadurní partimos a las 10 de la mañana, y fuimos a tomar posiciones en Vendrell, donde se hallaba ya un reconocimiento enemigo que desapareció a nuestra vista. Mandé que las tropas fuesen alojadas en todas las casas, y no hice colocar alrededor de la villa sino unos

Estat de l'àngel mutilat al cim del campanar. Al peu de la figura s'observa el revell que fou tallat al setembre de 1928 (foto Güixens).

L'àngel restaurat el 16 d'octubre de 1928, amb els protagonistes de l'obra. D'esquerra a dreta, Fèlix Mercader (pare del promotor), Josep Ramon, Mn. Manuel Travessa, Baldomer Martínez (restaurador), Isidre Jornet (mestre d'obres), Mn. Josep Taulat i Josep Güell (mestre fuster). (Güixens)

puestos muy cortos, a fin de manifestar con sus fuegos un número de tropas poco considerable [...] salí del Vendrell el 23 a las 11 de la noche"⁽¹⁰⁾

A més d'aquesta malifeta, els francesos varen robar alguns dels vasos sagrats del temple vendrellenc. Així l'any 1815 consta que "per haver robat los francesos en la invasió feren en lo any 1808 las crismeras, lo vas del extrema unción, i lo vas dels oleus santíssims i dels crisma."⁽¹⁹⁾

La pèrdua de les ales -1860-1885-

La segona de les mutilacions que va patir la figura fou la pèrdua de les dues ales. Álvarez, en tractar el tema l'any 1866, descriu que "el otro miembro, que fue el ala derecha, amputó-selo la naturaleza, o mejor los elementos desencadenados. El furioso vendabal que reinó en la noche del 8 al 9 de diciembre de 1859 [...] a la madrugada del siguiente día [...] una mujer que

Estat en què es trobava l'àngel quan fou baixat a l'octubre de l'any 1958. (Foto Jaume Nin)

L'artista responsable de la restauració del 1958. Joan Montserrat i Turó (1903-1979), juntament amb una reproducció del rostre de la figura. (Nin)

pasaba por la calle del Carreró, inmediata a la Iglesia, tropezó con un objeto extraño [...] cundiendo por la villa rápidamente la voz [...] dióse inmediatamente aviso del hecho al alcalde de la población, cuya autoridad dispuso su traslado a la casa ayuntamiento, aguardando con el otro miembro una conveniente restauración.”⁽¹³⁸⁾

Jaume Ramon explica que l'ala que va caure era l'ala esquerra;⁽¹⁾ del mateix parer sembla mostrar-se la premsa local de l'any 1885.⁽¹⁶⁾

Álvarez detalla també que diferents rotatius de l'època es feren ressò de la caiguda de l'ala, entre ells cita el *Diario de Tarragona* i el *Diario de Barcelona*. Hem intentat ampliar aquestes notícies amb la important aportació de Manuel Bofarull, que ha contribuït definitivament a desfer l'equivoc provocat per una errada tipogràfica feta l'any 1866, la confusió de la data del 1859 per la real de 1860, una errada que s'ha anat arrossegant fins als nostres dies. La gasetilla amb la notícia originària localitzada per Bofarull sembla que es va publicar el *Diario de Tarragona* del dissabte 15 de desembre de 1860.⁽⁴⁰⁾ També se'n feren ressò el *Diario de Barcelona* i *La Corona*. El primer en l'edició del dijous 13 de desembre del 1860 ja deixa constància dels estralls causats arreu per la ventada: “... En Villanueva entre las fechorías notables del vendaval de estos días, se cuenta la introducción de una violenta ráfaga en una casa del barrio de la Marina, que rompió el balcón, derribó dos tabiques [...] y abriendo en el suelo un inmenso boquetón...”⁽¹⁰⁾ Al mateix *Diario de Barcelona* del dissabte 15 de desembre, s'hi diu: “Según el *Diario de Villanueva* el viento del domingo causó la muerte de una persona muy conocida en Bellvey, cuyo cadáver se halló en la carretera, creyéndose que el huracán le derribaría de la caballería que montaba.”⁽¹⁰⁾ En el mateix número i citant el *Diario de Tarragona* apareix la gasetilla dels desperfectes de l'àngel: “En el campanario de la villa del Vendrell, dice el *Diario de Tarragona*, hay una estatua de bronce representando a Tobías, la cual sirve de cataviento. Cuando los franceses atacaron aquella población en 1811, una bala de cañon se llevó la pierna izquierda del tierno compañero de S. Rafael, y ha estado cojo desde aquella época. El viento que ha reinado en estos últimos días se le ha llevado el ala derecha.”⁽¹⁰⁾

El també diari barceloní *La Corona*, periòdic liberal, que sortia matí i tarda, en l'edició del matí del dilluns dia 10 de desembre ressalta la força del vent: “... el huracán que comenzó a las 2 de la mañana del sábado no ha sido dominado por la influencia del mayor apogeo del sol...”⁽¹⁰⁾ En l'edició de tarda del mateix dia: “Continua el dios Eolo haciendo de las suyas que es un gusto. si el viento no afloja sus ímpetus, nos va hacer volar a todos.”⁽¹⁰⁾ En l'edició de tarda del dissabte 15 de desembre reproduceix també la notícia del nostre àngel extreta del *Diario de Tarragona* i afegeix que “... Está visto que los hombres y las cosas, por más venerada que sea su significación, corren mucho peligro al ocupar sitios demasiado elevados.”⁽¹⁰⁾

La pèrdua de la segona de les ales, també per una forta ventada, va produir-se al cap de 25 anys, també la nit del 6 al 7 de novembre del 1885. D'aquest nou desperfecte, en deixa constància escrita la premsa local, en una crònica general del periòdic *El Arco de Bará*:

“La estatua de bronce representando el ángel Tobías en que remata nuestro elevado campanario, está destinada a desaparecer por sucesivas y fortuitas mutilaciones. Durante la guerra que sostuvimos contra los franceses, una bala de cañón se le llevó la pierna que

L'àngel i l'helicòpter, dos símbols de la restauració de l'any 1958. (Güixens)

Baixada de l'àngel pels Campaners Àngel de Tobies la nit del 25 de juliol de 1998. (Güixens)

tenía suspensa, en ángulo recto a la línea vertical de la figura. Hará como unos 20 años el viento le cortó su ala izquierda, y en la noche del 6 al 7 del actual un fuerte vendabal y en lo más recio del empuje le arrancó la otra ala que le quedaba, imposibilitándole para señalar con el índice de la mano derecha, tal como lo ha hecho hasta ahora, las afecciones atmosféricas en lo que se refieren al punto de partida y dirección de vientos y lluvias.”⁽¹⁶⁾

L'estat general de la resta de la figura era prou precari si atenem als comentaris que dedica el redactor al final de la crònica: “Es opinión de algunos que si otro percance le sobreviene, será el siguiente: la barra de hierro que lo atraviesa desde la planta del pie hasta la coronilla, está, por el continuo roce, gastando la plancha de cobre, de modo que los dados de hierro que la contienen pueden casi hoy día pasar por el agujero que de continuo va engrosándose. Así, pues, con poco esfuerzo caerá el cuerpo de la figura atravesado por el eje de hierro, aplastando la única piedad i dando lugar a que de la mutilada estatua que hoy tenemos nos quede tan sólo un triste adehesio.”⁽¹⁶⁾

Aquesta peça fou guardada també a l'Ajuntament juntament amb les altres dues.⁽¹¹⁾

Pel que fa a la qüestió meteorològica, Manuel Bofarull ens informa que el *Diario de Barcelona* del dissabte 7 de novembre, publica que “Poco después de las 12 del día de ayer arrió en esta región el viento del Norte que se inició por la madrugada, teniendo durante una hora

fuerza de huracán, por cuyo motivo ocasionó algunos daños en los edificios y arbolado de los pueblos comarcanos [...]. En las provincias de Tarragona y de Gerona sopló también el Norte con fuerza huracanada...”⁽¹⁰⁾

L'intent de restauració del 1895

La figura va restar, però, al cim del cloquer per molts anys més. Quan per primera vegada es va actuar a l'entorn de l'àngel fou el mes de juliol de l'any 1892. Llavors, segons la premsa local, “el maestro albañil de esta villa Isidro Socias; junto con otro compañero, subieron, desde el último piso del campanario valiéndose de una simple escalera de mano, hasta el pie del ángel que remata el campanario, para arrancar la higuera que de tiempo inmemorial vegetaba en aquellas alturas entre las grietas de las piedras.”⁽²⁰⁾

El primer intent seriós de restauració surt a la llum a l'agost del 1895.⁽¹⁾ En concret és a *El Vendrellense* d'11 d'agost del 1895, en què al final de la gasetilla a l'entorn de la pujada de la nova campana refosa (del sometent) consta ja que “Para terminar diremos que, según tenemos entendido nuestro infatigable cura-párroco tiene vehementes deseos de recomponer el ángel que remata el campanario [...] deseos que es muy probable se traduzcan pronto en hechos si, como es de esperar, le secunda el vecindario...” L'iniciador del projecte és mossèn Antoni Casellas Ausich, rector del Vendrell del 18 d'abril del 1893 al 9 de setembre del 1897, un home d'esperit inquiet i emprendedor que va realitzar importants millores en l'obra del temple durant el seu rectorat. El ressò que tingué la baixada i restauració de l'àngel del campanar de Vilanova, l'any 1893, degué propiciar entre els vendrellencs de finals de segle la idea de baixar i refer també el penell del seu campanar. Jaume Ramon publica novament el seu article de 1870 al núm. 152 d'*El Vendrellense*⁽¹⁾ amb data de 25 d'agost i afegeix que “perquè lo bon senyor rector de nostra parròquia tan empenyat està [...] a fi de què prompte puga ésser un fet la recomposició de l'àngel que corona lo cloquer de la iglésia parroquial [...] si's vol evitar que tal volta una mestralada de las que sovint regnan en nostra comarca l'arrenqui de son elevat pedestal...”⁽¹⁾ La proposta sembla que va agafant cos, així llegim a *El Vendrellense* del primer de setembre que “La idea de bajar el ángel del campanario de nuestra Iglesia parroquial va tomando forma y no dudamos que pronto será un hecho. A este fin nuestro celoso cura-párroco trata de organizar una junta con objeto de allegar fondos, para formar parte de la cual han sido nombrados ya por parte del ayuntamiento el alcalde señor Mata y los concejales señores Rigual y Corbella.” (*El Vendrellense* núm. 153)

El núm. 15 del mateix setmanari de 18 de setembre ens informa que: “A petición de nuestro respetable Cura-Párroco, el ‘Centro Industrial’ de esta villa, se ha servido nombrar una comisión de su seno, compuesta de los señores don Antonio Martorell Julivert, D. José Belau y D. Pedro Alsina para formar parte de la Junta de restauración del Ángel del campanario”. La darrera notícia a l'entorn d'aquesta comissió l'aporta *El Vendrellense* núm. 164 del 17 de novembre del 1895, que explica que “Ha quedado constituida la Junta que ha de entender en el arreglo y recomposición de la figura del Ángel que remata el campanario de esta villa, compuesta de las personas siguientes: Presidente, el Rdo. Párroco D. Antonio Casellas. Vice-presidente, el Alcalde D. Domingo Mata. Vocales: D. Ramón Corbella y D. Juan Rigual como conjeales. D. Jaime Palau y Badía. D. Pedro Alsina y D. José Belau. Tesorero: D. Antonio Martorell. Secretario D. Jaime Ramon. Nos

consta que dichos Señores están animados de los mejores deseos y que pronto se traducirá en un hecho tan importante mejora.”

Cap altra notícia s'ha localitzat a l'entorn de les gestions fetes per aquesta comissió, ni cap referència tampoc en deixà escrita mossèn Antoni Casellas en la seva *Crònica de la Parròquia*, que descriu els principals fets i millores fetes durant el seu rectorat entre el primer de maig de 1893 i el 9 de setembre de 1897.⁽²⁾

LES RESTAURACIONS

Ja l'any 1906, la premsa local recull un oferiment econòmic per tal d'engrescar els vendrellencs a baixar i arranjar l'àngel: “Isidro Garcia, conegut mes vulgarment per Medalla, que residia a Alemanya, tractant en vins, oferí 500 pessetes pel dia que's tractés en serio de baixar-lo.”⁽⁴²⁾ Aquest dia trigaria encara dotze anys a arribar.

No va ser fins a l'any 1928 que es va realitzar la restauració de la figura a càrrec del calderer reusenc Baldomer Martínez. L'àngel fou baixat el 22 de setembre i novament elevat el dia 18 d'octubre. Una segona restauració, artística i mecànica, es va produir l'any 1958, la primera a càrrec del vendrellenc Joan Montserrat Turú. Fou baixat el 16 d'octubre i enlairat novament el 30 de novembre per un helicòpter.

Finalment, tornà a baixar el 25 de juliol del 1998, fou netejat i reparat pel col·lectiu Campaners Àngel de Tobies i fou novament enlairat el 8 de novembre.

NOTES

(1) Jaume RAMON I VIDALES (1846-1900). A “L'àngel del campanar”, article publicat a *El Vendrellense* núm. 152 de 25-08-1895. L'escrit porta data de 14-08-1895. Aquest mateix escrit l'hem localitzat publicat al programa de la Festa Major del Vendrell de l'any 1904.

Miquel CASELLAS I PORCAR el reproduceix a “Una cita amb l'àngel del campanar del Vendrell”, publicat al *Diari Baix Penedès*. 4.8-1995.

(2) Arxiu Parroquial de Sant Salvador del Vendrell:

- Llibreta de comptes de la F. M. de Sant Salvador del 1784.
- Llibre de comptes de l'Obra del Campanar.
- Crònica de la Parròquia (1893-1928).

(3) Assumpta GOU I VERNET. A “Joiers i orfebres del Penedès i Garraf (seg. XVII-XVIII)” a *Miscel·lània Penedesenca*. IEP. 1989.

(4) J. Antoni GARÍ I SAUMELL. A *Descripción e historia de la villa de Villanueva y Geltrú*, 1860, pàg. 86. Citat per Assumpta Gou a (3).

(5) “Les reparacions de l'àngel del campanar”, publicat al setmanari local *El Baix Penedès* de 3-XI-1928.

(6) Salvador ARROYO I JULIVERT. A *El Ball de Diables del Vendrell*. El Vendrell, 1990.

(7) Antoni MASSANELL I ESCLASSANS. A “Els artistes vilafraquins: pintors, escultors i dauradors (seg. XV al XVIII)”. *Miscel·lània Penedesenca*. IEP. 1978.

- (8) Salvador ARROYO i JULIVERT. A "Retaules i retaulistes a l'església del Vendrell-I: l'obra dels Massalvà". *Miscel·lània Penedesenca*. IEP. 1992.
- (9) Massanell no localitza en el seu treball⁽⁷⁾ cap dada posterior al 1769 de la residència vilafranquina del daurador Josep Puig III.
- (10) Manuel BOFARULL i TERRADES. A *Notícies del Penedès 1800-1860*, Premi Sant Ramon de Penyaforat. Museu de Vilafranca 1991.
- (11) Jaume RAMON i VIDALES. A *Vendrell històric*. El Vendrell, 1933.
- (12) Manuel NARANJO i TEIXIDÓ. A *L'església arxiprestal del Salvador del Vendrell*. El Vendrell, 1991.
- (13) Lluís M^a DE NIN i MANÉ. A *Reseña histórica, agrícola y comercial de la villa de Vendrell*. Tarragona 1888.
- (14) Salvador ARROYO i JULIVERT. A "El campanar i la portada de l'església del Vendrell". *Miscel·lània Penedesenca*. IEP. 1995.
- (15) Les dades referenciades es localitzen als següents articles:
 - Salvador VIÑAS i CALMET. "Alguns detalls sobre l'àngel del campanar". Periòdic *Vendrell*, 25-X-1958.
 - J. Mª INGLÉS i RAFECAS. "L'àngel del campanar". Setmanari *El 3 de Vuit*, 18-III-1983 (130 kg i 2,93 m). També a "Rúbrica sobre l'àngel del campanar: Ultima ratio", publicat al programa de la F. M. del Vendrell del 1984.
 - El setmanari *El Baix Penedès* de 20-X-1928, núm. 1.177, parla que "fou pesat, donant 125, 25 quilograms".
- (16) "Crònica general". Publicat al periòdic vendrellenc *El Arco de Barà* núm. 5 de 15-XI-1885.
- (17) Jaume RUART i GÜIXENS. A "La Guerra de la Independència i la seva repercussió al Vendrell". *Miscel·lània Penedesenca*. IEP. 1982. Localitza la nota al llibre de baptismes núm. 6 (1797-1810), foli. 137.
- (18) Jaume NIN i CASANOVA ens informa que de la fusta del revell se'n va fer una batuta que es va regalar al mestre Pau Casals (12-5-1995).
- (19) Josep RAMON i BLANCH (J. BONAFAE). A "El revell del nostre campanar" publicat a *Baix Penedès* 8-IX-1928.
- (20) Notícia publicada al periòdic vendrellenc *El Demócrata* núm. 43, de 10 de juliol de 1892.
- (21) Dades publicades als articles:
 - «L'arribada de l'àngel». B. P. 20-X-1928.
 - «Les reparacions de l'àngel del campanar». B. P. 3-XI-28.
 - «Crònica». B. P. de 22-IX-1928.
- (22) Dades publicades a la revista *L'Abella d'Or al Penedès*, 1930. Publicació editada pel Banc Comercial de Barcelona.
- (23) Article "¿Amenaza caer nuestro ángel del campanario?". Publicat a *Vendrell* de 24-X-1953, núm. 38.
- (24) Salvador VIÑAS i CALMET. A "Considerables desperfectos en 'L'àngel' del campanario", publicat a *Vendrell* 19-VII-1958.
Josep URPI i BARDRI. A "¿Qué le pasa al ángel del campanario?", publicat a *Vendrell* núm. 154 de 23-VIII-1958.
- (25) Periòdic *Vendrell* núm. 158 de 25-X-1958.
- (26) Salvador VIÑAS. A "D. Juan Montserrat Turú, restaurador de nuestro ángel nos dice:". Entrevista publicada a *Vendrell* núm. 160 de 22-XI-1958. Aquest article és de gran interès, ja que detalla gran part de la intervenció mecànica.
- (27) Dades facilitades per Jordi Montserrat i Roig (18-5-1995).
- (28-29) Dades publicades a *Vendrell* núm. 161 del 6-XII-1958.
- (30) Dades facilitades per Jaume Nin i Casanova (12-5-1995).
- (31) Frederic MARTÍ ALBANELL. A *L'altar major de l'església del Vendrell*. El Vendrell, 1930.
- (32) Dades extretes dels llibres sacramentals de l'Arxiu Parroquial de Sant Antoni Abat de Vilanova i la Geltrú, amb la col·laboració en la recerca de Montserrat Palau i Esteve Sivill (17-5-1995).
- (33) Rafael D'AMAT i DE CORTADA "BARÓ DE MALDÀ". A *Calaix de sastre*, pàg. 248, vol. II (del 1792-1794). Biblioteca Torres i Amat. Barcelona, 1987.
- (34) *Diccionario Geográfico Universal, dedicado a la Reina Nuestra Señora (Q.D.G.). Redactado de los más recientes y acreditados diccionarios de Europa, particularmente españoles, franceses, ingleses y alemanes*. Editat a Barcelona 1834, tom X, pàg. 507-508. Citat per Joan Álvarez a (38).
- (35) Manuel NARANJO i TEIXIDÓ. A *L'església arxiprestal del Salvador del Vendrell*, 1991, pàg. 57-58-66.
- (36) J. Mª INGLÉS i RAFECAS i Vicenç CABRÉ i BRUGULAT. A *Atlas comarcal*. 4. El Vendrell. IEP. 1982.
- (37) Jaume RAMON i VIDALES. A "L'àngel negre del Vendrell". Article publicat a *La Gramalla* núm. 14. Barcelona 13-VIII-1870.
- (38) J.A.V. (Joan ÀLVAREZ i VERDAGUER). A "L'àngel negre del Vendrell", article publicat al periòdic vilafranquí *El Eco del Panadés* núm. 63 d'11-III-1866.
Joan Àlvarez apareix com a secretari municipal en una crònica publicada al diari barceloní *La Corona*, de 23-VII-1858.

- (39) Salvador ARROYO I JULIVERT. A "Argenters i orfebreria religiosa a l'església del Vendrell (seg. XVII-XVIII)". Comunicació presentada a les 9enes Jornades d'Estudis Penedesencs. Calafell, 1996.
- (40) No hem pogut consultar l'edició original, ja que els números del *Diario de Tarragona* conservats a les dues hemeroteques tarragonines comencen a partir del 9-I-1861 (Ref. Pere Ferrando).
- (41) Arxiu de Protocols Notarials. A.H.C.V.
- (42) Notícia publicada al setmanari *Baix Penedès* núm. 19 de 4-8-1906.
- (43) Dades procedents de l'arxiu i fons fotogràfic de la família Güixens del Vendrell.

VILANOVA I LA GELTRÚ XIX

RESUM

La voluntat d'aquesta comunicació és la de donar a conèixer algunes veus literàries vilanovines i geltrunenques del segle XIX.

Els textos en què s'ha basat l'estudi han estat aquells que temàticament tracten temes històrics coetanis, tant de la història general de l'Estat espanyol com de la història local. També s'han ressenyat algunes obres que expressen l'ideari de la Renaixença i que giren al voltant de Víctor Balaguer.

ABSTRACT

The aim of this paper is to disseminate some of Vilanova i la Geltrú's literary voices from the 19th century. This study is based on texts dealing with contemporary history subjects; both local history and the history of Spain. Some works expressing the ideas of Renaixença's literary movement around the figure of Victor Balaguer have also been reviewed.

L'estudi de les fonts literàries d'autors locals permet realitzar diferents treballs d'investigació. Per un cantó poder conèixer els escriptors d'una època i estudiar-ne les característiques literàries en les quals s'emmarquen. Per un altre percebre l'ambient sociocultural de la ciutat i un tercer aspecte és el referent històric que aporten els textos i, per tant, poder conèixer, a través d'ells, l'època històrica i l'ideari del període estudiat.

El treball que presentem té la voluntat de donar a conèixer alguns textos literaris vilanovins del segle XIX que tracten esdeveniments històrics i així poder, mitjançant la seva lectura, fer-nos una idea de quins aires respirava la societat vilanovina d'aquella època.

Les fonts estudiades es troben dipositades a la Biblioteca Víctor Balaguer, en el fons de literatura local. En l'estudi s'han analitzat els textos literaris que tracten algun fet històric general del país i els que parlen d'esdeveniments locals.

Els textos que s'han triat pertanyen als gèneres de la poesia i del teatre, la narrativa s'ha deixat de banda perquè l'única novel·la d'autoria vilanovina, *Los misterios de Villanueva*, és prou coneguda i ja ha estat estudiada i comentada.

Tots els textos estudiats s'adscriuen al corrent de l'època: el Romanticisme, i es podrien definir com a textos que reflecteixen el desvetllament de Catalunya, la descoberta de la història catalana amb la galeria d'insignes personalitats i de la llengua. L'esperit de la Renaixença es fa present en tots ells i recorden, fil per randa, les obres i proclames de les primeres plomes renaixentistes.

Lingüísticament, la majoria estan escrits en llengua catalana, seguint el model del “català que ara es parla”; val a dir, però, que es té consciència que no és el “ver català”, expressió emprada per Fèlix Socias i Urgellès, quan diu:

*Puig que lo ver catalá
Per desgràcia es va perdent,
Lo millor crech que será
Escriurer tal cual la gent
Lo parla y tothom l'entent.⁽¹⁾*

Metodològicament els textos no s'han agrupat en poètics i dramàtics, sinó segons el contingut temàtic. En les citacions dels poemes i textos dramàtics s'ha mantingut l'ortografia de l'època. Com que reproduir íntegrament totes les composicions allargaria moltíssim la publicació, s'han triat els fragments més representatius i per indicar la supressió d'una part de l'obra s'ha utilitzat el claudàtor amb punts suspensius.

Fetes aquestes precisions, entrem a presentar el cos del treball.

Per tal d'estructurar el treball s'ha seguit un fil conductor segons el tema que tracten els textos literaris i s'han dividit en tres grups.

Al primer grup es presenten diverses obres que parlen de la situació bèl·lica que viu l'Espanya de principis del XIX. Cal dir que els escrits, quatre poemes i un text dramàtic, mai presenten una visió exclusivament catalana, però sí que lloen el passat de la nostra terra i reflecteixen el coneixement del passat històric nacional, des d'un punt de vista nostàlgic, tret romàntic característic de bona part del segle XIX. De fet, els textos estudiats són fidels al camí encetat per Bonaventura Carles Aribau, Manuel Milà i Fontanals, Joaquim Rubió i Ors...

El primer poema és de 1838, i és l'únic dels estudiats escrit en castellà. L'autor és anònim, i duu per títol *A los filantrópicos sentimientos de sus hijos en la Habana. Villanueva agradecida*.⁽²⁾ El poema expressa la ideologia política de bona part de la societat vilanovina de principis de segle i deixa ben clara l'afiliació de l'autor al bàndol isabelí. El poema explica la situació de la primera guerra carlina i justifica la guerra i la fidelitat dels combatents a les idees liberals: *por ser libres su sangre derramaron;/ Por trono combatieron;/ Por su reyna Isabel, por su inocencia,/ Las armas empuñaron; [...] En las lides valientes perecieron;/ Su amable independencia/ Defendiendo, sus prendas más preciosas,/ Sus madres, sus amigos, sus esposas*

El to és abrandat i apassionat, així podem llegir *Guime la Patria/ Guerra civil, horrible*.

La guerra ha perjudicat el poble però cal defensar-se i lluitar per la llibertat: *O misero ecistir!/ Los artesanos/ Sin trabajo fallecen,/ La agricultura yace abandonada:/ Patriotas Ciudadanos/ Armados de fusil, libres perecen./ Por la Patria adorada:/ Soy libre, proferió su último aliento;/ Sellando con su sangre el juramento*.

El poeta també lloa l'ajut rebut dels cubans, quan diu: *óyense en Indo protectoras manos/*

Y pechos conmovidos/ Por simpatías siempre duraderas/ En pro de Ciudadanos,/ Que guerra patri-cida acongojara,/ Sus dádivas, gozosa prodigara. I acabava amb un comiat força patriòtic: En nombre de mi Patria vos saludo,/ Queridos Ciudadanos!/ Vuestro sea el honor, vuestra la gloria,/ Sed siempre, sed escudo/ De Compatricios, míseros hermanos/ En eterna memoria/ Gravada quedará en la patria mía/ Tanta virtud, tan noble simpatía.

Formalment el poema és una oda i consta de vint-i-dues estrofes de vuit versos cadascuna, el metre combina l'art major, l'alexandri, i l'art menor, octosíl·lab.

L'any 1860, Fèlix Socias Urgellès escriu dos textos, un de poètic i un altre de dramàtic, que expliquen la victòria de les tropes espanyoles a la batalla de Tetuan.

Ambdós textos són escrits en català.

El poema s'intitula *Tercios catalans*.⁽³⁾ Formalment es divideix en un "brindis", una "pregària" i acaba amb una "al·locució". El metre és d'art menor (4 síl·labes).

Al brindis justifica la guerra de l'Àfrica i lloa l'acció del general Prim: *-Jo al Prim que ls'crida/ ¡Minyons allá [...] Doncs jo al contrari/ Ab bèlichs cants,/ Per lo estermi/ Dels africans.*

Resseguint la lectura es pot percebre un fort sentiment de catalanitat, així en l'al·locució els joves combatents catalans són comparats als intrèpids almogàvers que lluitaren sota la senyera i s'acara a aquells de fora de la terra que dubten de la valentia catalana: *Noys! Lo lleó fiero de sa senyera/ Ya ha dispertat/ Si algú d'Espanya may més desprecia/ Lo noble escut/ Pels qu'inundaren de sanch la Grècia/ Serà vensut.*

El text dramàtic *Aproposit lírich dramátich*⁽⁴⁾ tracta el mateix tema. Duu per títol *Ja hi ha entrat!* En aquest apropòsit, Socias reproduceix l'ambient de la tertúlia del Círculo Villanovés. Els actors-personatges són els homes que de ben segur compartien, dia sí, dia també, aquesta tertúlia: el mateix Socias, en Francesc de Sales Vidal, en Josep Almirall, en Francisco Coll, l'Antoni Vidal, en Miquel Pi, Manuel Socias, Juan Bautista Simeón, Josep Anton Marqués i Josep M. Terraza.

L'acció passa en "lo braser del Círcol". Els companys de tertúlia van arribant i comenten els darrers esdeveniments de la guerra de l'Àfrica, mentre esperen "lo parte telegràfic a la entrada de Tetuan".

És un text fresc, de to irònic i un llenguatge popular que retrata l'espontaneïtat del moment.

En la primera escena podem llegir [...] *Aquí se arregla l'Espanya/ y apliquem la nostra lley/ desde el palacio del Rey,/ a la més humil cabanya.*

La part més interessant és la que explica l'ajut anglès als marroquins, els quals són qualificats d'oportunistes i traïdors. El to sorneguer i els qualificatius adreçats als anglesos deixen ben clar quin era el pensament dels tertulians: [...] *Mister Bròquil cuant sorgia/ parayguas sols de*

cotó:/ home tísich, llargarut/ més que de pescà, una canya,/ li oferí contra d'Espanya/ da Anglaterra lo tribut,/ entaularen de seguida/ lo diàlogo següent:/ Diu l'anglès: –Ja hau vist, amich, quina gent!/ –Creiheume, daulos a dida/ Y acceptau l'apoyo anglès./ Vostra tropa no és de guerra./ No hi ha com la d'Anglaterra/ que ho prenguia ab tan interès/. Respon el marroquí: –L'interès! Aquí està'l quit!/ D'axò encara no'm tractat.../. L'anglès demana: – daunos Tànger y Rabat/ y del fanch habeu surtit. [...] En cambi vos trech d'apuro,/ y además vos aseguro/ portarvos a O'Donell viu! I el moro respon: –Si pel nas ben enganxat,/ puig que no m'fio de sa ràbia,/ me l'portau dins de una gàvia,/ ja està lo tracte serrat.

Malgrat les intencions angleses a l'escena VI veiem la celebració triomfal de la presa de la ciutat marroquina, l'alegria és tan gran que Socias obre les portes a la victòria total i no s'accontenta sols amb la conquesta de Tetuan i davant la sorpresa dels seus amics exclama:

Socias: –Viva O'Donell vencedor! [...] Tànger ha estat rendit!

Tots: –¡Com Tànger!

Socias: –¡Lo mateix té!/ Tetuan, Mequinez, o Targa...

En el mateix opuscle, on hi ha escrita l'obra comentada, s'hi troben altres textos poètics.

Un del mateix Fèlix Socias Urgellès. El poema és una tirallonga de versos decasil·labs i hexasil·labs que duu per títol *La honra d'Espanya*. El to i el contingut del poema són d'exaltació a la terra i als joves herois que han anat a lluitar a l'Àfrica i són vistos com a descendents d'aquells cavallers i [...] *Varons de rassa ilustre, rassa pura.../ ¡Lo Prim és fill de Reus!/ Descendent dels Marquets, del Cap d'Estopa,/ Del Jofre, el Macià.*

que lluitaren en glòries catalanes passades.

En el mateix recull hi ha un poema de Teodor Creus i Corominas intitulat *La veu dels voluntaris catalans*.

El poema consta de 13 quartets de metre decasil·lab. Teodor Creus també recorda les glòries passades d'aquells nobles que al costat dels comtes-reis conqueriren terres als sarraïns i feren sentir el pes de l'espasa per tota la Mediterrània sota la bandera almogàver, i compara els joves que han lluitat heroicament en les batalles de l'Àfrica a aquests herois del passat. Així a l'estrofa V, el jo poètic s'acara al sarraí i li diu: *Recòrdat de D. Jaume, vil canalla;/ No olvidis los Moncadas, sarrahí;/ Pensa en Rojer de Làuria a qui may valla/ Pogué posar lo teu valor mesquí.* I a la VI el to és contundent i decidit: *Y sàpigas que basta recordarlos/ Tan grans guerrers al Català valent,/ Perquè vole triunfant prompte a imitarlos/ Als més remots confins del Occident.* I l'estrofa XII recorda: *Llavors la Pàtria n's teixirà coronas/ De noble llor y funeral xipré/ Per honrar dels que tornen las personas/ Y la memòria del qui mort caigué.*

Tot seguit presentem un segon grup d'escrits que parlen de l'"Havana Xica", d'aquella Vilanova i la Geltrú que neix a una nova època de modernitat i progrés.

Els poemes estudiats van ser llegits al teatre Principal el 27 de maig de 1879 en una vetllada literària de l'Ateneo de Villanueva i publicats en un opuscle.⁽⁵⁾ De tots els publicats potser el que crida més l'atenció és el de Pau Mimó dedicat a la construcció del ferrocarril. Duu per títol

Y va de cor, consta de 54 versos decasil·labs. Mimó descriu la impressió que deurién sentir els vilanovins en veure les obres d'enginyeria que es realitzaven: *¡No sentiu, Vilanovins, quina brunzida/ Tremola per l'espay, com un vaivé?/ És lo vapor que per terra vola,/ Y'l mon domina sa brillant xiulet/ Aquest somni daurat de Vilanova/ Burlat per llarga fetxa se vejé/ Y, com un criminal, fou esta pàtria/ Desheredada de justícia y lley. [...] Tot va a pas de gegant/ La indústria vola,/ S'Esberla una montanya ab breu maneig/ Y pólvora y picot, rodolant rocas/ Nos fan tocà ab la mà Castelldefels. [...] Y sembla que'ls Titans que'ls antichs veyen/ Intentan fer un nou escalament.*

Mimó no se'n pot estar de criticar el retard de les obres i la poca consideració que va tenir el projecte per part de les autoritats.

Josep Verdú també va participar en aquest acte d'homenatge als homes il·lustres vilanovins i va escriure *Ecos de ma terra*, on descriu la Vilanova industrial: *Diu que un jorn va reunir-se/ ab la Indústria lo comers/ per la idea de ennoblirse/ ab lo alè de los llorers/ Y la indústria deya honrosa/ Mon anhel és ser orgull ... [...] Per logrà empresa tan alta/ que l'Entusiasme corona,/ la protecció us farà falta/ si un fael no vos la dóna;/ Per la enveja soperviosa/ Lo plan que are'us maravella,/ vos l'encallará Castella/ com mala serp verinosa.*

La presentació d'aquest fullet és també força sucosa. No està signada però possiblement va ser escrita pel pare Eduardo Llanas, que és qui clou l'acte també. El prologuista fa una gran lloança a Víctor Balaguer com a insigne escriptor i recuperador de la llengua catalana: *Víctor Balaguer, Diputado a Cortes ... entusiasta de cuanto a Villanueva se refiere y puede enaltecerla, restaurador de la hermosa y enérgica lengua de los Roger y Laurias ...* I a la cloenda Llanas el qualifica com el *vate catalán*.

I arribem al darrer grup de textos estudiats. Aquests parlen de la terra, en un to que recorda per exemple l'oda d'Aribau *A la Pàtria* i que ajuden a entendre el grau de sensibilitat que hi deuria haver a Vilanova vers la Renaixença i els seus vincles amb la literatura que aleshores es produïa arreu de Catalunya.

Josep Campamà escriu el poema *Esplay*, on vessa tot el sentiment catalanista de l'època:

¡Oh! Pàtria! Hermosa terra catalana!/ Per l'honra y llibertat tu l'escullida,/ Si algú profana lo teu nom puríssim/ encar lo doll resta de sava antiga [...] Ab orgull dirlos pots que un temps tingueres/ Clarís y Jaumes y Rogers y Ausias/ un Homs, un Pere y un Pelós Vifredo/ un Aribau, un Balmes y un Garcia [...] Y en fi, si un jorn lo destructor pensaba/ destrui'l temple del valor que'ns guia/ diga'ls que tens un Balaguer que aguanta/ la bandera del pur Catalanisme.

Amb el mateix to s'expressa Josep Verdú a *¡Llor!*, poema dedicat al primer mestre en gai saber, Víctor Balaguer.

Des de la vila'hont vaig nàixer, qu'es la vila/ que més aymo en lo món, perquè m'és grata;/ des aquell poble progressiu y noble/ puig pertany a la rassa catalana;/ Des la que'm guarda mon casal de jove:/ des, en fi, la industriosa y venerada/ Vilanova y Geltrú, jo't salut poeta:/ jo't salut y'm gaudeixo de parlarte.

I el darrer poema que comentarem és de Josep Coroleu, dedicat també a Víctor Balaguer. S'intitula *A mon eminent amich* i és una composició de sis estrofes amb alternança de versos d'art menor (6 síl·labes) i d'art major (10 síl·labes). Reproduïm aquí la quarta estrofa, potser la més interessant del poema. Coroleu aboca tot el seu apassionament vers la terra catalana i encoratja a Víctor Balaguer a mantenir ben alt l'honor i orgull dels avantpassats i de mantenir-se fidel als valors que ell mateix va fer renéixer i consolidar: *Y ta veu inspirada/ Ens explicava aquell pas-sat de glòria;/ Dels nostres avis ens contà la història.../ Quant la de Espanya 'ns deyan disfrassa-da,/ Ta noble veu cridava a nostre orella:/ N'ols cregeu, és la historia de Castella! [...] ¿Oh mestre, amich, poeta; no al ministre/ parlo avuy ni al polítich:/ Si allà en l'ayre mefitich,/ Si allà en l'at-mosfera letal, sinistre/ De la cort ton bellíssim cor s'ofega,/ Recorda't de la història y la poesia/ Recorda Catalunya y ta infantesa [...] No vullas, no, que tanque ta parpella/ Una mà estranya en terra de Castella; Y s'il destino avuy de aquí t'allunya,/ ¡Ah! No renegues may, mal grat ta estre-lla/ Ni en la vida i en la mort de Catalunya.*

Per tothom és sabut què representa la Renaixença per la història i la cultura catalanes i el grau de popularitat que va assolir arreu de Catalunya i en d'altres indrets de parla catalana. Vilanova i la Geltrú va ser una de les ciutats que visqué de ple aquesta recuperació, fet que queda clarament demostrat en aquest tempteig literari.

Moltes gràcies per la lectura pacient d'aquest assaig.

NOTES

- (1) Text de la contraportada del fullet on es publicà l'obra de Fèlix Socias Urgellès, *Ja hi ha entrat!*
- (2) Oda impresa a Vilanova i la Geltrú. Impremta de Tomàs Pina, 1838. [Referència BM V. Balaguer, CL 10/1.6]
- (3) Fèlix SOCIAS URGELLÈS, *Tercios catalans* 1861. Poema dramàtic, dedicat a la batalla de Tetuan. Cantat i representat al "Círcol Vilanovés". [Ref. BM V. Balaguer, CL 10/1.7]
- (4) SOCIAS URGELLÈS, Fèlix, *Ja hi ha entrat!*, Vilanova i la Geltrú, impremta de Leandro Creus, cit. Pàg. 30. 1860 [Ref. BM V. Balaguer, CL 10/2.1 i CL 10/2.8]
- (5) *Velada literaria, Ateneo de Villanueva, verificada en el teatro Principal en la noche del 27 de mayo de 1879 en obsequio de los señores d. Ramon Estruch, senador del reino. Victor Balaguer, diputado a cortes por este distrito y mes-tre en Gay Saber. Francisco Gumà, director gerente del ferrocarril y diputado por Matanzas. Tirada especial y rega-lo de la redacción del "Diario de Villanueva y Geltrú" a sus suscritores y a los socios del Ateneo. Villanueva y Geltrú, 1879.* Referència Biblioteca Museu Víctor Balaguer, CL 10/1.17 i CL 4/5.36

PROCESSOS ECLESIASTICS DEL PENEDES

RESUM

En una anterior «Miscel·lània Penedesenca», l'autor publicà una relació dels processos relatius a la nostra comarca que anaven fins a les darreries del segle XIX. Hi mancava, però, la llista corresponent al segle XVIII, perquè no apareixien les fitxes al seu lloc. Localitzada ara aquella sèrie, la completem amb el present treball.

ABSTRACT

In an earlier «Miscel·lània Penedesenca», the author published a list of processes relating our area that went back to late 19th century. It lacked, however, the list corresponding to the 18th century because sheets were not in place. The present work rounds up the project once the series was found.

EXPLICACIÓ

En fer la recopilació dels processos eclesiàstics del Penedès –apareguda en una anterior *Miscel·lània Penedesenca*– no em fou possible localitzar els corresponents al segle XVIII als caixonets-fitxers de fusta de l'Arxiu Diocesà de Barcelona. Tampoc havien estat recollits en index, com els del segle XIX.

Després de la publicació per l'Institut del recull esmentat, vaig trobar, en fulls solts, mecanografiats i amb esmenes manuscrites, dins d'una carpeta, les fitxes corresponents al segle de l'epígraf.

Penso que és una mena d'esberrany –fet fa algun temps– per polir, corregir i potser publicar-ho. Perquè, com es podrà observar en la feixuga relació que segueix, si bé els processos guarden un ordre numèric correlatiu, no tenen rigor cronològic, ja que, dins d'un mateix any, els mesos apareixen barrejats.

L'abreviatura “ff” indica el nombre de folis de què consta el procés. Per a entreteniment del lector, comentem dos d'aquests processos.

15/12/1702. NÚM. 137: ROBATORI A L'ESGLÉSIA DE JAFRE

La matinada del dia de l'epígraf els pagesos “Marianus” Marcer, Pau Reventós i “Pera” Vendrell, aquest darrer habitant en “una heretat que té en dit lloch de Jafre lo Magch. Josep Casa (?) y Bertrans Baró de dit lloch”, es van adonar que “alguns lladres havien entrat dins la Iglésia

de Jafra y havian robat". En Vendrell recordà que, a la nit, els gossos havien lladrat, però "com feya algun gran vent y ells si eran posats a la part de detràs... y no obstant la diligència que havia fet de escoltar si ohiria ruído, no havia ohit cosa".

Declaren tots tres i, al final, el 13/1/1703, el doctor Josep Romaguera, del bisbat, envia una citatòria als "venerables rectors, donats, vicaris y altres preveres exercint cura de ànimas del... pnt. Bisbat..." i els fa saber que el denunciante de la malifeta comparegué al seu davant "y ab llas-timosa veu y dolor de son cor... explicà com alguns fills de perdició sacrílegos y malfactors los noms dels quals de present se ignoran, poch temerosos de Déu Nostre Señor y de la justícia temporal", van intentar obrir la porta principal de l'església de Santa Maria de Jafre, sufragània d'Olivella. Primer van aplicar-hi foc per cremar-la "y no podent conseguir son fi per temor segons se veu de ser descoberts, passaren a rompre una rexa que hi havia al detràs, y per ella entraren... y desbotaren les caxes de las administracions de la Obra de N^a Sra. del Roser y de Sant Isidro y de ellas sen aportaren y robaren los diners que hi havia que seria cosa de unes cinc lliures; y passant més avant llur atreviment obriren el sagrari que sobre la mesa del altar hi ha, y de ell sen aportaren y robaren un calis y patena de plata que en ell hi havia escondit, y axí matex sen aportaren y robaren dos coronas de plata la una de la imatge de Maria Santíssima y l'altra del Ninyo Jesús que estan collocades en lo retaule major de la dita Igl^{ia}, y dos anells de or, un guarnit de perlas y lo altra ab una crehueta esmaltada que eran dádivas fetes per alguns devots; passant axí matex a cremar y desbotar la porta de la sagristia..."

I el doctor Romaguera acaba adreçant als rectors aquestes paraules: "...E com per rahó del dit delictes hajan los dits delinqüents... y sos cómplices fautors y ayudadors, incidit en graves penas y censuras estatuidas per los Sagrats Cànon, Butllas Pontificias y Constitucions Dominials... manam que després que haureu rebut los presents en vostres respectius iglésias lo primer dia de diumenge o festa de precepte mentres los officis divinals se celebraren en ella a la hora del offeratori ab alta e intelligible veu amonesten y citen axí com nosaltres ab tenor de las presents amonestam y citam als dits delinqüents sacrílegos y malfactors y a sos cómplices... que dins lo termini de tres dies naturals comptadors del dia de la publicació de les presents en avant... sian y comparegan davant Nos..."

3/6/1705. NÚM. 241: BUFETADA A L'ARBOÇ

El "Rdus. Raymundus Esteva", clergue de l'Arboç, denuncia a l'autoritat eclesiàstica que el passat dia primer de juny, entre 7 i 8 de la tarda, estava "assentat en uns pedrissos davant de la capella o hermita de Santa Llúcia... ab mon manteu y sotana, hàbits clericals", i arribà Marianna Romeu, viuda de la mateixa vila, la qual anava en companyia de la "señora Narcisa Alegret, muller del doctor en madicina Magí Alegret, Chatarina Mascaró, muller de Jaume Mascaró sirurgiá y algunas otras señoras que ara non recorda qui eren que judico que anaven per entrar en dita capella de Santa Llúcia, la qual Marianna Romeu al devant que fou de mi denunciante, y essent allí pres las ditas Mascaró y Alegret digué a mi denunciante estas formals paraules les quals comprenguí molt bé que les proferí ab veu alta so es 'es lo quin pega a mas criaturas' y responentli lo denunciante que ell no li pagava a sas criaturas ni a ninguna de las de la vila y fet li aquí esta resposta la dita Marianna Romeu envestí a mi denunciante amb gran fúria y a la que fou arribada ab mi

denunciant me pagà una bofetada en ma cara y pagada dita bofetada lo denunciant no li féu ningun dany... sinó que ab veu alta diguí a las personas que eren allí cerca y que anavan en dita capella que li feren testimoni com dita Romeu me ha pagat una bufetada, y també immediatament sen entrà el denunciant en dita capella y Igl^a y havent allí moltes personas també los digué que li fessen testimoni com dita Romeu li havia pagat una bofetada...”

I el capellà fa aquesta denúncia: per “fer constar de haver dita Romeu fet agravi y violar lo manament Eclesiàstic y a ma persona”.

El mateix mes (no se'n diu el dia), la Marianna s'adreça al vicari general de la diòcesi i demana perdó pel cop de geni. Escriu:

“Marianna Romeu, viuda habitant en la Vila del Arbós, se posa a las suas plantas y humilment regoneguda diu que en dias pasats moguda de un gran ímpetu de còlera originada de algunes accions y paraulas que havia dit contra de su estimació lo Rt. Ramon presbíter abitant y beneficiat de la Igl^a de dita Vila arrematè contra de dit y que ab las extremitats dels dits arribà a la sua cara, y per tant regoneguda suplica a la sua pietat se digne de usar de la sua Benignitat en lo perdó que espera y suplica.”

PROCESSOS ECLESIASTICS (EXPEDIENTS I INFORMACIONS). SEGLE XVIII

- Núm. 19. 13 folis. Octubre 1700: Informació sobre el testament de Pere Miset, del terme de St. Martí Sarroca. Commutació de misses.
- Núm. 45. 10 ff. Juny 1700: Interpretació... voluntatis Petri Anglada, de Albà sive Çalbà circa alias missas de suo ultimo testamento.
- Núm. 65. 25 ff. Gener 1701: Rds. Marcianos Clariana beneficiatus Sti. Juliani del Arbós contra Fcus. Nin et alios dicte ville. Per haver-li desbotat les portes de la casa a fi d'allotjar-hi soldats.
- Núm. 68. Febrer 1701: Procurator fiscalis Curiae ecclesiastica Barchinonensis contra Rds. Josephus Balaguer beneficiatum ac procuratorem generalem parrochiae Stae. Mª Vilafranca Penitentis. Per haver usurpat la jurisdicció a l'ordinari privant un beneficiat.
- Núm. 96. 7 ff. Juny 1701: Absolutio juramenti Catarinae Miro ac Gasso uxoris Petri Miro in Vilanova de Cubellas. Herència.
- Núm. 103. 10 ff. Octubre 1701: Informatio recepta ad instantiam Rvdi. Didaci Rovira parroco S^a Mª de la Geltru... Pro decima solvendo a Bartolomeu Canyellas.
- Núm. 110. 4 ff. Setembre 1702: Denunciacions de lletres super rebus deperditis, instant Maria Mascaro, vda., de Vilafranca. Herència.
- Núm. 113 (4). 18 ff. Agost 1702: Expositio retroclami facta contra persona et bona Rvdi. Emmanuel Roig rectoris de la Granada instante Theresa Palau et Torrents vidua. Censal.
- Núm. 113 (6). 43 ff. Febrer 1702: Procurator fiscalis curiae ecclesiastica Barchinona contra los deliçuentes que han robat les formes consagrades y alajas (sic) de la parròquia de St. Miquel Derdol...
- Núm. 116. 6 ff. Setembre 1702: Denunciació feta per lo Rvd. Magí Sabater rector de Calafell. Una discussió.

- Núm. 135. 13 ff. **Agost 1702**: Procurator fiscalis curiae Ecclesiastica Barchinonensis contra Rvdos. Petrum et Josephum Baleguer... beneficiats S^a Mª Vilafranca Penitentis. Una processó.
- Núm. 137. 11 ff. **Desembre 1702**: Procurator fiscalis curiae ecclesiastica... contra los delinqüents sacrilegos y malfactors que han robat la iglésia de S^a Mª de Jafre, sufragània de Olivella.
- Núm. 140. 12 ff. **Agost 1702**: Inquisició contra Rdm. Marianum Clariana, Pbr. del Arbos. Moralitat.
- Núm. 145. 10 ff. **Abril 1702**: Inquisició contra los delinqüents sacrilegos que han robat a la església de St. Joan de Rodonyà, sufragània de Puigtinyós.
- Núm. 155. 12 ff. **Octubre 1703**: Absolutio juramenti juratorum et personarum concilii universitatis secularis Villae Franca Penitentis. Concòrdia patrimoni.
- Núm. 168. 20 ff. **Setembre 1703**: Contentio inter curiam ecclesiasticam et secularem Villae France Penitentis... contra Franciscus de Copons. Delmes.
- Núm. 175. 9 ff. **Juny 1703**: Expositio rectorclami facta contra persona et bona Raymundi Melchior rectoris Vallformosa.
- Núm. 195. 30 ff. **Setembre 1703**: Instantia producta pro parte Francisci Ponsda rectore Stae. Margaritae in causa contensiones... contra curiam secularum Villafrancae Penitentis.
- Núm. 199. 7 ff. **Març 1704**: Absolutio juramenti Raymundae Terrada uxoris Thomae Terrada satoris Villafrancae Penitentis. Donació als beneficiats de Vilafranca.
- Núm. 209. 6 ff. **Setembre 1704**: Inquisitio contra Raymundus Freixes rector del Arbos et Ferdinandus de Zerata recto del Gornal. Hospital.
- Núm. 211. 11 ff. **Febrer 1704**: Robo sacrílego parròquia St. Cristòforo de Selma.
- Id. Inquisitio contra Ferdinandus de Zarata rector parrochiae del Gornal. Obligacions.
- Núm. 241. 4 ff. **Juny 1705**: Inquisitio contra Mariana Romeu, viuda del Arbos. Per pagar (potser: pegar) a un clergue.
- Núm. 243. 34 ff. **Febrer 1705**: Inquisitio contra Raimundum Freixes Pbro. rectorem ecclesiae parrochialis Sti. Juliani villa del Arbos. Moralitat.
- Núm. 248. 16 ff. **Maig 1705**. Informatio recepta pro beneplacito et licencia causa cognita dotinenda ad instantiam Joannis Samper rectoris Sti. Petri de Castellet... pro construendas novis domibus rectoriae...
- Núm. 263. 8 ff. **Juny 1706**: Inmunitas Caroli Xara. Extret violentament de l'iglésia de L'Almúnia. (Aquest tema apareix a altres llocs del bisbat).
- Núm. 265. 8 ff. **Novembre 1706**: Rdm. Marcianus Clariana beneficiatus ecclesiae parrochialis del Arbos contra Raymundum Esteve, pbro. Discusions benefical.
- Núm. 279. 11 ff. **Novembre 1706**. Informatio recepta super sponsalis contractis inter Joannem Quadras et Elisabethem Fuster loci de Vilanova...
- Núm. 290. 16 ff. **Maig 1707**: Procurator fiscalis Curiae ecclesiasticae et mensae episcopalis Barchinonensis contra Emmanuelem Macia. Per haver capturat y detingut en las presons reals de la villa de Vilafranca el nuncio de la carta del Deganat del Panadès.
- Núm. 339. 17 ff. **Maig 1708**: Procurator fiscalis curiae ecclesiasticae... contra Sebastianum Clumet, Pbro. economum de Avinyonet. Moralitat.
- Núm. 340. 16 ff. **Gener 1708**: Syndicus curatorum et universitatis Sti. Laurentii de Ortons et Sti. Joannis Camors contra Simonem Riu pbro. et rectore dicta parrochialis ecclesiae. Hi ha unes consultes d'aquesta parròquia.
- Núm. 362. 10 ff. **Juliol 1709**: Informatio recepta ad instantiam Emmanuelis Alexandre Pbro. rectoris Puigtinyos pro recuperanda primitiae per Gabrielem Alegret debitas et non solutas.

- Núm. 363. 14 ff. Agost 1709: Informatio recepta ad instantiam Pauli Verges rectoris de Castellet et Francisci Pelegri rectoris del Gornal... pro licentia se tinendi parte primitiae olivarium.
- Núm. 400. 16 ff. Novembre 1709: Rvda. Comunitas Presbiterorum Stae. Mª Vilafranca contra Josephum Salvany. Super declarationem censuarum.
- Núm. 401. 9 ff. 1709: Inquisitio contra los delinquentes que han posat foch i robat en la església de St. Esteve Sarroviras...
- Núm. 405. 7 ff. Novembre 1709: Inquisitio contra Sebastianum Berga, Pbro. Vilafrancha... No especificat.
- Núm. 414. 15 ff. Desembre 1710: Procurator fiscalis curiae ecclesiastica Barchinonensis contra Paulus Guell medicus Villafrancha. Per haver donat una bufetada al porter de la cort de deganat de Vilafranca.
- Núm. 425. 15 ff. 19/9/1710. Raymundus Freixes rector Villae del Arbos contra Jacobum Catalá Pbro. et alios beneficiatus del Arbos. Usurpatione iurisdictionis parrochi.
- Núm. 427. 13 ff. Novembre 1710: Fiscus contra Raymundum Freixes Pbro. rectorem Sti. Juliani villa de Arbutio. Moralitat.
- Núm. 439. 8 ff. Desembre 1710: Informatio recepta pro parte Pauli Verges rectoris Sti. Petri de Castellet ex manumissoribus testamenti Joannis Clariana.
- Núm. 451. 16 ff. Juliol 1710: Informatio recepta pro interponendo decreto concordiae inter executorem causa piae Petrum Rubert Villa Sitjas ex una et Petrum Natali ex altra...
- Núm. 457. 9 ff. Abril 1710: Informatio recepta ad instantiam Jacobi Carbonell pro interpretanda voluntate Antoni Carbonell Pbro. rectoris Vilanova de Cubelles.
- Núm. 463. 10 ff. Març 1711: Informació rebuda contra els incendiariis que posaren foch a les portes de la casa de Joseph Bertran, mestre de cases de la P^o de Ribas.
- Núm. 482. 8 ff. Juliol 1711: Informatio recepta pro parte Josephi Godori... detentoris prioratus Bae. Mª de la Llacuna contra curatos et universitatem secularem.
- Núm. 519. 8 ff. Abril 1711: Absolutio juramenti Mariae Macip Vilafrancha... Censal.
- Núm. 520. 11 ff. Setembre 1711: Inquisitio contra los que han mort a Andreu Llopis procurador fiscal y nuncio de la cera, de Vilafranca del Panadés.
- Núm. 536. 10 ff. 1712: Inquisitio contra los delinquentes que han posat foch a les portes de la iglesia de St. Miquel Derdol... y han robat dos calis y los diners de las administracions.
- Núm. 556. 21 ff. 20/5/1712: Procurator fiscalis curiae ecclesiasticae Barchinonensis contra pretensores heredes et sucesores Joanis Babot Pbro. prioris de Sta. Oliva. Intestat.
- Núm. 571. 12 ff. Agost 1712: Originale procesus inquisitionis contra Jacinthum Galceran in ecclesia Stae. Mariae Vilafranca Penitentis beneficiatum. Moralitat.
- Núm. 582. 14 ff. Octubre 1712: Executio litterarum a romana curia expeditarum in favorem Augustini Vilallonga Pbro. de prioratu Sanctae Olivae. Beneficial.
- Núm. 633. 12 ff. Febrer 1713: Joannes Selva agricola de Sitges contra Josephum Rubert Pbro. Qüestions d'unes terres.
- Núm. 641. 5 ff. Octubre 1713: Informatio recepta ad instantiam et pro parte Gabriellis Frexes pro corrigendam partita baptismi. S^a Mª Vilafranca Panadés.
- Núm. 663. 12 ff. Abril 1714: Comunitas presbiterorum parrochialis ecclesia Sti. Juliani de Arbos contra Joannem Ferran pharmacopulam Arbos uti operarium parrochialis...
- Núm. 664. 7 ff. Octubre 1714: Inquisitio contra Raymundum Freixes Pbro. rectorem parrochialis Sti. Juliani del Arbos. Moralitat.

- Núm. 699. 13 ff. Octubre 1715: Conmutatio voluntatis Joannis Alegre Pbro. instante manumitores et testamentarias, circa celebrationem cujusdam misa quotidiana in ecclesia parrochialis villae de la Geltru.
- Núm. 704. 8 ff. 1716: Procurator fiscalis curiae ecclesiastica Barchinonensis contra Josephum Grau agricolam de Gelida. Edificar.
- Núm. 770. 6 ff. Juliol 1716: Absolutio juramenti Columbae Massana vidua Francisci Massana, Vilanova de Cubellas. Cens.
- Núm. 774. 8 ff. 1717: Absolutio juramenti Margaritae Codorniu viuda Francisci Codorniu nauta villae de Sitges. Donació.
- Núm. 792. 18 ff. Juliol 1717: Inmunitas Joannis Vives agricola de Pontons.
- Núm. 807. 15 ff. Març 1718: Informatio recepta pro parte Joannis de Olsina uti obtinentis beneficium in parrochia Sti. Petri Molanta contra Emmanuelem Mestre rectorem Sti. Petri Molanta.
- Núm. 838. 5 ff. Juny 1718: Absolutio juramenti Pauli Cuito, Vilafranca de Panadés. Censal.
- Núm. 841. 6 ff. Juny 1718: Absolutio juramenti Paulae Romeu, villae de Sitges. Censal.
- Núm. 847. 10 ff. Juliol 1718: Executio litterarum apostolicarum in favorem Raymundi Rossell, clerico pro beneficio in ecclesia Vilafranca.
- Núm. 868. 12 ff. Juny 1720: Informatio recepta pro parte capituli Canonorum sedis Barchinonensis uti domini jurisdictionalis de St. Marti Sarroca. Historia parroquial de St. Martí Sarroca.
- Núm. 869. 12 ff. Juny 1720: Informatio recepta ad instantiam procuratoris fiscalis curiae ecclesiasticae. Per probar que su Ilma. és senyor jurisdiccional del poble y terme de Ribas ab jurisdicció civil y criminal.
- Núm. 883. 20 ff. Maig 1720: Inmunitas Jacobi Duran agricola de Banyeres.
- Núm. 887. 11 ff. Juny 1720: Informatio ad instantiam Joannis Mucientes administratoris generalis Hospitalis Olesa de Bonevalls.
- Núm. 893. 11 ff. Setembre 1720: Informatio recepta ad instantiam rectoris et operarium de Cunit pro licentia alineandi et vendendi quadam petia terrae.
- Núm. 904. 15 ff. Novembre 1720: Inmunitas Pauli Voltas parrochiae de Rodonya.
- Núm. 961. 12 ff. Octubre 1722: Inmunitas Francisci Sauí, agricola parrochiae de Gelida.
- Núm. 972. 25 ff. Gener 1722: Procurator fiscalis curiae Barchinonensis contra Franciscum Reventos, Pbro., Sti. Michaelis Derdola, et sacrilegos qui sibi tradere fecerunt a dicto curato quatuor formas consagradas.
- Núm. 973. 8 ff. Abril 1722: Inquisitio contra los delinqüents sacrílegos que robaren a la església de St. Joan Çamora, sufragànea de St. Llorens de Hortons.
- Núm. 976. 6 ff. Abril 1722: Absolutio juramenti Jacobi Calaf, agricola de Vilarrodona. Herència.
- Núm. 977. 8 ff. Setembre 1722: Absolutio juramenti Paulae Romeu... de Sitges. Herència.
- Núm. 983. 21 ff. Desembre 1722: Contentio civilis instante lo ministre y convent de Trinitaris de Vilafranca, entre la cúria eclesiàstica y el doctor en medicina Pau Güell. Béns materials.
- Núm. 1.028. 4 ff. Gener 1723: Procedimenta facta instante Josepho Vila Pabro. et rectore de la Llacuna ad tollendam emparam.
- Núm. 1.036. 11 ff. Agost 1723: Executio litterarum apostolicarum pro informatione recipienda ad instantiam Joannis Palau clerici pro provisione beneficii in parrochia Bae. Mae. de Lavid.
- Núm. 1.040. 10 ff. Maig 1723: Informatio recepta pro parte Joannis Trulles Pbri. et rectoris Sti. Antoni Vilanova de Cubellas. Delme.

- Núm. 1.091. 15 ff. **Juliol 1724**: Inmunitas Josephi Rubert de Vilarodona in carceribus regis detenti.
- Núm. 1.125. 12 ff. **Febrer 1725**: Informatio recepta ad instantiam operariorum ecclesiae parochialis Sti. Stephani Sasroviras ad exhigendum... quandam partionem olei ad illuminandum Santissimum.
- Núm. 1.129. 18 ff. **Març 1725**: Inmunitas Josephi Llopart, Villa Franchae Penitentis.
- Núm. 1.154. 11 ff. **Setembre 1725**. Inmunitas allegata pro parte Francisci Rubert, de Sitges.
- Núm. 1.163. 8 ff. **Juny 1725**: Sobre si lo rector del **Vendrell** devia entregar al agent fiscal còpia del baptisme de un feligrès seu ques trova en las carces (sic) reals, delat de crim de mort.
- Núm. 1.175. 13 ff. **23/8/1725**: Informatio recepta ad instantiam Francisci Pujol clerici super verificatione valoris beneficii... parochiae Villae Novae de Cubelles.
- Núm. 1.180. 21 + 4 ff. **1725**: Denegatio fidei baptismatis Isidri Vidal in carceribus Barchinonensis mancipati factam per Antonium Ferrer rectorum Villae **Vendrell**.
- Núm. 1.193. 20 ff. **Octubre 1727**: Expositio retroclami facta contra personam et bona Francisci Rosell Pbro. rectoris Sti. Petri de Avinyonet instantiabus Rvdis. Administradoribus Coleggi Sti. Severi.
- Núm. 1.269. 10 ff. **Febrer 1729**: Informatio recepta ad instantiam administratorum capellas Bae. Mae. del Vinyet intra limites parochiae de Sitjas ad abtinendum licentiam pro construcionem Novae fabrica seu extensions ejusdem capella.
- Núm. 1.307. 6 ff. **Maig 1730**: Absoutio juramenti Joannis Fontanals agricola quadra de Viladellops termini Sti. Michaelis Derdola, vicariae villae Franchae Penitantis. Administració de béns.
- Núm. 1.361. 18 ff. **Gener 1732**: Executio litterarum in favore Josephi Roig Pbro. continentur gratiae benefitii in parochiali ecclesia de Cubellas.
- Núm. 1.396. 16 ff. **Novembre 1733**: Inquisitio contra los delinquents que posaren foch a les portes de la rectoria de Begas.
- Núm. 1.439. 8 ff. **Setembre 1734**. Informatio recepta ad instantiam Joannis Quintana rectoris Sti. Jacobi dels Domenys contra Josephum Calaf. Causa spolii.
- Núm. 1.497. 61 ff. (?) **Setembre 1735**: Supercedimentus instantium pro parte Joannis Quintana Prbr. rectoris parochiae Sti. Jacobi dels Domenys circa executionem instantam per Josephum Alemany Pbrum. Sti. Petri Puellarum beneficiatum. Censals.
- Núm. 1.558. 8 ff. **Maig 1737**: Inquisitio contra los sacrilegos que han robat en la parròquia de St. Sadurn de Subirats.
- Núm. 1.571. 11 ff. **Maig 1737**: Expositio retroclami instata pro parte comunitatis presbiterorum parochiae de Pinu contra Franciscum Gibert Pbrum. del **Vendrell**. Censal.
- Núm. 1.578. 8 ff. **Febrer 1738**: Decretum... in favorem Antonii Oliva Pbri. ad celebrandum Missam in parochia de Sitges.
- Núm. 1.619. 9 ff. **Octubre 1739**: Executio litterarum apostolicarum in favorem Agustini Selva pro quodam beneficio instituto et fundato in parochia del **Arbos**.
- Núm. 1.628. 7 ff. **Desembre 1739**: Informatio recepta pro parte Joannis Solá, agricola del **Vendrell**. Bons costums.
- Núm. 1.633. 32 ff. **2/7/1739**: Originale testium ad instantiam Antonii Torrents clerici Vilanovae de Cubellas... in causa beneficiali quam ducit.
- Núm. 1.645. 11 ff. **Gener 1740**: Informatio recepta de operibus necessariis et qua fieri debent in domibus propis beneficii in villa de Sitjas instituti et fundati.
- Núm. 1.650. 8 ff. **Desembre 1740**: Absolutio juramenti Petri Janer de la quadra de Hortigós, parochiae de la Bisbal...

- Núm. 1.673. 31 ff. **Gener 1740**: Executio litterarum apostolicarum... in favorem Joannis Casas Pbro. de Pontons. Beneficial.
- Núm. 1.684. 22 ff. **Setembre 1741**: Inmunitis allegata de persona Nicolai Gruxelles militis violenter extrati ad accessia loci de Garraf.
- Núm. 1.685. 14 ff. **Agost 1741**: Inmunitas allegata de persona Petri Nicolai Gruxelles in capella de Garraf.
- Núm. 1.690. 9 ff. **Desembre 1741**: Absolutio juramenti et perjurii Mariae Gasso et Perris vidua Villae Novae de Cubelles.
- Núm. 1.732. 6 ff. **Febrer 1743**: Inmunitas allegata pro parte Mathiae Brusset et Georgii de Cour, militum regimenti nuncupati de Brabante, a Conventu Sti. Francisci Villafrancae Penitensis extractorum.
- Núm. 1.775. 13 ff. **Maig 1744**: Informatio recepta ad instantiam Rdi. Francisci Reniu Pbro. et Rectoris Parrochialis Ecclesiae de Sti. Stephani de Sarroviras... Beneficial.
- Núm. 1.798. 12 ff. **Gener 1745**: Informatio recepta ad instantiam Antonii Condís agricola de Torrellas de Foix pro corrigenda partita Baptismi.
- Núm. 1.837. 12 ff. **Març 1746**: Informatio recepta ad instantiam et pro parte Rda. Comunitatis Presbiteriorum Villafrancae Penitensis pro obtinendo decreto in transatione sive concordia inter dictam Cumunitatum Villafrancae firmatum et juratum ex una et Rda. Comunitatum Presbiteriorum villae de Arbós ex alias partibus. Beneficial.
- Núm. 1.862. 6 ff. **Juny 1746**: Absolutio juramenti instata pro parte Matronae Sidós viduae Francisci Sidós sutoris, villae de Sitges. Donació universal.
- Núm. 1.891. 17 ff. **Juny 1747**: Informatio recepta ad instantiam Rdi. Rectoris et operariorum Parrochialis Ecclesiae de Ste. Mariae de la Geltrú. Campanes.
- Núm. 1.903. 10 ff. **Setembre 1748**: Informatio recepta ad instantiam Rdi. Antonii Mora Rectoris Parrochialis Ecclesiae Sti. Cucuphatis de Sasgarrigas... super supplicatione per dictum Rectorem oblata... Delme.
- Núm. 1.908. 17 ff. **Març 1748**: Informatio recepta ad instantiam Manumissorum Rdi. Josephi Migrale Pbri. et rectoris Parrochialis Ecclesiae Sti. Petri de Lavern. Herència.
- Núm. 1.934. 10 ff. **Gener 1749**: Executio litterarum Apostolicarum a Tribunali Ilmi. Hispaniorum Nuncii emanaterum pro informatione recipienda ad instantiam Laurentii Pons clerici urgellensis diocesis pro provisione Beneficii Sanctae Catharinae Martiris fundati in Parrochiali Ecclesiae Ste. Mariae de Cubellas...
- Núm. 1.940. 19 ff. **Març 1749**: Licencia causa cognita concedita als Administradors de la Sagristia de la Parroquial Iglésia de S^a Mª de la Geltrú... per vendrer unes cases sitas en dita Parròquia.
- Núm. 1.957. 12 ff. **Novembre 1749**: Informatio recepta ad instantiam et pro parte operariorum Parrochialis Ecclesiae Beatae Mariae de Sitjas. Censal.
- Núm. 1.966. 15 ff. **Agost 1749**. Informatio recepta ad instantiam Operariorum et administratorum sacristiae Parrochialis Ecclesiae Ste. Mª de la Geltrú.
- Núm. 1.972. 6 ff. **Novembre 1750**: Licentia concessa administratoribus Capellae Sancti Crucifici Villae de Mager alias de la Llacuna...
- Núm. 1.975. 6 ff. **Març 1750**: Absolutio juramenti et perjurii instata per Franciscum et Augustinum Vendrell patrem et filium agricolas de Mediona. Discussió.
- Núm. 2.006. 36 ff. **Abril 1750**: Informatio recepta ad instantiam Rdi. Francisci Busquets Pbri. et Rectori... Sti. Petri de Avinyonet. Herència.
- Núm. 2.043. 12 ff. **Desembre 1751**: Informatio recepta ad instantiam et pro parte Rdi. Rectoris et operariorum Parrochialis ecclesiae Bte. Mariae de la Geltrú. Sepultura en l'església.

- Núm. 2.090. 40 ff. **Juliol 1753**: Plica testium extra urbam receptorum super contentis in supplicatione pro parte Rda. Comunitatis presbiteriorum **Villafranchae** Penitentis oblata dia 29 Maii et cum schedula pro eadem et comunitate producta sub die 11 Julii 1753.
- Núm. 2.094. 185 ff. **Abril 1753**: Procurator fiscalis curiae Ecclesiasticae Barchinone contra diversos Presbiteros residentes in Villa de Sitges... Cumplimiento de cargo.
- Núm. 2.107. 29 ff. **Juliol 1753**: Plica testium extra urbani receptorum super contentis in supplicatione oblata pro parte Rdae. Comunitatis presbiteriorum Parrochialiis Ecclesiae **Villafrancae**... producta cum schedula istius parte oblata sub die 11 julii 1753. Censals.
- Núm. 2.118. 10 ff. **Gener 1754**: Informatio recepta ad instantiam Dr. Pauli Mas, pbri... Sti. Bartholomei Oppidi de **Puigtiños**... et Sancti Joannis Baptista Oppidi de **Rodeña**, et operariorum Administratorum ad demonstrandem utilitatem oidem Ecclesia de Rodoña adveniente ex convenio facto cum Vicentio Carreras.
- Núm. 2.136. 14 ff. **Gener 1754**: Inmunitas allegata pro parte Joachim Navarro militis abs Monasterio **Villafranchae** Paenitentis.
- Núm. 2.164. 12 ff. **Febrer 1755**: Absolutio juramenti petita pro parte Jacobi Bolet et Rafecas, **Villanovae de Cubellas**. Propietat de terres.
- Núm. 2.165. 11 ff. **Novembre 1755**: Informatio recepta ad instantiam Rdi. Joannis Grau Pbro. et Rectoris... de **Gelida**. Censal.
- Núm. 2.201. 9 ff. **Maig 1756**: Informatio recepta ad instantiam Rdi. Francisci Serch et de Boquet, Pbri. et Rectoris... Bte. Mariae de **Cubellas**... super contentus in suplicatione oblata die 11 Maii de 1756.
- Núm. 2.202. 8 ff. **Febrer 1757**: Informatio recepta pro parte Rdi. Petri Joannes Grau Pbri. et Rectoris... Sti. Petri de **Gelida** ad obtinendam Decretum causa cognita pro validitate concordiae inter ipsum et Josepham Rosell et Peixó agricolam, dictae parrochiae firmandae.
- Núm. 2.212. 25 ff. **Abril 1757**: Informatio recepta ad instantiam Rdi. Antonii Vear Pbri. et Rectoris... Be. Mariae de la **Geltrú**. Censal.
- Núm. 2.233. 9 ff. **Juliol 1758**: Informatio rebuda a instàncias de Geroni Boneny sobre la gràcia de un Benefici per lo Núncio de España instant el Priorat de **Sant Sebastià dels Gorchs**.
- Núm. 2.236. 8 ff. **Desembre de 1758**: Informatio recepta pro parte Rd. Comunitatis Presbiterorum... S^a Mª **Villafranchae**... ab obtinendam Licentiam et Decretum causa cognita pro concordia inter ipsam comunitatum et Theresam Salvador et Morgades ex altera. Llicències.
- Núm. 2.283. 9 ff. **Desembre 1759**: Inmunitas allegata pro parte Antonii Darder violenter extracictia Conventu Sti. Francisci **Villafranchae**...
- Núm. 2.343. 17 ff. **Juliol 1761**: Informatio recepta ad instantiam Rdi. Prioris Conventus Sti. Raimundi de Peñafort siti in termino et Parrochia Ste. **Margaritae de Panadés**. Dret d'enterrament.
- Núm. 2.354. 8 ff. **Novembre 1762**: Inmunitas allegata pro parte Procuratoria Fiscalis Curiae Ecclesiasticae Barchinona ad defensionem Josephi Alegret Eremita Capellae Sti. Joannis **Villanovae de Cubellas**.
- Núm. 2.371. 15 ff. **Juny 1762**: Acerca reparar la iglesia de **Vilafranca**.
- Núm. 2.393. 16 ff. **Maig 1763**: Informatio recepta pro parte et da insantiam Rdi. Dris. Michaelis Torrent, Pbri. et Rectoris... del **Vendrell**... in favorem dictae rectoria.
- Núm. 2.452. 14 ff. **Maig 1765**: Lletres Paulinas expeditas a instantia de Miquel Bertran, pagès de **Torrellas de Foix**. Paulinas.
- Núm. 2.466. 7 ff. **Juliol 1765**: Informatio recepta ad instantiam Rdi. Petri Darder, Pbri. et Rectoris... Sti. **Genesii de Pachs**... Llicència.

- Núm. 2.471. 17 ff. **Febrer 1765**: Inmunitas allegata pro parte Josephi Martinez Pulsatoris vulgo tambore regimentis de Dragons violenter extracti ad ecclesia Parrochiali Villafranchae...
- Núm. 2.522. 8 ff. **Juny 1767**: Executio subsidiaria pro bistractis ad instam Majordomorum Hospitalis Villafranchae... contra Rdi. Franciscum Torrens Pbrm. Deute.
- Núm. 2.558. 8 ff. **Abril 1768**: Llicència i decret per les obres de la fàbrica de la Iglésia Parroquial de St. Antoni Abad de Vilanova.
- Núm. 2.575. 8 ff. **Gener 1769**: Información recibida a instancia de Josep Serdil procurador del Rdo. Dr. Fco. Culla, Pbro. Rector de... S. Pedro de Aviñonet. Delmes.
- Núm. 2.596. 17 ff. **Octubre 1770**: Información recibida a instancia de Joseph Sendil procurador del Rdo. Dr. Fco. Culla, Pbro. Cura de... S. Pedro de Aviñonet. Espoli.
- Núm. 2.612. 6 ff. **Marzo 1770**: Para major proveher, pase este Expediente al Rdo. D. Antº Near, Dean del Panadés, para que nos informe reservadamente sobre la inconcusa y larga práctica en contrario, que asienta en su respuesta el Rdo. Vº Pº y Cdad. de Villafranca a fin de rebatir la pretensión del Rdo. P. Guardián del Convento de S. Fco. de la misma villa. Drets parroquials.
- Núm. 2.623. 10 ff. **Maig 1771**: Proceso de diligencias practicado por parte del Rdo. Ecónomo y Administrador del Hospital de S. Antº Abad de Villanueva de Cubellas para el permiso y licencia de establecer el terreno, refiere el pedimento.
- Núm. 2.628. 12 ff. **Abril 1771**. Paulinas a instancia de Joseph Grifoll pagés de la villa de Arbos.
- Núm. 2.646. 10 ff. **Abril 1772**: Aprobación de una concordia hecha entre la comunidad de Villafranca y Mª Amador y Noya. Concòrdia.
- Núm. 2.707. 10 ff. **Juliol 1774**: Proceso de diligencias practicadas por Luis Soler marinero de la villa de Sitges, al intento de que se le adjudiquen a su favor los bienes que fueron de Juan Olivela, Pbro., por haber muerto sin haber hecho testamento. Testamentària.
- Núm. 2.720. 8 ff. **Juliol 1774**: Proceso de diligencias practicadas por parte de los Obreros de la Parroquial Iglesia de Villanueva y la Geltrú, al intento de conseguir la aprobación de la transacción que firmaron con Bartholomé Anglada, comerciante de aquella villa. Venda.
- Núm. 2.730. 8 ff. **Abril 1775**: Original proceso de las diligencias practicadas a instancia de Baltasar Gandullo, rector de Cubellas. Nunciatura.
- Núm. 2.737. 8 ff. **Octubre 1775**: Promotor fiscal contra Petronilla Ferrer. Compra. Vilafranca del P.
- Núm. 2.751. 5 ff. **Setembre 1776**: Proceso de diligencias, obras de la ermita de Villanueva y Geltrú. St. Cristòfol.
- Núm. 2.756. 37 ff. **Gener 1777**. El promotor fiscal contra Petronila Ferrer. Plica de testigos. Capítulos. Villafranca del P.
- Núm. 2.784. 6 ff. **Setembre 1777**. Proceso de diligencias practicadas por Mª y Fco. Vives para que el obtentor de su beneficio de Sitges se le conceda permiso de redimir un censal.
- Núm. 2.788. 10 ff. **Desembre 1777**: Sumaria información de testigos sobre conducta y proceder del Dr. Casademunt, clérigo, bonificante de la parroquial de Vilafranca.
- Núm. 2.804. 8 ff. **Desembre 1778**. Proceso de diligencias practicadas por el administrador del Hospital de Olesa de Bonas Valls para que se le dé permiso para conceder cierta porción de tierra.
- Núm. 2.814. 40 ff. **Abril 1778**. Proceso de diligencias practicadas por la Comunidad de Pbro. de Villafranca... para que se le apruebe cierta concordia. Censal.
- Núm. 2.819. 6 ff. **Octubre 1778**: Proceso de diligencias practicadas por el cura de Ribas para que se le conceda permiso de establecer ciertas tierras.
- Núm. 2.826. 15 ff. **gener 1779**: Recurso de José Oliver contra Fco. Oliver, clérigo. Varias acusaciones de su hermano. S. Quintin de Mediona.

- Núm. 2.834. 6 ff. Juny 1779: Proceso de diligencias practicadas por el párroco de Cubellas a fin de que le den permiso de conceder una porción de tierra.
- Núm. 2.840. 12 ff. Juliol 1779: Proceso de diligencias para que Juan y Pedro Casas se les nombre curadores de los bienes de Antonio Casas, Pbro. Gornal.
- Núm. 2.844. 54 ff. Juliol 1780. Recurso de Baltasar Antº Gandullo, cura párroco de Villanueva y Geltrú, sobre sospechas por pieza separada.
- Núm. 2.845. 9 ff. Juliol 1780. Recurso de Luis Severi, regidor, y José Guardiola, obrero parroquia Villanueva y la Geltrú, contra Baltasar Gandullo, párroco de la misma. Recurso del proceso anterior.
- Núm. 2.850. 22 ff. 1780: Proceso de diligencias practicadas por el detentor del beneficio de S. Miguel Arcángel... en la iglesia de S. Antº Abad de Villanueva, al objeto de que se le de licencia y facultad de establecer un prado. Beneficial.
- Núm. 2.860. 4 ff. Març 1780. Recurso del vicario perpétuo de Sª Mª del Pla contra el Rdo. Cura de la parroquia de Avid (sic). Dret d'arxiu del Pla.
- Núm. 2.861. 4 ff. Març 1780: Recurso de José Casavella contra Rdo. Cura de Sª Mª de la Vid.
- Núm. 2.862. 16 ff. Març 1780: Escrutinio en la casa de Isidro Ballester para el hallazgo del extravío de un baul propio de Baltasar Pandullo. Villanueva...
- Núm. 2.866. 16 ff. Març 1780: Conminación de censuras a instancia de Pablo Milá contra los que detienen o ocultan su libro de notas. Veí de Sant Pere Molanta.
- Núm. 2.874. 18 ff. Març 1781: Expediente de los albaceas de Baltasar Gandullo, cura párroco que fue de Villanueva, para que se desembarguen los bienes que fueron de dicho rector.
- Núm. 2.875. 8 ff. Març 1781: Apelación de un decreto que logró el marqués de Vilana. Interpuesta por el Rdo. Antº Güell. Béns. Calafell.
- Núm. 2.890. 11 ff. Juliol 1781: Proceso de diligencias practicadas por el Administrador del Hospital de Cervelló y José Escala al intento de que se le autorice cierto convenio. Olesa de Bonasvalls. Administració.
- Núm. 2.897. 367 ff. 1781 i 1782: Expediente de los albaceas de Baltasar Gandullo, cura párroco de Villanueva... para que se desembarguen los bienes que fueron de dicho cura párroco. Hi ha un altre expedient.
- Núm. 2.915. 6 ff. Octubre 1782: Absolución de juramento de José Roselló. Concòrdia. Villanueva y Geltrú.
- Núm. 2.920. 18 ff. Juny 1782: Proceso de diligencias practicadas por Fco. Puigdengolas, labrador de la Llacuna, al intento de que se le absuelva del juramento con que revocó cierta transición.
- Núm. 2.926. 71 ff. Diciembre 1782: El fiscal del presente Tribunal contra los obreros sacristanes de la parroquia de Villafranca... Construcció sepultura comuna.
- Núm. 2.928. 5 ff. Març 1782: Absolución de juramento de José Badía, jornalero de Sitges. Venda d'una vinya.
- Núm. 2.949. 15 ff. Gener 1783: Expediente de Juan Rosell, consorte de Antª Rosell, de Villafranca, contra el Rdo. Juan Sala, Pbro. Testament i donació universal.
- Núm. 2.953. 19 ff. Octubre 1783: Expediente de Fco. Brugue, labrador de Gavá, contra el Rdo. cura párroco de St. Martí Sarroca. Testamentària.
- Núm. 2.954. 8 ff. Juliol 1783: Expediente sobre visuras de obras en las vicarias perpétuas del Pla y Torrellas de Foix.
- Núm. 2.969. 11 ff. Juny 1784: Proceso de diligencias practicadas por el rector de la Granada a fin de que se le conceda licencia para establecer dos piezas de tierra propias de su rectoría.

- Núm. 2.979. 8 ff. **Gener 1784**: Proceso de diligencias practicadas por el cura párroco de Santa Fe para que se le dé licencia para establecer cierto terreno que expresa el pedimento.
- Núm. 2.987. 6 ff. **Setembre 1784**: Expediente del Exmo. Sr. Obispo contra el detentor del beneficio de N^a Sra. de las Nieves en S. Pedro de Ribas.
- Núm. 2.993. 24 ff. **Juny 1784**: Expediente de ls Rdos. curas párrocos de Villanueva y de Cubellas sobre fijación de límites de las dos parroquias.
- Núm. 2.996. 4 ff. **Juny 1784**: Expediente instado por Luis Gandullo, heredero de Baltasar Gandullo, cura párroco que fue de Villanueva, para que se le desembarguen ciertos efectos... a consecuencia de la causa criminal que se introdujo a instancias de los obreros de dicha parroquia.
- Núm. 2.998. 20 ff. **Setembre 1784**: Licencia para vender cierta casa que en la villa de Sitges tiene Manuel Llopis, Pbro., como obtentor del beneficio N^a Sra. de los Dolores y S. Fco. de Padua...
- Núm. 3.005, bis. 78 ff. **Abril 1785**: Expediente de los albaceas del difunto Ant^o Bruno, rector que fue de Cubellas contra... el Deán del Panadés. Drets dels rectors.
- Núm. 3.021. 20 ff. **Gener 1785**: Juan Batlle, labrador de Pachs, contra el rector del mismo lugar. Robo.
- Núm. 3.048. 10 ff. **Novembre 1785**: Expediente de Teresa y Josefa Lavilla, madre e hija, contra la comunidad de párrocos de Villafranca... Testamentaria.
- Núm. 3.050. 45 ff. **Febrer 1785**: Proceso de diligencias practicadas a instancias de la comunidad de Villafranca a fin de que se les conceda licencia y vender cierta casa. Al carrer Sant Bernat.
- Núm. 3.076. 93 ff. **Febrer 1787**: Segismundo Plana, rector de San Jaime sas Oliveras, contra José Juliá, ecónomo de la misma. Obres.
- Núm. 3.133. 7 ff. **Juliol 1788**: Paulinas a instancias de Pablo y María Milá y Oller, consortes. St. Pere Molanta, extracte d'una quantitat de diners.
- Núm. 3.144. 6 ff. **Abril 1788**: Expediente soclicitando la obra de S. Cugat Sasgarrigas la aprobación de cierto establecimiento (unas torres).
- Núm. 3.145 bis. 2 ff. **Agost 1788**: Expediente sobre sentirse perjudicados los Beneficios (sic) de Villafranca en resolución o consejo celebrado por la misma. Reglamento interior.
- Núm. 3.161. 10 ff. **Abril 1789**. Paulinas despachadas a instancia de Teresa Pascual viuda... Herencia. Parròquia de S. Quintí de Mediona.
- Núm. 3.180. 7 ff. **Maig 1789**: Licencia pedida por el rector de S. Martí de Torrellas (?) para establecer una mojada de tierra.
- Núm. 3.199. 28 ff. **Setembre 1790**: Expediente a instancia de la Comunidad de Presbíteros de Villafranca. Administració béns.
- Núm. 3.261. 3 ff. **Abril 1791**: Expediente R. Climent, escultor, contra el rector de S^a Maria de Bellver.
- Núm. 3.263. 14 ff. **Febrer 1791**: Documentación (vindicación de bienes). Letras depachadas. Parròquia de la Bisbal.
- Núm. 3.308. 7 ff. **Juliol 1792/1**: Expediente cumplimiento preceptos anuales varios parroquianos de Gelida.
- Núm. 3.315. 4 ff. **Agost 1792/2**: Proceso Pedro Soler, de St. Martí Sarroca, contra su consorte. Cohabitación.
- Num. 3.323. 4 ff. **Març 1792/2**: Expediente suscitado por Narcisa Vallbona a fin de que el Rdo. Juan Rafecas, Pbro. de S. Quintín de Mediona, suspenda una venta.

- Núm. 3.357. 5 ff. **Setembre 1793**: Cumplimiento confesión y comunión anual. Mariano Soler. Parroquia de Bellver.
- Núm. 3.369. 19 ff. **Maig 1793**: Expediente a instancia de J. Llopart. Matrimonial. Gelida.
- Núm. 3.386. 20 ff. **Abril 1794**: Expediente suscitado por J. Hostench contra Juan Suriol, Pbro. del Arbós. Pagar honoraris.
- Núm. 3.390. 7 ff. **Agost 1794**. Información acepta ad instantiam Petrus Mestres... pro decima ipsis solvenda... en la Granada.
- Núm. 3.394. 26 ff. **Octubre 1795**: Recurso hecho por el cura párroco de organización parroquial de St. Fèlix de Font Rubia.
- Núm. 3.405. 52 ff. **Març 1795**: Sobre el traslado de la campana grande. Parroquia de St. Antoni de Villanueva y Geltrú.
- Núm. 3.407. 24 ff. **Diciembre 1795**: Instancia criminal de J. Marrugat contra el alcalde de Villafranca. Pleito.
- Núm. 3.412. 7 ff. **Abril 1795**: Reclamo de ciertos documentos. Parroquia de Sitges.
- Núm. 3.417. 168 ff. **Febrero 1795**: Diligencias practicadas por el Deán del Panadés. Matrimonial. Nulitat.
- Núm. 3.432. 31 ff. **Agost 1796**: Expediente de Juan Casanovas solicitando cierta cantidad del Dr. Batlle, Pbro. Sitges.
- Núm. 3.446. 6 ff. **Noviembre 1797/1**: Expediente del Dr. Antº Clausell, Pbro., para que se le exima del Visorio que se practica al tiempo de ausentarse de la casa de su curato de S. Pedro de Lavern.
- Núm. 3.481. 129 ff. **Octubre 1797/2**: Expediente en consecuencia de una carta de la cámara y representación del Ayuntº de Santa Oliva. Moralitat del rector. Incumplimiento del ministerio.
- Núm. 3.483. 14 ff. **Agost 1797/2**: El M.I. Cabildo de canónigos de Barcelona contra el Ayuntº de Sitges. Vinet.
- Núm. 3.483. 6 ff. **Setembre 1798**. Embargo hecho por el párroco de Munmell (sic) a instancia del de Mediona. Herència.
- Núm. 3.517. 9 ff. **Setembre de 1799**: La Rda. Comunidad de Presbíteros de Villafranca contra Ramón Freixas. Pbro., beneficiado de la misma. Compliment del seu deure.
- Núm. 3.518. 8 ff. **Març 1799**: Expediente en que el Rdo. Bartolomé Rovira, religioso trinitario, pide que hasta que el Tribunal regional tome provida (sic) sobre su recurso, sea admitido bajo protección del Tribunal eclesiástico. Villafranca. Malversación de fondos.
- Núm. 3.424. 8 ff. **Setembre 1799**: D. Fco. Totasaus contra el Rdo. Pablo Totasaus, beneficiado de Villafranca. Retornar béns.
- Núm. 3.539. 54 ff. **Març 1799**: El cura de Bañeras albacea de Luis Palou. Testament, Causa Pia.

VILANOVA A TRAVÉS DEL MÚSICA

RESUM

Un repàs detallat a les persones i diversos els gèneres literaris que, al pas del temps i els costums, han configurat un aspecte significat de la història cultural vilanovina de la darrera centúria.

ABSTRACT

A detailed review of people and several musical genres that, through time and habits, have shaped an outstanding side of Vilanova's cultural history in the last century.

Algú m'ha preguntat si és important la música per fer-ne història? I tant que ho és. Jo diria que és la principal manifestació de totes les cultures dels pobles des de la més remota edat de la humanitat. La música és un art tan antic com l'aparició de l'homo sapiens, que saltant i corrent per selves i muntanyes, amb crits guturals de joia o de dolor, donant cops de peus i mans en el seu contorn, inventà el ritme sonor i els sorolls combinats dels quals deriven la dansa, el cant i la música. I la música és l'únic llenguatge abstracte amb què tothom pot entendre's i comunicar-se establint un diàleg constant sense paraules. La música és la màgia que ens trans porta a un univers invisible de sentiments, de passions, de reflexions espirituals, del goig de viure o de la conformitat de morir. A través de la Música podem sentir la serenitat, la bondat, la fe i també el neguit sensual i la serena bellesa. I també ens pot excitar els instints més perversos amagats en el fons de les persones. Històric i comprovat és que el diabòlic personatge de l'esquizofrènic Adolf Hitler es tancava en una cambra, solitari, escoltant música nacionalista germànica de les llegendes mitològiques exaltades, glorioses i triomfals del wagnerisme, abans d'emprendre les seves criminals accions contra la humanitat. I també és nefasta la música de les marxes militars, engrescadores, que inviten a les batalles, a la guerra, a la destrucció de l'enemic. Així és que la música és important, molt important. Per bé i per mal. Cal saber escollir el millor!

I jo pregunto: a qui, en la vida, en un moment donat, una simple cançó, una melodia, unes notes d'un ball antic, no li recorden uns moments gairebé oblidats d'un fet feliç o també de tristesa o melangia? Per algun motiu la música és part principal de les cultures i civilitzacions més antigues fins als nostres atabalats dies, en què a totes hores estem envoltats, bombardejats per tota classe de músiques mecàniques, cultes o populars, antigues o modernes, bones o dolentes..., desgraciadament més dolentes que bones.

Però iniciem ja el tema escollit per a aquest treball meu que vol intentar fer un examen breu del panorama musical viscut a la nostra penedesenca ciutat de Vilanova i la Geltrú en el

transcurs del segle actual que s'està esgotant a punt de donar pas a l'any 2000, inici d'una nova era, plena d'incògnites i de grans il·lusions de tota mena.

Per tenir una idea de l'ambient cultural, més concretament en l'àmbit musical, vilanoví en néixer el nostre actual segle XX, ens caldria donar una mirada, encara que sigui lleugera, a com era la Vilanova dels darrers anys del XIX. Tinguem per segur que bona part dels 11.856 habitants vilanovins visqueren amb il·lusió el naixement d'un esperançador i millor nou segle. Exactament com ara nosaltres amb una gran Vilanova de 50.000 habitants, també il·lusionats i esperançats pels grans invents i novetats que s'esperen per al nou segle XXI, almenys per a les noves generacions, que són les que en faran la història.

Els homes i les dones de 1900 eren hereus d'uns finals de segle també transcendents en tots els ordres de la societat vilanovina. Es vivia un progrés derivat d'una rica etapa, la dels "indians", del seu dinamisme emprenedor i de la transformació de la vila pagesa i marinera en una futura ciutat industrial i comercial.

Culturalment també el segle XIX ens deixava una gran riquesa creadora intel·lectual i artística. La llarga etapa del romanticisme havia capgirat tots els conceptes socials existents fins a la Revolució Francesa. Havia nascut una nova classe emancipada dels poders de la noblesa dominant i s'havien iniciat els camins de la creació lliure, personal, amb expressió del propi sentiment, de la pròpia personalitat, del jo intransferible amb tota la seva grandesa o misèria. El romanticisme havia establert els principis de la pròpia llibertat creadora. Poesia, literatura, arts, música, bellesa, sentiments, sensualitat, felicitat i sofriment. Tot ho capgirà. L'art i molt especialment la música deixaren de ser un privilegi de les corts reials, i el músic de ser un criat al servei dels gustos del seu amo i senyor. Els compositors crearen lliurement la música d'acord amb els seus sentiments. Mozart s'alliberà de la tirania de l'arquebisbe-sobirà de Salzburg i Beethoven, Schubert, Mendelshon i tots els grans músics ens deixaren el seu propi llegat personal. Així nasqueren l'òpera i els concerts públics. La música fou per al poble i els compositors, directors i intèrprets, artistes al servei de tota la humanitat.

També Vilanova conegué amb esplendor el romanticisme poètic i literari. Recordem el seu precursor, l'excel·lent poeta Manuel de Cabanyes, el vibrant accent romàntic de tota l'obra poètica, literària i dramàtica de Víctor Balaguer o els noms, alguns dels quals fins i tot foren influents en la vida cultural barcelonina, de Francesc de Sales Vidal, Magí Pers i Ramona, Joan Poch, Manuel Almirall i Albà, Antònia Inglada i Roig, la musa adorada, inspiradora del trist romanticisme fatal de la poesia n. XI dels *Preludios de mi lira* de De Cabanyes. I en podríem citar molts més. Musicalment, durant el segle XIX Vilanova fou una vila privilegiada. L'activitat fou intensa. Músics instrumentistes de tota classe, mestres de capella, directors d'orquestra, pedagogs notables i compositors de bona música tan religiosa com profana. Recordem noms importants com Joan Antoni Nin i Serra, musicòleg i compositor, Magí Sans i Bertomeu, Jaume Puig i Torrent, Emili Guasch i Torrents del Mar, Antoni Urgellès i Granell i moltíssims més que podríem esmentar. Vilanova fou pionera en la formació d'una entitat coral seguint els postulats socials i artístics del músic Anselm Clavé. El 1861 es fundà la societat coral la Unió Vilanovina amb un llarg historial d'actuacions, sempre en constant superació, dirigida per bons mestres, que durà fins l'any malaurat de 1936, en què esclatà la insensata bogeria de la guerra.

També Vilanova, des de l'any 1877, tingué el primer ateneu presidit pel gran patrici Teodor Creus i Coromines. El 1880 es creà un segon ateneu. L'any 1882 les dues entitats signaren un pacte d'unió donant pas a un sol ateneu, amb el nom d'Ateneu Vilanoví, que al llarg de la seva existència tingué una transcendental missió en la formació cultural de moltes generacions de joves vilanovins. De l'Ateneu sortí gent que destacà en els camps de les ciències i de les arts. La música hi tingué un lloc preferent. Jo mateix, musicalment, amb bons professors hi vaig aprendre solfeig, teoria superior, primers coneixements d'harmonia i tota la carrera elemental dels set cursos de violí. Aquesta magnífica institució cultural i d'ensenyament també fou víctima de la incultura i la intolerància dels elements franquistes i el 1939 fou clausurada i espoliada. Encara avui hem de lamentar el gran buit cultural que deixà en desaparèixer.

Cal recordar que la Vilanova del final del segle XIX, amb un cens d'11.852 habitants comptava amb un ventall de músics més o menys professionals que superava més de seixanta instrumentistes. No cal comentar-hi.

El vell segle XIX s'acomiadà amb un dels més extraordinaris esdeveniments musicals mai celebrats a la nostra vila. El 24 de setembre de 1899 visità Vilanova el ja famós i emblemàtic Orfeó Català, fundat el 1891 per l'insigne músic Lluís Millet. La rebuda que en aquella avinentesa els vilanovins tributaren a la gran massa orfeònica tan representativa de la nova Catalunya cultural i les demostracions d'entusiasme que es produïren durant el concert, el gran dinar de germanor i l'acomiadament que massivament els vilanovins els feren, van ésser apoteòsics, com recorda molt bé el cronista i escriptor Antoni Pujol i Bernadó al *Diario de Villanueva y Geltrú*. A més hi publicà una curiosa fotografia dels orfeonistes, amb la senyera alçada, davant del significatiu edifici de la Biblioteca-Museu Balaguer. I també un retrat del jove fundador i director de l'Orfeó, el mestre Lluís Millet.

Amb aquest gran llegat musical del segle XIX, arriba amb joia i resplendor el novell segle XX, amb auguris d'una continuïtat i unes perspectives cada vegada més dinàmiques i riques en el món de la música local vilanovina.

A partir d'ara és quan hem de parlar d'un joveníssim músic, menut d'estatura, bellugadís i nerviós, d'aspecte i tarannà romàntic i bohemí..., gran americana de vellut, ampla llaçada per corbata i ampli capell de feltre a l'estil dels artistes i poetes barcelonins, seguint la moda dels costums importats de París. Aquell jove músic, de nom Francesc Montserrat i Juncosa, fou amb el temps el popular mestre, hereu i últim representant d'aquelles extraordinàries generacions de músics del segle XIX. El mestre Montserrat, que omplí més de cinquanta anys de vida musical amb dedicació total a la seva professió, fou l'últim dels músics vilanovins que en diem "músic complet", pianista instrumentista, director de bandes i grups de cambra, director d'orfeons, cors i caramelles, compositor de música religiosa, profana, ballables, marxes i sarsueles i eficaç professor de centenars de vilanovines i vilanovins, alguns d'ells amb noms destacats en el món de la música.

Francesc Montserrat i Juncosa nasqué el 4 de març de 1877. Des de molt menut demostrà una gran afició a la música. En les taules de marbre del cafè regentat per la seva família ja jugava a tocar el piano amb unes imaginàries tecles pintades al blanc del marbre. I s'embadalia escol-

tant els concerts, espectacles musicals i sarsueles. Des dels quatre anys aprengué els primers estudis musicals de solfeig i piano amb mestres vilanovins. Als dotze anys ja tocava el piano amb naturalitat i bon gust. Decidit fermament a ser músic, la família el portà Barcelona a casa d'uns parents perquè ingressés al Conservatori del Liceu, on estudià a les ordres d'un dels millors professors de piano d'aquells temps, el mestre Vidiella. També un cosí seu l'inicià en els estudis d'harmonia, composició i instrumentació. A Barcelona, el jove inquiet Montserrat conegué des del cinquè pis del Gran Teatre del Liceu l'explosió revolucionària del wagnerisme amb les noves teories de l'art total en l'espectacle d'òperes i les seves influències en la música europea, creant el nacionalisme pragmàtic i postromàntic germànic, al qual seguirien molts altres nacionalismes musicals. Al jove vilanoví, impetuós i amb idees progressistes, l'impressionà fortament aquella torrentada de les noves idees de l'estètica musical wagneriana com a reacció a la marcada decadència del lirisme ensucrat de l'òpera i la música imperant italiana. Montserrat prengué part en aquelles exaltades discussions del cinquè pis liceista provocades per wagnerians i antiwagnerians. Era tanta la passió d'uns i altres que moltes vegades arribaren gairebé a la violència agressiva.

Acabats els estudis, Montserrat retornà a Vilanova, disposat a treballar intensament en tots els camps de la música. Des dels primers concerts com a director, el jove mestre oferí als vilanovins les primícies d'aquell dens cromatisme harmònic dels millors fragments del *Tannhauser*, *Parsifal* o *Sigfrid* quan encara aquestes partitures i tota la música del compositor alemany eren desconegudes en la majoria de les poblacions catalanes.

Francesc Montserrat fundà a primers de segle l'exemplar associació Amics de la Música i la seva nombrosa orquestra simfònica amb la qual el jove director donà a conèixer als vilanovins les obres més famoses dels grans compositors de tots els temps, la música dels compositors locals com l'Antoni Urgellès i també obres pròpies. Els concerts de l'orquestra eren alternats per concerts de cambra o recitals amb instrumentistes de renom com, per exemple, l'actuació de les dues celebritats mundials, el violinista belga Mathieu Crickboom i el nostre incomparable pianista i compositor Enric Granados. Montserrat pianista fou un excel·lent creador de milers de combinacions i improvisacions, animador del cinema mut. Director i pianista d'orquestrines de ball dels carnivals vilanovins, aquells famosos balls de gala i de mantons (amb vint músics) celebrats fins al 1936 a la gran sala del Teatre Artesà de la Rambla, malauradament desaparegut per la insensatesa o l'amagat incentiu d'interessos econòmics de certs poders fàctics. El mestre Montserrat també fou director de l'històric cor de la Unió Vilanovesa, l'Orfeó Vilanoví, i de grups de caramelles, espectacles de "varietés" i temporades de sarsueles als teatres Tívoli, Apolo i del Bosc. Als anys trenta dirigí la part artística i musical de la gran agrupació Els Amics del Teatre i de les Arts, formada en la totalitat d'artistes de teatre i cantants "amateurs" vilanovins. L'any 1937, en plena Guerra Civil, fundà la primera Escola de Música Municipal vilanovina, de la qual en fou director i professor. Reconeguda per la Generalitat republicana, fou indignament clausurada per les autoritats franquistes en acabar-se la Guerra. El mestre fou empresonat i denunciat com a personatge perillós, "rojo-separatista". Quatre anys més tard fou reivindicat de totes les acusacions anteriors per tal de formar una banda de música dins la secció d'Educación y Descanso i reprendre una certa activitat musical, desapareguda des de l'any 1939. El mestre agrupà, en principi, els deu o dotze músics en actiu i, amb tenacitat, entusiasme i treball, Montserrat anà recuperant nous elements i formant nous joves músics fins a tenir una agrupació solvent que arribà a tenir una quarantena d'instrumentistes. La banda desaparegué en morir el mestre l'any 1954. No pogué subsis-

tir per la manca d'un mestre director que pogués ser el substitut per dirigir una agrupació musical de notable qualitat. S'acabaren deu anys d'actuacions de la banda en festes oficials, festes populars i més de 140 concerts públics gratuïts amb una àmplia programació d'obres de grans compositors, fantasies, òperes i sarsueles, etc. El mestre Montserrat havia realitzat un bon servei a Vilanova per recuperar un normal desenvolupament de la vida musical, després de la bogeria guerrera. En morir el mestre Montserrat també desaparegué el seu grup de cambra Trio Montserrat, una modèlica agrupació, que també tingué una durada de vuit o deu anys, formada pel mestre al piano, Josep Rovira, violí, i Enric Pascual, violoncel; tres instrumentistes de primera classe que obtingueren molts èxits i excel·lents crítiques. A part de les actuacions a Vilanova, també triomfaren en ciutats com Sitges, Vilafranca del Penedès, Reus, Valls, el Vendrell, Balaguer, Lleida, entre altres. Entre concerts i altres actes musicals de caràcter privat i familiar, realitzaren 263 actuacions. Mai més hem vist a Vilanova una agrupació de cambra de la qualitat del Trio Montserrat, que tingué un renom guanyat amb treball, estudi constant, serietat i responsabilitat. El mestre Montserrat exercí el seu treball de professor de música, piano i cant durant més de 50 anys. Milers d'alumnes que seguiren el camí de la música sota el seu guiatge. Tingué una alumna digna de mencionar ja que fou una gran promesa per al món de l'òpera, frustrada també la seva carrera per la guerra. Fou una simpàtica i bonica vilanovina, la soprano Monsterrat Miró.

Francesc Montserrat també es dedicà a crear música, encara que les seves partitures no foren molt nombroses. Ell mateix confessava que era bastant mandrós per escriure bona música. Música religiosa –recordo un *Panis Angelicus* deliciosament emotiu–, balls, obres per a piano i cant, marxes, fantasies orquestrals i, per al teatre líric, l'opereta *Por los aires* i una pantomima en un acte, *L'estrella de la faràndula*.

A part de la seva carrera professional, Montserrat organitzà qualsevol esdeveniment de caire cultural o social de les entitats, societats i organismes públics o privats, sempre al servei del millorament cultural de la seva Vilanova que tant estimava. Avui dia el seu nom solament és recordat per l'Escola de Música Municipal Francesc Montserrat. La seva memòria es mereix molt més.

La intensa activitat musical del mestre Montserrat fou compartida durant les primeres dècades del segle fins al 1936 per altres músics veterans com Josep Planas, pianista, director i compositor; Emili Guasch, organista i compositor; Josep Escofet, director de cors i orquestrines de ball; etc. Podriem anomenar-ne alguns altres més, bons instrumentistes professionals. Fou una gran època d'esplendor per la música que es desenvolupava amb normalitat i regularitat celebrant concerts, recitals, festes musicals diverses, concerts corals i simfònics, a part de les temporades constants de sarsuela i òpera. Cada entitat recreativa o cultural tenia el seu espai musical. L'Ateneu Vilanoví, el Centre Català o Casal Catalanista, la Unió Vilanovesa, el Centre Federal Republicà, l'Orfeó Vilanoví, la Grècia Grogga, el Sindicat de Músics i altres que segurament em deixo. També cal recordar la magnífica tasca que realitzà l'Orfeó Cossetània del Casal Catalanista, fundat l'any 1931 i dirigit pel mestre Manuel Bosser, un músic de gran experiència en la direcció del cant orfeònic que portà a alts nivells els nombrosos orfeonistes vilanovins fins a situar-lo com un dels millors del país. I juntament amb l'Orfeó, els dos grups d'esbarts dansaires, l'adult i l'infantil.

L'any 1929 se celebrà a Vilanova la III Exposició d'Art del Penedès, un certamen que tingué un relleu cultural i artístic d'alt interès, no solament a la nostra comarca del Garraf, sinó que

despertà l'admiració del món cultural de Barcelona i de tot Catalunya. L'exposició fou acompanyada de molts altres actes culturals, conferències, col·loquis, concerts, festivals artístics, socials i esportius. Els actes musicals tingueren un important relleu. Un gran concert simfònic amb més de trenta músics dirigit pel mestre F. Montserrat, un extraordinari festival de música, cant i poesia, un festival de sardanes amb l'actuació de les dues millors cobles d'aquells temps, la Cobla Barcelona i la Cobla la Principal de la Bisbal. Música de cambra a càrrec d'un trio de coneguts músics vilanovins, tots professionals instal·lats a Barcelona: Emilia Miret, piano, Antoni Escofet, violí, i Amadeu Recasens, violoncel. I un inoblidable recital del que ja era famós violinista i compositor, l'il·lustre vilanoví Eduard Toldrà el qual, juntament amb l'esmentada pianista Emilia Miret, oferiren un recital sensacional: la *Sonata en re núm. 1* de Beethoven, la cèlebre *Sonata* de Cèsar Franck i els deliciosos i poètics *Sis sonets per a violí i piano* de Toldrà. Aquell recital del 21 de novembre de 1929 l'he recordat sempre i continuaré recordant-lo el temps que em resta de vida. Jo, un adolescent de tretze anys, seduït per la música i estudiant el segon curs de violí, escoltant l'art seductor i emocionat del violinista vilanoví juntament amb la riquesa melòdica i harmònica dels *Sonets*, ja per sempre més vaig quedar encadenat per la màgia de la música.

També per aquelles dècades, Eduard Toldrà actuà diverses vegades davant dels vilanovins. Com a violinista actuà en diferents recitals i concerts col·laborant amb l'Orquestra dels Amics de la Música que dirigia el mestre Montserrat. Els anys 1918, 1919 i 1920 Toldrà portà a Vilanova el seu admirable grup de corda Quartet Renaixement, considerat el millor grup de cambra de tot l'Estat espanyol i valorat altament a diversos països europeus. El 1926 els vilanovins li oferiren un gran homenatge en reconeixement dels seus mèrits com a violinista i compositor. Ja hem esmentat la seva col·laboració en l'exposició d'art de 1929. Toldrà també prengué part en diferents festivals i homenatges vilanovins, un d'ells dedicat al seu amic el mestre Montserrat.

L'any 1932 el Foment Vilanoví presentà un acte insòlit i mai vist a Vilanova. Una sessió de ballet a càrrec d'un jove vilanoví, que ja havia triomfat a l'escenari del Gran Teatre del Liceu de Barcelona. Era el que fou estel·lar artista del ballet clàssic i espanyol Joan Magriñà, uns anys més tard director de la Companyia de Ballet del Liceu. Un jove ballari, cosa gairebé escandalitzadora que un home es dediqués a la dansa en pla professional, en una època d'una societat conservadora, d'un ordre moral i unes idees immòbils, ja caducades a la resta d'Europa dels anys trenta.

En aquesta dècada dos esdeveniments del més alt nivell musical es realitzaren a Vilanova. L'any 1935, el Foment Vilanoví organitzà un concert a càrrec de l'Orquestra Pau Casals, que se celebrà al teatre del Bosc. Mai a Vilanova havia actuat una orquestra de noranta músics. L'èxit fou desbordant. Pau Casals dirigí amb la seva fermesa i dotes excepcionals de direcció Schubert (la *Simfonia inacabada*), Beethoven, Weber, J.S. Bach, R. Strauss, Wagner junt amb la sardana poemàtica *Trista* d'Enric Casals (germà de Pau Casals) i la suite *Lionor o la Filla del Marxant* de Toldrà, aleshores violí "concertino" de l'orquestra, i fou ell mateix que ens mostrà les dotes de futur de gran director en dirigir la seva composició. Engrescats per l'èxit del concert, l'any següent 1936, el Foment junt amb totes les entitats vilanovines i amb col·laboració de l'Ajuntament organitzaren un memorable acte de concert i homenatge dels vilanovins a Pau Casals. Sardanes per la cobla Barcelona-Albert Martí. Recepció solemne a l'Ajuntament amb presència d'autoritats, delegacions i societats amb llurs senyeres. Amb els vilanovins, l'alcalde del Vendrell, senyor Joan Ivern, i els consellers de la Generalitat honorables Ventura Gassol i Pere Mestres (aquest últim vilanoví). A

continuació, en comitiva i amb centenars de vilanovins, tingué lloc l'acte de descobriment de la placa que porta el nom de Pau Casals a la més tradicional plaça de la nostra vila. S'acabà l'acte amb el cant vibrant de la *Santa espina*, cantat conjuntament per l'Orfeó Cossetània i pel Cor de la Unió, acompanyats per la cobla de Barcelona i corejada per tot el públic amb visques a Pau Casals, al Vendrell, a Vilanova i a Catalunya lliure. I a la nit, el gran esdeveniment, cim de tota la història musical vilanovina del segle XX. Un teatre del Bosc radiant, ple de gom a gom i tothom vestit de gran gala. L'orquestra, meravellosa: la cinquena simfonia de Beethoven, el poema simfònic *Don Joan* d'Strauss, l'idil·li de *Sigfrid* i l'obertura d'*Els mestres cantaires* de Wagner i l'actuació magistral de Pau Casals, solista violoncel·lista de la bellesa serena i emotiva del famós *Concert en re major, per a violoncel i orquestra* de Haydn. Sensacional, inoblidable, impressionant el virtuosisme únic del millor violoncel·lista del món de tots els temps. Ovacions, visques, crits de joia unànimes amb una multitud que desbordà les 1.185 localitats del teatre, on a part dels vilanovins hi assistí una nombrosa representació comarcal penedesenca. Aquella nit de somni, transportats a un món de bellesa, de gaudi, de pau espiritual, poc ens pensàvem que ens estaven envoltant les ombres esfereïdores de la maldat de l'home, la brutalitat més indigna de la nostra història: el desencadenament, vint-i-tres dies després, dels horrors de la guerra civil que ens destrossà a tots, uns amb la mort física, altres amb la mort punyent de la moral i de totes les il·lusions. Tot acabat, tot ensorrat, tot destruït per la fúria del fanatisme i de la intolerància. A partir d'aquell fatídic 19 de juliol de 1936, la vida normal, les activitats ciutadanes socials i culturals establertes, tot quedà paralitzat o trastocat. Les entitats i societats més representatives continuaren, però la seva vitalitat i activitat ja no foren les mateixes, tot quedà somort, aturat, espantat, sempre amb l'ai al cor per la censura i el perill de tancament de l'entitat.

La música fou, potser, una de les poques activitats que lluitaren més per sobreviure, fins i tot avançar. En el període de la guerra, el mestre Montserrat amb el seu irrefrenable dinamisme treballà i obtingué el vist-i-plau de les noves autoritats per crear una Escola Municipal de Música, que no havíem tingut mai a Vilanova. Un alumnat de més d'un centenar de nois i noies tingué en el segon i últim curs de la seva existència, 1938-39. A l'Escola i també a l'Ateneu se celebrà algun concert o recital musical, sempre amb elements locals. Actes senzills, envoltats per la tristesa i la por. En qualsevol moment podien sonar les fatídiques sirenes d'alarma dels criminals bombardejors de l'aviació feixista, que més d'una vegada sembraren el terror i la mort a la nostra vila. En aquest ambient, com es pot comprendre, la gent no estava per gaires músiques i festes.

El malson de la guerra s'acabà, deixant un país completament destrossat, i començà el calvari de la postguerra amb totes les seves incerteses i misèries. Per tothom, però molt especialment per a les generacions de joventuts, s'obria un tenebrós túnel en què les dificultats de treball, les de la continuïtat d'estudis trencats, s'unien a un panorama de calamitats i misèries de tota mena. Els que retornàrem dels fronts de guerra o dels camps de concentració trobàrem una Vilanova sòrdida, trista, espantada, silenciosa, destruïda en part i paralitzada tota la vida social i cultural d'un passat molt pròxim, que els vilanovins havíem anat construint amb anys de treball i esforços de gent activa, homes i dones, enamorats de la nostra rambla, carrers, places, dels nostres camps, vinyes i sínies i de la nostra estimada mar Mediterrània, plena d'història, música i poesia. L'Ateneu Vilanoví, el meu Ateneu, on vaig aprendre a estimar la música, i la nova Escola de Música del Castell de la Geltrú, clausurats, requisats i espoliats com molts altres centres, institucions i societats culturals o simplement recreatives. Tots considerats subversius i contraris al nou règim fei-

xista. El seu delictes era el de propagar l'ensenyament i la cultura a totes les classes socials sota el lema de llibertat, tolerància i progrés. La majoria de la important plantilla de músics estava dispersada. El popular mestre Montserrat fou empresonat. Dels altres músics, uns havien desaparegut al front, altres visqueren la infàmia dels camps de concentració o l'esclavitud dels batallons de treballs forçats, altres l'exili. Els que quedaren amb vida i llibertat hagueren de deixar la música i buscar feines més productives.

Passats alguns anys, els més desoladors de la postguerra, petits grups, especialment de gent jove, entre 30 i 40 anys, i alguns veterans de la vida cultural d'avantguerra, s'anaren unint, celebrant reunions i tertúlies casolanes, gairebé clandestines. D'aquesta manera anà sorgint el desig i l'obsessió d'intentar organitzar diverses activitats artístiques, culturals i recreatives que, encara que controlades per la rígida censura instaurada pel règim, foren com la primera pedra d'una nova renaixença de les activitats públiques vilanovines, per poder sortir d'aquell túnel negre de la por i la ignorància en què es vivia. A poc a poc, sense presses, aquestes ànsies s'anaren manifestant i organitzant. Arreu del país la resistència passiva cultural estava en marxa, ferma, imparable. En l'àmbit de la música també es manifestà aquesta voluntat de ressorgiment. Fôrem uns quants amics del mestre Francesc Montserrat, quan aquest sortí de la presó i fou, en certa manera, rehabilitada la seva actuació honesta i honrada durant la guerra, que l'animàrem a treballar de nou per la música a Vilanova i lluitar per retrobar el seu passat esplendorós musical d'altres temps. Així s'iniciaren tertúlies casolanes en què fèiem sessions de música amb aquells històrics discos de pedra de 78 revolucions.

Més tard, amb el sensacional invent dels discos de llarga durada, els LP, les tertúlies musicals encara tingueren més interès. L'any 1943 es fundà la Banda de Música dirigida pel mestre Francesc Montserrat i es creà el grup de cambra Trio Montserrat, i la societat, aleshores anomenada Fomento Villanovés, organitzà uns concerts o recitals als seus salons. I fou l'any 1945 quan s'esdevingué l'acte més important musical des de l'any 1936. Fou el concert-homenatge al gran músic vilanoví Eduard Toldrà, amb motiu del seu nomenament com a director perpetu de l'Orquestra Municipal de Barcelona. Novament per primera vegada, Vilanova estigué a l'alçada de la seva tradició musical. Eduard fou proclamat fill il·lustre de Vilanova i al Teatre del Bosc, com en els vells temps dels concerts de Pau Casals, una multitud vibrà d'entusiasme. Més de 1.200 espectadors vilanovins i també bones representacions comarcals aplaudiren Toldrà i els músics de l'Orquestra Municipal de Barcelona. A partir d'aquest primer concert, Eduard Toldrà i l'orquestra anualment durant vuit anys actuaren a Vilanova. Toldrà presentà la col·laboració de notables pianistes vilanovins: M. de les Neus Miró i Gumà, M. Dolors Rosich i la joveneta Leonora Milà. L'última actuació de l'orquestra, dirigida pel mestre Rafael Ferrer, fou l'any 1963, en homenatge a Toldrà malauradament mort el 1962. A part d'aquests concerts de l'orquestra barcelonina, desapareguda la Banda de Música i mort el mestre Montserrat, els únics actes de concert continuaven celebrant-se esporàdicament en el Foment Vilanoví. Fou també un gran esdeveniment el que el Foment oferí en el centenari commemoratiu de la fundació de la societat. Un transcendental concert de l'Orfeó Català a l'església parroquial de Sant Antoni Abat. El temple s'omplí amb més de 1.500 persones amb seient o a peu dret, amb ovacions constants a l'Orfeó Català per tot el que significava musicalment i representatiu de la nostra personalitat nacional catalana. Però tot això era poc, ja que no existia una autèntica entitat dedicada a la música ni cap escola per ensenyar-la. Animat per amics músics i aficionats melòmans, com a comentarista i crític musical del set-

manari *Villanueva y Geltrú*, em vaig atrevir a publicar una sèrie de tres articles on cruament expressava la preocupació per la desaparició de la Banda de Música, del grup de cambra Trio Montserrat, la falta d'una escola de música i d'una entitat musical organitzadora i responsable de la vida musical vilanovina. Tingui la sort i la sorpresa del resultat de la meua campanya davant les autoritats del moment. Els resultats foren la creació de la Secció Musical del Centre d'Estudis del Museu-Biblioteca Balaguer, una secció bastant independent dedicada a la divulgació musical i a enfocar tota la problemàtica musical. L'escola de música no fou possible obtenir-la de moment, encara que se'ns prometé una futura solució. Però això no es realitzà mai fins a l'any 1973, en què el Foment creà una semi-escola de música oberta a tots els vilanovins, amb ensenyament de solfeig, piano, guitarra i flauta. Aquestes classes de música foren l'embrió de la nova Escola Municipal elemental de música Francesc Montserrat de l'Ajuntament, que avui funciona esplèndidament amb un nombrós alumnat.

Del 1956 al 1974, durant divuit anys, la Secció Musical fou l'eix de tota l'activitat musical vilanovina, desenvolupant una important tasca de divulgació amb sessions de discos comentats, conferències, concerts i recitals. En total 164 actes, 67 sessions de discos, 15 conferències i 82 concerts i recitals, amb actuacions molt notables, algunes d'elles de gran prestigi i qualitat. Esmentaré alguns noms: Alicia de Larrocha, Pere Vallribera, Maria Vencells, Gerard Fremí, Armand Fluvià, pianistes; Henri Lewkowicz, Josep M. Alpiste, Eduard Bocquet, Domingo Ponsa, Adelina Pittier, Pavel Charvat, Ljudovit Glasl, entre altres, violinistes; Josep Trotta, Santos Sagrera, Jaroslav Chovanec, Karel Vik, violoncel·listes; Renata Tarragó, Narciso Yepes, Eugenio Gonzalo, Gunnar Lif, guitarristes. Altres solistes instrumentistes: Salvador Gratacòs, flauta; Rosa Balcells i Gille Herbert, arpistes; Gabriella Gentili-Verona, clavicèmbal. Orquestra del Conservatori del Liceu de Barcelona, orquestres de cambra Lluís Millet i Amics dels Clàssics, Agrupació de Cambra de Barcelona, Quintet de Vent de Barcelona, Quartet Pro Arte de Zagreb, Quartet de Corda de la Filharmònica Txeca, Novak Quartet de Praga, Quartet de Jazz Tete Montoliu, etc. Kun ie Imai, soprano japonesa; M. Rosa Barbany, Montserrat Aparici, Ana Ricci, entre altres cantants; Coral Sant Jordi, Coral Càntiga, Cor Madrigal, Agrupació Polifònica de Vilafranca del Penedès, Coral Santa Cecília, Orfeó Universitari de Barcelona, Orfeó de les Corts, etc. La Secció Musical també dedicà treballs a l'estudi, investigació i recerca musicals dels autors vilanovins i la salvació de la seva obra com, per exemple, un àlbum autògraf de les partitures dels cèlebres versets de Setmana Santa, del mestre de capella i organista Magi Sans. En la dècada dels seixanta, la Secció Musical, amb la col·laboració de l'Ajuntament i de la Diputació de Barcelona, organitzà per primera vegada els concerts d'estiu celebrats als jardins romàntics de Can Papiol. Foren un gran èxit per l'ambient d'aquell racó encantador a l'aire lliure amb el silenci de la nit. El Quintet de Vent de Barcelona, les delícies de la interpretació de Rosa Balcells, la millor arpista que hem tingut a Catalunya, i un fastuós espectacle de ballet amb l'actuació d'onze primeres estrelles (nou ballarines i dos ballarins) del Gran Teatre del Liceu de Barcelona, dirigit i amb coreografies de pur estil romàntic de Joan Magriñà, el vilanoví que triomfà en el món de la dansa.

Els concerts als jardins de Can Papiol tingueren continuïtat durant cinc anys consecutius. L'any 1955, la Secció Musical organitzà l'emotiu acte d'homenatge a la memòria del mestre Francesc Montserrat i Juncosa, en el primer aniversari de la seva mort. Diversos actes celebrats a la seva memòria coronats per un solemne concert de l'Orquestra Municipal de Barcelona dirigida per un emocionat Toldrà, gran amic de tota la vida del popular mestre Montserrat. I també el 1963

la Secció Musical organitzà els actes commemoratius d'homenatge a Eduard Toldrà, mort l'any anterior. I la gran Orquestra Municipal de Barcelona, creada per Toldrà, actuà per última vegada a Vilanova dirigida pel mestre Rafael Ferrer.

Amb l'impuls de les activitats desenvolupades per la Secció Musical, Vilanova conegué un llarg període de vida intensa musical a la nostra ciutat, amb bona regularitat de concerts i recitals, i sempre amb actuacions de grups de cambra i solistes de reconegut prestigi i bona qualitat. Això i una bona i selectiva programació donà el resultat de tornar el prestigi d'anys anteriors a la guerra, quan Vilanova era notable en l'àmbit de la música. La Secció Musical tenia el suport i l'assistència d'una mitjana de públic entusiasta d'unes 150 a 160 persones. Eren uns molt bons resultats en una Vilanova molt més petita que l'actual. Ja voldríem avui dia comptar amb aquesta mitjana d'assistència als concerts en l'actual Vilanova que s'ufana i proclama triomfalment la seva població que ja ha superat els 50.000 habitants. La situació de l'àmbit musical actual és molt diferent. Estem davant d'una greu crisi de suport als actes musicals a pesar de l'existència d'una Escola de Música que ratlla els 300 alumnes, d'una orquestra de cambra i de diverses corals, etc. Tot això no es veu per enlloc. Almenys en el camp de la música culta. Lamentablement!

La Secció Musical, com totes les coses, tingué un final. Era necessari afrontar nous projectes, noves activitats, noves realitzacions i donar pas a les noves joves generacions. L'alternativa fou donar pas a una delegació de les Joventuts Musicals de Catalunya. No sé per quins motius, tingué una vida curta, de quatre temporades amb uns vint actes musicals, però sense cap més altra activitat de les iniciades per la Secció Musical. Desaparegueren les Joventuts Musicals deixant novament un buit en l'àmbit musical vilanoví. Fou una gran llàstima. A Sitges ja fa més de 25 anys que les Joventuts Musicals funcionen esplendorosament.

Poc temps després, sorgí una entitat privada promotora de concerts, que semblava tenir molta empena amb projectes d'actuació per tot Catalunya. Igualment tingué una vida de tres o quatre anys més, però també plegà. I és que la música no és cosa de negocis.

Aleshores l'Ajuntament, a través de la regidoria de Cultura, es féu càrrec d'organitzar la vida musical vilanovina, que en els últims anys ja anava perdent interès per al públic iniciant l'aguda crisi que actualment patim. L'Ajuntament centrà tot l'interès de les activitats musicals organitzant uns Festivals Internacionals d'Estiu, ja que en la dècada dels vuitanta s'havia posat de moda fer festivals o semi-festivals per infinitat de ciutats o viles importants de Catalunya. Els Festivals d'Estiu vilanovins foren interessants, pels actes de concert i també per la diversitat de cursos de perfeccionament instrumental dirigits per professors molt notables. Foren unes activitats musicals estiuenques atractives i a la vegada amb un bon contingut de qualitat. Aquesta activitat musical, però, quedava sobtadament trencada amb un buit enorme durant la resta dels mesos de l'any. I això no és bo per a un públic aficionat que necessita unes activitats constants i regulars del que li agrada. Els Festivals duraren vuit anys.

La falta de recursos econòmics en féu insostenible la continuïtat. El 1987 se celebrà l'últim Festival d'Estiu. Mentrestant s'havia creat l'Escola Municipal de Música Francesc Montserrat; l'Orquestra de Cambra del Garraf començà els seus concerts, alternats amb altres actuacions del Grup Instrumental de la Geltrú; també ressorgí l'històric Orfeó Vilanoví, altres grups corals i ins-

trumentals i l'actuació de joves músics i cantants. Es realitzaren de manera esporàdica i desorganitzada concerts o recitals al teatre Principal als jardins romàntics de Can Papiol, al pati del castell de la Geltrú, amb notòria mancança de qualitat i, el més trist, amb cada vegada menys públic assistent.

El 1995 se celebrà el centenari del naixement d'Eduard Toldrà. L'acte que hauria pogut ser un esdeveniment artístic musical, es desenvolupà d'una manera grisa, irregular amb mostres evidents de desconeixement de la gran personalitat d'aquest vilanoví il·lustre, un dels millors músics catalans del nostre segle. Quedaren moltes assignatures pendants.

Després vingueren els Festivals Toldrà. Els primers, del 1990 a 1994, començaren amb un nivell d'interès i qualitat, destacant l'actuació de l'Orquestra Ciutat de Barcelona, avui Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya. A partir de 1996 i 1997, decaigueren amb una falta manifesta d'organització, manca de qualitat, poc atractiva la programació i pobra propaganda d'efectes nuls, i sense la presència de l'Orquestra Simfònica de Barcelona. Regna una total desorientació i els concerts són poquíssims, irregulars. Algunes vegades massa seguits, altres amb llargs intervals sense res.

Una altra ocasió de celebrar un centenari d'un músic vilanoví molt important del segle, XIX, Antoni Urgellès, ha estat un fracàs per gairebé no existir l'arxiu de dues mil obres, perdudes, mutilades, destrossades per l'abandonament i la desídia dels hereus de tan important obra musical.

L'Orquestra de Cambra del Garraf, per miracle, subsisteix i gràcies a molts sacrificis encara de tant en tant podem escoltar bona música. Però l'Orquestra no és suficient per omplir tot un curs normal d'activitats musicals. Ens falta un ventall d'actuacions de música simfònica, coral, de cambra i solistes amb prestigi i qualitat, i oferir programacions àmplies i variades de tots els estils i èpoques de música culta per tal de tornar a engrescar el públic anant als concerts.

Cal afrontar la greu crisi que la música culta viu en la nostra ciutat. Cal buscar les causes d'aquesta crisi, el perquè del desinterès de la gent pels concerts. Jo crec que ens manca una autèntica entitat musical, responsable, entesa dels afers musicals, independent, amb entusiasme i il·lusió per organitzar una atractiva activitat musical. Jo crec que la música i molts altres aspectes de la cultura han de ser organitzats per gent preparada i entesa. No funciona mai bé en mans d'organismes institucionals. Les institucions sí que tenen el deure de subvencionar les activitats culturals que són patrimoni de tothom. Així funciona als països més desenvolupats d'aquesta Europa unida de què tant parlem. Valdria la pena provar-ho.

I jo em pregunto, ¿tan difícil seria engrescar la gent per anar als concerts, quan solament entre l'alumnat i professorat dels centres d'ensenyament musical vilanovins crec que deuen sumar unes 500 o 600 persones a les quals els deu agradar la música?

CRÒNICA

17 DE MARÇ

94a Visita Coneguem el Penedès. Inauguració del curs 2002.

Tres centenaris vilanovins: la Pirelli, la Universitat Politècnica i Victor Balaguer.

Enguany s'ha esdevingut el centenari de l'establiment a Vilanova i la Geltrú de l'emblemàtica fàbrica Pirelli. Era el 1902 que veia com una nova factoria donava continuïtat a la tradició obrera vilanovina de marcat arrelament en la vida de la població durant el segle XIX. Però la vella Pirelli té els dies comptats, una nova factoria a la carretera de Vilafranca li donarà l'alternativa de forma que aquesta visita, dirigida pel consoci i vocal Albert Tubau, va permetre conèixer –i parcialment en funcionament tot i ser diumenge– un bon

exemple d'arquitectura industrial reconstruïda en els anys de postguerra, així com observar el procés de fabricació de cables de molt diverses característiques i dimensions, entre els quals hi havia també els de fibra òptica, que és la nova tecnologia d'última generació en la transmissió d'informació. (Foto 1)

Tot i que la manca de temps no va permetre visitar l'històric edifici de la Biblioteca Museu-Balaguer, tot fent recordatori del centenari de la mort de Victor Balaguer commemorat l'any 2001, al seu davant l'Escola d'Enginyeria ens va acollir tot recordant-nos que també la Universitat Politècnica de Catalunya va celebrar l'any passat el centenari de la seva creació. A la sala d'actes d'aquesta entitat, en l'acte acadèmic d'obertura del

(Foto 1)

curs, el professor Joan Gómez i Urgellès, com el consoci i vocal Albert Tubau membres del claustre docent d'aquest centre universitari, va pronunciar una conferència sobre un tema tan poc habitual en les activitats de l'IEP com és la didàctica de les matemàtiques, en el qual, entre molts altres aspectes, va recordar la figura del matemàtic Puig i Adam, deixeble del pedagog vilafranquí Josep Estalella, i es va referir a la creació de la Societat d'Ensenyants de Matemàtiques del Garraf i a la celebració el proper juliol d'un congrés a Vilanova sobre la necessitat de fer comprensibles les matemàtiques. (Foto 2)

Tot seguit el president de l'IEP va pronunciar un parlament en el qual, després d'agradir l'interessant exposició del professor Gómez Urgellès, així com donar les gràcies a la Universitat Politècnica que acollia per primera vegada l'IEP a les seves instal·lacions, es va referir al nou curs que encetava l'IEP amb aquestes paraules:

Encetem un nou curs –el que en fa vint-i-cinc des de la constitució del nostre Institut un 15 de maig d'un ja una mica llunyà 1977– i ho fem amb el mateix sentit i la mateixa voluntat essencial del primer dia: el sentit d'identitat, la voluntat de pertinença al Penedès, i el compromís de continuar treballant en els més diversos aspectes que tenen a veure amb el seu coneixement, el seu estudi i la difusió dels paràmetres que determinen la seva identitat.

És indubtable que fins aquí, en aquest quart de segle d'activitats, s'ha fet molta i bona feina, i en donen testimoni xifres tan evidents com aquestes 94 visites a indrets sempre diferents del nostre Penedès o els 134 llibres publicats, però crec que fariem mal fet si ens aturèssim aquí. És cert que caldrà celebrar aquesta avinentesa dels vint-i-cinc anys i la junta directiva que m'honoro a presidir està treballant en l'organització de tot un seguit

(Foto 2)

d'actes que recordin l'efemèride, però no ens podem deixar portar pel cofoisme, ben al contrari, en aquest quart de segle el Penedès ha canviat molt, en molts aspectes per millorar, però també per trobar-se amb uns reptes de futur que el 1977 no podíem ni tan sols imaginar que arribessin a produir-se mai.

En aquesta hora, quan s'encara amb decisió un segle nou, crec que tots volem que l'Institut d'Estudis Penedesencs continuï sent un dels punts de referència, una bibliografia d'obligada consulta, una veu que ha de ser escoltada. D'aquí que continuï essent un repte engrescador el manteniment de la constància en els diversos aspectes de la nostra labor i la necessitat de poder comptar amb la veu i el coneixement de les joves generacions, dels aficionats i dels universitaris que, al costat dels estudiosos de sempre, d'aquells que van posar dempeus l'entitat fa un quart de segle, permetin fer de l'Institut un punt de referència i estudi, però també un fòrum d'opinió, de diàleg i de debat que ofereixi referències imprescindibles per continuar fent possible un sentit de pertinença que –just fa ara vint-i-cinc anys, a

les pàgines de l'enyorat Olerdulae– el mestre Pere Mas i Perera comentava. Ell en deia el sentit del terròs, allò que –esmento textualment– “parla a l'home des dels seus records més recòndits, li estremeix les emocions més pregones, i tot allò que és del terròs d'alguna manera li sembla seu, i sent també que ell li pertany, talment com la fulla a la branca. La solidaritat íntima que aquesta vinculació estableix fa sentir, per instint, l'home compenetrat amb el seu medi”. N'anirem parlant i ho anirem celebrant. Bon curs 2002 a tothom!

29 DE MARÇ.

Sant Joan de Mediona. Inauguració de l'exposició itinerant:

«Tradició i desenvolupament, artesanía i indústria al Penedès contemporani».

A la sala AECCM del Casal (Foto 3) va iniciar el periple itinerant la mostra sobre el patrimoni d'arqueologia industrial que es conserva al Penedès. Com és habitual, un parlament a càrrec d'un membre de l'IEP es va complementar amb un recorregut comentat per la mostra.

(Foto 3)

20 D'ABRIL.

Reunió del Grup d'Estudis Toponímics, a Santa Oliva.

Hi van assistir nou persones que procedien de vuit indrets diferents: Sitges, Calafell, la Granada, Avinyonet, Vilanova i la Geltrú, Olesa de Bonesvalls, el Vendrell i Santa Oliva. La reunió es va celebrar de forma distesa i amb un to amè. Com passa cada vegada que el grup es reuneix, la conversa va esdevenir un intercanvi d'informació i d'impressions entre els assistents, en qüestions de toponímia i, alhora, de geografia i història. El tema que més es va tractar va ser la manera com s'ha de codificar un recull de topònims i quin ha de ser el tractament informàtic més adequat que aquest ha de rebre. També es va presentar una llista en què consten tots els pobles del Penedès on en aquest moment s'està treballant d'una manera o altra en el recull dels seus topònims.

21 d'ABRIL.

58a Excursió a Peu pel Penedès.

Sant Jaume dels Domenys, arqueologia i història.

El 21 d'abril passat, amb un radiant dia primaveral –els vint graus de temperatura es van deixar sentir–, gairebé una cinquantena d'excursionistes d'arreu del Penedès s'aplegaren a la plaça de l'església de Sant Jaume dels Domenys (*Foto 4*), on els foren lliurats, per part de la Secció d'Excursionisme, el relat de l'excursió i, per deferència de la regidora de Cultura, la senyora Maria Dolors Galimany, un plànol d'informació municipal del terme i una col·lecció de dotze postals dels millors al·licients turístics de la comunitat.

El circuit començava a Sant Jaume, passava per l'aqüeducte dels Arcs i d'aquest es traslladava a l'ermita de la Mare de Déu dels Arquets, on es va esmorzar. Després d'una oca-

(Foto 4)

sional i gentil visita al celler i vell casal de ca l'Oller, els caminaires van poder veure l'interior de l'ermita dels Arquets, en perfecte estat de conservació. En un goig, s'hi podia llegir que el Dilluns de Pasqua s'hi celebra l'aplec anual, segons diuen, molt concorregut.

Seguidament, més enllà, els excursionistes foren gratament atesos pels propietaris de la masia de cal Marc de la Font, que també els van obrir la porta. Un xic més tard, en passar per Lletger, van tenir l'oportunitat de comprovar que allí es celebrava la festa dels Tres Tombs. Tot i així, sense deturar-se, es van arribar fins a l'ermita de Sant Andreu i Santa Marina, podent-la observar interiorment amb tot detall. Des de la placeta es podia donar una ullada a les restes de la torre de Lletger.

Més amunt, després de constatar que les darreres pluges havien fet augmentar el doll de la font de l'Alzina, l'ascensió per la llera de la riera de Marmellar es féu sense dificultat, el Pèlag gran de Vallfort resplendia de bell i la Cova Gran era casualment accessible, fet incomprensible després de les últimes plogudes.

De tornada es va parar a cal Ganso, masia pertanyent a un amable matrimoni que acompanyava els caminaires i que féu tot el camí amb ells. Per acabar, es va tornar a Sant Jaume fent marrada pel pontet romà situat sobre el torrent de ca l'Antic.

A quarts de dues s'arribava a la cooperativa de vi, que completada la visita va obsequiar la concurrència amb un tast de cava de la seva elaboració. Encara hi va haver temps per assistir a les dependències del Museu Parroquial, lloc que va ésser totalment obert als excursionistes que no havien marxat abans. Uns quants dels assistents van quedar-se a dinar en un conegut restaurant de Llorenç. (Vicenç Carbonell i Virella).

22 D'ABRIL.

Canyelles. Inauguració de l'exposició itinerant: «Tradició i desenvolupament, artesanía i indústria al Penedès contemporani».

La mostra es va presentar a la sala

multicultural municipal, amb el suport de l'Ajuntament de Canyelles.

23 D'ABRIL.

Rambla Principal. Vilanova i la Geltrú. Taula amb les publicacions de l'Institut.

D'entre els llibres exposats van destacar especialment les darreres publicacions de l'IEP *Noms de lloc de Vilanova i la Geltrú*, del vilanoví Vicenç Carbonell i Virella, les *Actes del II Seminari d'Història del Penedès. Moviments socials* i la *Miscel·lània Penedesenca 1997*.

26 D'ABRIL.

Auditori Pau Casals, platja de Sant Salvador. El Vendrell.

Celebració de la Nit de Sant Jordi 2002.

Inici de la commemoració dels vint-i-cinc anys de la fundació de l'IEP.

Amb l'assistència de l'alcalde del Vendrell (Foto 5) i president del Consell Comarcal

(Foto 5)

del Baix Penedès, Benet Jané, i del regidor de Cultura de la població, Francesc Trillas, al vestibul de l'auditori, es va iniciar la vetllada amb la inauguració d'una exposició retrospectiva d'un quart de segle d'activitats de l'IEP, a l'entorn d'aspectes i records de les nombroses activitats portades a terme per l'entitat penedesenca.

A l'auditori, l'acte es va obrir amb aquestes paraules:

En nom de l'Institut d'Estudis Penedesencs ens plau donar-los la benvinguda a aquesta Nit de Sant Jordi 2002 que enceta, amb el llenguatge de la música i la paraula poètica, els actes commemoratius del vint-i-cinquè aniversari de la fundació de la nostra entitat un 15 de maig de 1977. Des d'ara i durant els propers mesos del 2002 l'Institut atura una estona la seva petjada de constància per complir amb l'obligació d'una efemèride, no pas per sentir-se cofoi de res, sinó tan

sols per observar el camí fet i recordar els anys passats i les persones que ens han deixat, i és al seu record que avui encetem aquesta celebració.

El concert de l'Orquestra de Cambra de Vilafranca i el recital poètic que l'acompanya és el primer d'una colla d'actes en indrets diversos de la nostra geografia, actes que s'inicien avui també amb la veu dels nostres poetes en aquest emblemàtic fogatge de cultura que és l'auditori Pau Casals, fem constar així el nostre agraïment a tots els que han fet possible aquest acte, específicament a l'Ajuntament del Vendrell per acollir-nos un any més a casa seva i a tots vostès per acompanyar-nos avui en aquesta celebració.

Un agraïment a tots els que han fet possibles aquests vint-i-cinc anys de voluntat cultural i que actes com el d'avui ens permetran, en el decurs dels propers mesos, expres-

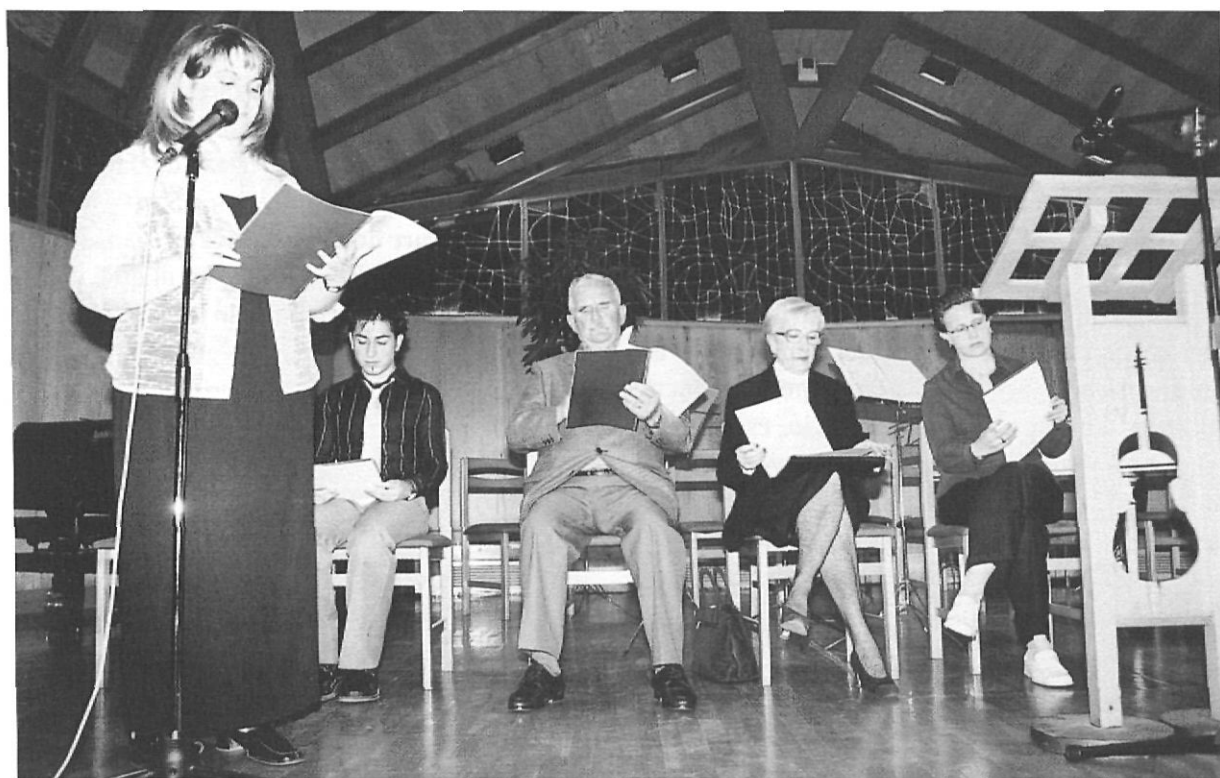
(Foto 6)

sar a institucions i persones, amb unes paraules tan breus com plenes de justa obligació: moltes gràcies!

El concert es va obrir –com és obligat en el record del mestre Pau Casals– amb una composició de Johann Sebastian Bach, en concret la *Suite n. 1 en Do major BWC 1066*. Tot seguit, la prestigiosa formació vilafranquina, dirigida per Pere Lluís Biosca, va interpretar del mateix Bach la *Simfonia Op. 9/2 en Mi bemoll Major*. El programa del concert va comptar també amb el *Lent expressiu*, de Ricard Lamote de Grignon, i es va cloure amb *Sant Martí del Canigó*, una composició del mateix Pau Casals. (Foto 6)

Tot i que enguany no es va convocar el certamen literari, la vetllada comptà també amb un recital poètic de composicions dels més remarcats poetes penedesencs ja traspasats. La paraula poètica dels creadors penede-

sencs, des dels més reculats en el temps com els romàntics Manuel de Cabanyes i Manuel Milà i Fontanals, fins a figures destacables de la lírica desaparegudes recentment, estructuraren un breu recital poètic en el qual no mancaren tampoc composicions de figures com Víctor Balaguer, Àngel Guimerà, Eduard Vidal i Valenciano i Trinitat Catasús. La lectura va comptar amb les veus d'Armand Beneyto, Anna Ibartz, M. Dolors Juan i Xavier Mañé, i amb Laura Via com a relatora d'una vetllada (Foto 7) que va sentir també composicions d'Alfons Maseres, Pere Alagret, Josep Cañas, Josep Parera i Ràfols, Rita Benaprès, Víctor Alari i Pons, Ramona Via, Salvador Solé i Forment, Teresa Mañé, Pere Mas i Perera, Miquel Miquel i Mañé, Teresa Miró, Andreu Suriol i Joan Nin i Romeu. Es va cloure la Nit de Sant Jordi 2002 amb el sonet *El Penedès*, d'Antoni Massanell i Esclassans, uns versos considerats definició emblemàtica del concepte d'identitat penedesenca.

(Foto 7)

Finalment, al vestibul de l'auditori, l'Ajuntament del Vendrell va oferir un vi d'honor a tots els assistents.

28 D'ABRIL.

59a Excursió a peu pel Penedès.

La carrerada de la Cerdanya. Un camí i la seva història.

Activitat organitzada com a complement de l'exposició «Camins i carrerades. Ramats entre mar i muntanya», que fins al 5 de maig es va poder veure a la capella de Sant Pelegrí del Museu de Vila-franca.

El dia 28 d'abril s'aixecà amb temps variable, emboirat i amb poques estones de sol, però amb molt bona temperatura per caminar, uns quinze graus. El Montgròs i l'Àliga eren tapats, però el Papiol es podia contemplar sencer. En aquestes condicions climatològiques, vora dues-centes persones van començar l'excursió a la Plana Rodona, actualment coneguda per Sant Miquel d'Olèrdola, on prèviament els fou lliurat el relat de la caminada. Es tractava d'una col·laboració amb l'Associació d'Amics dels Camins Ramaders, el Centre Excursionista del Penedès i el Museu de Vilafranca.

Amb lentitud, tot seguint les marques del GR-92, es pujà el puig del Papiol, d'on es podia veure prou la plana penedesenca. Després d'una primera reagrupació, es descendí per la carrerada de la Cerdanya vers el forn de calç i la masia de cal Marc, lloc d'encontre amb una vintena més d'excursionistes que escolliren l'espai de temps de l'esmorzar per incorporar-se al conjunt.

Més tard, la llarga filera s'adreçà al columbari de l'Arboçar, on una experta arqueòloga va precisar la datació de les ruïnes.

Tot seguit, es passà per l'Arboçar de Baix i a la poca estona per l'Arboçar de Dalt. En aquest caseriu foren observades les façanes de les cases més velles i el marge que encara té adossades quatre filloles identificadores de la carretera radial que procedia d'Olivella. Continuant per aquest camí ramader es pujà al Pi del Barba i a la carena de la font del Coscó, on damunt les restes d'un tancat de la primera edat del ferro (s. VII aC), l'arqueòleg Artur Cebrià donà les oportunes i darreres explicacions de la troballa situada al bell mig de la carrerada de la Cerdanya.

Tornant enrere, al Pi del Barba l'expedició es dividí en dues branques. Els més lleugers de cames baixaren per la carena ramadera de la serra de la Coma i la resta s'encaminaren a la carretera que porta a la cruïlla amb la d'Olivella. Aplegats tots en aquesta carretera, seguiren per les vinyes de can Bertranet fins a tocar altra volta la masia de cal Marc, on tenien el cotxe els afegits a l'anada. Pel camí a Sant Pere Molanta es marxà fins a les envistes de Vilafranca i per una dreuera que passava per la Barquera es va baixar al camí del Farreny, instal·lació vinícola que tenia les portes obertes per tal de facilitar el retorn dels participants a Sant Miquel d'Olèrdola. Part dels marxaires es van quedar a dinar a la Plana Rodona. Esperem que aquesta experiència de col·laboració amb altres entitats tingui continuïtat. (Vicenç Carbonell i Virella).

4 DE MAIG.

Secció Filatèlica i Numismàtica.

Inici dels tallers de filatèlia per a nois i noies de 12 a 16 anys.

Durant alguns dissabtes s'han portat endavant aquests tallers per als joves.

4 DE MAIG.

Sant Cugat Sesgarrigues. Inauguració de l'exposició itinerant: «Tradició i desenvolupament, artesanía i indústria al Penedès contemporani».

A l'Aula Polivalent de la Casa de la Vila, la mostra itinerant va comptar amb la col·laboració de l'Ajuntament i de la Societat Coral El Raïm de Sant Cugat Sesgarrigues, que en aquesta data celebrava els actes del 83 aniversari de la seva fundació.

5 DE MAIG.

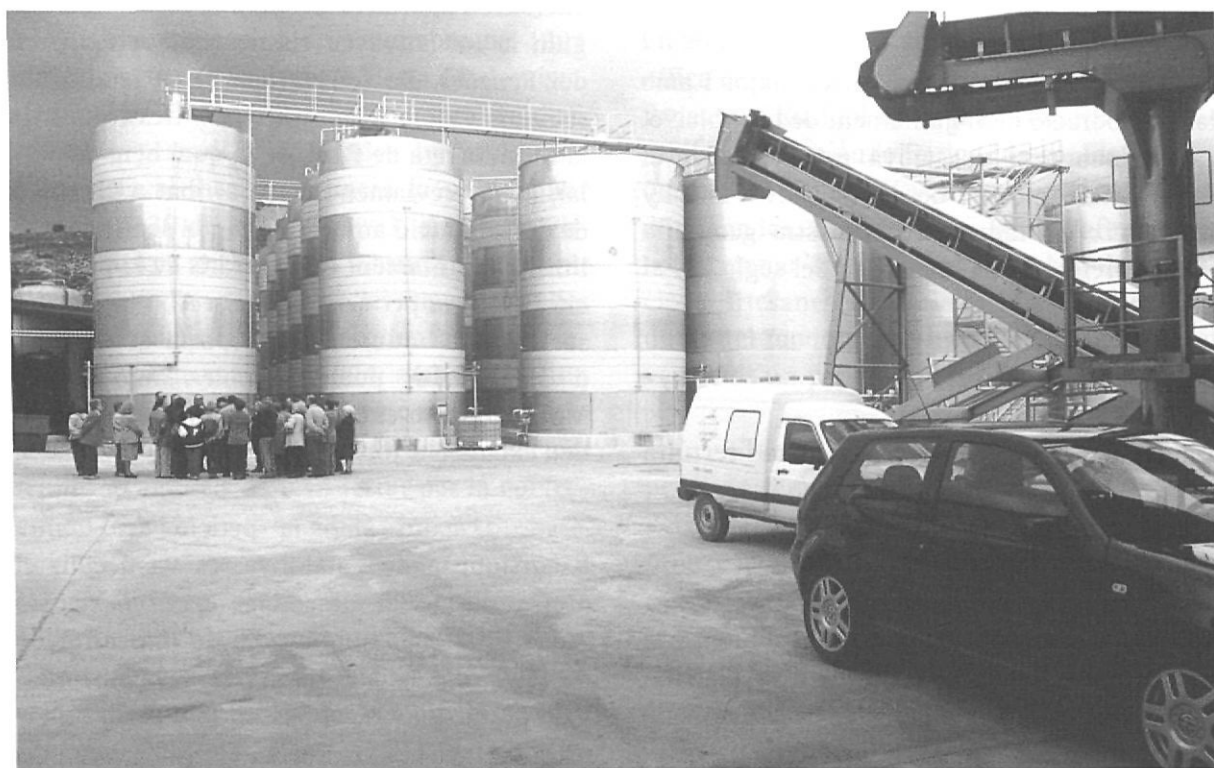
95a Visita Coneguem el Penedès.

Primavera a les Clotes: el cementiri i el Cellar Cooperatiu de Vilafranca del Penedès.

A mig matí des de la vilafranquina plaça del Pedró, era possible observar el paisatge de les Clotes, als peus de la muntanya de

Sant Pau. Primer es va visitar el cementiri vilafranquí, ubicat a l'espai de l'antic convent dels Caputxins, i considerat un dels més bells de Catalunya, amb magnífics conjunts escultòrics i panteons obra de remarcats arquitectes. Es va realitzar un recorregut comentat per alguns dels seus indrets més característics, entre els quals hi ha la tomba «a Matilde», on és enterrat Eugeni d'Ors, i el panteó dels Milà i Fontanals.

Al migdia es va baixar pel Balcó de les Clotes fins a la carretera de Sant Martí Sarroca que porta a les noves instal·lacions del Cellar Cooperatiu de Vilafranca del Penedès (Foto 8). Fundada el 1933, aquesta entitat cooperativa era situada al vilafranquí barri del Poble Nou fins que el 1997 va iniciar el seu trasllat a unes noves i modernes instal·lacions en aquest bell indret, envoltat de vinyes en un espai de trenta mil metres quadrats. Allí van ser rebuts pel seu president, el gerent i diversos directius de

(Foto 8: Joan Montserrat)

l'entitat, i realitzaren una completa i detallada visita a les modernes instal·lacions en les quals s'elaboren els seus vins i caves. La visita es va cloure amb un aperitiu ofert per la cooperativa vilafranquina.

18 DE MAIG.

Secció de Música. Reunió inicial oberta a tothom.

Es va convidar tothom que estigués interessat en algun dels diversos àmbits de la música, des de la més clàssica fins a la popular i tradicional, a aquesta primera reunió per tal de constituir la secció i iniciar les seves activitats.

18 DE MAIG.

Bonastre. Inauguració de l'exposició itinerant:

«100 referents gràfics històrics del segle XX al Penedès».

Al local social del carrer Major i amb la col·laboració de l'Ajuntament de la població, es va inaugurar una nova estada d'aquesta mostra itinerant que des de fa més d'un any ressegueix els indrets de la nostra geografia amb els referents de la història del segle XX al Penedès.

24 DE MAIG.

Vilafranca del Penedès. Primera tertúlia sobre col·leccionisme: la filatèlia.

Secció Filatèlica i Numismàtica.

A les instal·lacions de l'antic escorxador es va encetar aquesta sèrie de tertúlies sobre col·leccionisme amb la dedicada a la filatèlia, amb Ignasi Lluís Seguí i Müller com a comentarista d'aspectes de la seva afecció pels segells.

7 DE JUNY.

Cubelles. Inauguració de l'exposició itinerant: «Tradició i desenvolupament, artesanía i indústria al Penedès contemporani».

A la sala de la Rectoria, la mostra es va presentar amb la col·laboració del Grup d'Estudis Cubellencs - Amics del Castell.

8 DE JUNY.

Vilafranca del Penedès. Reunió de la Secció d'Excursionisme.

Aquesta trobada amical es va efectuar a la secretaria de l'IEP i va comptar amb la participació d'un parell de representants del Centre Excursionista del Penedès (CEP) així com de set socis de l'Institut.

A la conversa que s'establí i com a resultat de les diverses idees sorgides de cara al futur de les nostres excursions no es va excloure l'aportació de circuits locals que tinguin la iniciativa en els nostres socis d'arreu del Penedès. De fet, en acabar la reunió, un soci ens va oferir una ruta pels tres turons de la Muntanyeta de Pacs, de la qual hem de parlar, però, prèviament, es va arribar a un acord de col·laboració amb el CEP en el sentit de realitzar conjuntament els itineraris de la publicació *Caminem per l'Alt Penedès*. Així la propera sortida, la número 60, portarà el títol d'«Olèrdola, de poble a poble», amb inici a Moja, on, com és habitual, serà lliurat el relat de l'excursió a tots els participants.

D'acord amb la petició del Centre Excursionista de Catalunya, es va decidir el proper dia 15 de desembre repetir l'excursió número 59 que, amb el nom de «La carrerada de la Cerdanya, un camí i la seva història», vam portar a terme el passat 28 d'abril, juntament amb el CEP, el Museu de Vilafranca i els Amics dels Camins Ramaders. En aquesta oca-

sió tindran l'oportunitat de participar-hi les persones que no van poder acudir a la primera convocatòria i, com llavors, es lliurarà a tots els assistents el relat de la caminada. També és pendent d'una propera reunió la decisió, d'acord amb les aportacions dels socis i d'altres entitats, el nombre d'excursions anuals a programar, que amb la nova organització podria ser d'una cada dos o tres mesos.

9 DE JUNY.

Sitges. 96 Visita Coneguem El Penedès.

El Cau Ferrat i l'Escola Luminista de Sitges.

La visita a l'emblemàtica vila de Sitges tenia com a motiu principal la visita a la Casa Museu El Cau Ferrat d'en Santiago Rusiñol i l'exposició sobre l'Escola Luminista de Sitges, de la mà de la seva comissària, la consòcia i doctora en història de l'art Isabel Coll.

Primer vàrem visitar el Cau Ferrat de Santiago Rusiñol (Barcelona 1861 - Aranjuez 1931), inaugurat el 4 de novembre de 1894 dins els actes de la Tercera Festa Modernista. L'edifici és el resultat de la compra de dues cases de pescadors adossades i ofereix una gran vista al mar. La primera la va comprar Rusiñol el 30 de juliol de 1893, amb la intenció de buscar un local per a estudi i on reunir els seus amics per fer-hi les seves tertúlies literàries i artístiques. La segona va ser comprada el 20 de maig de 1894, amb la finalitat de guardar-hi la seva col·lecció de ferros forjats. I d'aquí prové el nom; cau de lloc per reunir-se amb els amics i ferrat per la col·lecció de forjats.

En pocs mesos les dues cases foren enderrocades i se'n va construir una de nova, segons els criteris d'en Rusiñol, que volia un cau sense envans, obert, ampli perquè hi cabessin tots els seus amics en les festes i tertúlies.

El nou edifici es va fer amb una planta baixa i un primer pis. A la primera trobem les dependències d'ús domèstic, dormitori i estudi, i el vestibul i la sala amb un antic brollador. Tota la seva decoració (mobiliari, rellotge de peu, quadres, plats de ceràmica, llums i altres objectes) té un significat especial i una història al seu darrere que la fa més interessant. Una de les peces que cal destacar és el piano (un antic Bernareggi & Cia.), ja que pel Cau Ferrat van passar i el van tocar els principals músics de l'època, grans amics d'en Rusiñol, com Enric Morera, Albènz, Granados i Manuel de Falla. Aquest darrer va treballar allí en la composició d'una part de les obres *El amor brujo* i *Noches en los jardines de España*.

Al primer pis hi ha una gran i única sala, amb arcades d'estil flamíger sostingudes per dues columnes i un impressionant sostre treballat amb fusta. Les finestres de la façana van ser tretes de l'antic castell de la vila, el qual havia estat enderrocant pocs anys abans. En aquesta gran sala trobem exposada la magnífica col·lecció, amb varietat de peces de ferro forjat, que Rusiñol havia anat adquirit amb l'ajut del seu bon amic Enric Clarasó. Els primers que va incorporar li van servir de model per dibuixar-los, després li va venir l'afecció per col·leccionar-los, com un símbol de les tradicions artesanes i anònimes. Cal recordar que durant el modernisme les peces de ferro forjat van tenir un paper molt important.

També cal destacar les nombroses peces de ceràmica, com els pots de farmàcia i gerros, i les peces arqueològiques de vidre i bronze que en Rusiñol havia trobat en unes excavacions. Una altra col·lecció a destacar és la de pintura que compta amb obres d'artistes amics i molt propers a Rusiñol, com Ramon Casas, Miquel Utrillo, Joan Llimona, Isidre Nonell, Ignacio Zuloaga, Arcadi Mas i Fondevila i Joaquim de Miró (Escola Luminista

de Sitges), i artistes més joves com Picasso o Anglada Camarasa.

Rusiñol va estar amb contacte amb els membres de l'Escola Luminista durant la seva primera etapa de residència a Sitges (1891-92) i va rebre la influència de la seva manera de captar la llum del paisatge sitgetà. Tots plegats van organitzar una exposició de belles arts a Sitges, tot coincidint amb la festa major de 1892. L'única condició per poder participar-hi era que les obres que es presentaven fossin de temàtica sitgetana. Hi van prendre part els membres de l'escola luminista i, a més, Ramon Casas, Eliseu Meifrèn i Santiago Rusiñol, el qual va presentar quinze obres. Aquesta exposició fou considerada com la Primera Festa Modernista, i també com la Gran Festa Luminista. Al Cau Ferrat també trobem dibuixos i pintures d'en Rusiñol pertanyents a diverses èpoques i temàtiques, obres que ens descriuen la seva trajectòria artística.

Cal ressaltar les dues obres mestres del Greco, *Maria Magdalena penitent* i *Les llàgrimes de Sant Pere*. Aquestes obres les va comprar Rusiñol a París l'any 1894, gràcies a I. Zuloaga. Tots dos sentien una gran admiració per l'obra de Domenico Theotocopuli *El Greco*. En aquella època les obres d'en Rusiñol eren més subjectives, havia deixat de banda els paisatges i s'havia dedicat més al retrat, a la figura humana, tot considerant-la més expressiva i sentimental. La influència de les obres d'en Greco es veu en les creacions més subjectives de Rusiñol. L'arribada dels quadres del Greco a Sitges i la seva entrada al Cau Ferrat foren un gran esdeveniment, coincident amb la Tercera Festa Modernista i amb la inauguració del Cau Ferrat.

Un cop acabada la visita al Cau Ferrat, ens vam dirigir a l'edifici Miramar per admirar l'exposició «L'Escola Luminista de Sitges», mostra que ha comptat com a comissaris amb

Antoni Sella, Josep Sampera i la consòcia de l'Institut d'Estudis Penedesencs Dra. Isabel Coll, la qual va dirigir la visita i va comentar les obres exposades. Eren en total més de cent quadres dels luministes i de pintors amics que van estar-hi relacionats. Tots tenien un punt en comú: la voluntat de captar la llum del paisatge mediterrani i sitgetà.

Pintors de l'Escola Luminista: Arcadi Mas i Fondevila (1852-1934, nascut a Barcelona), 45 obres exposades. Joan Roig i Soler (1852-1909, nascut a Barcelona), 23 obres exposades. Joaquim de Miró (1849-1914, nascut a Sitges), 18 obres exposades. Joan Batlle (1855-1927, nascut a Sitges), 5 obres exposades. Antoni Almirall (1860-1905, nascut a Sitges), 5 obres exposades.

Pintors amics i relacionats amb l'Escola: Santiago Rusiñol, 5 obres exposades. Joan Soler, 2 obres exposades: Ramon Casas, 2 obres exposades. Càndid Duran, Miquel Utrillo, Pablo Ruiz Picasso, Felip Masó.

Tots els socis que vàrem anar a veure l'exposició i a gaudir-ne vàrem quedar entusiasmats d'haver assistit a una classe magistral sobre l'Escola Luminista de Sitges, i és que la Dra. Isabel Coll, amb tota la seva amabilitat i il·lusió, va anar comentant obra per obra, descrivint i detallant les característiques de l'Escola (tècnica, estil, composició, temes, color). Els pintors luministes van donar un gran protagonisme a la claror i al color, creaven jocs de llum i ombra, tenien un especial interès pel moviment, la presència de l'home en els paisatges, caminant, per les formes amb moviment com ara el fum d'una màquina de tren, els núvols, estris de treball i vaixells a la platja, les línies que es formen en les composicions...

Referent a la temàtica, trobem paisatges amb la gent que hi viu, carrers, platges,

vinyes, festes, temes religiosos (com les processons de Corpus, interiors d'esglésies amb els seus devots), descripcions de costums i vida camperola i marinera. Hi ha també interès pel ferrocarril, per la modernitat, i és que en aquella època va arribar el tren a Sitges i aquest fet fou molt important per a la vila. També ens va comentar «els capricci», elements o edificis que en l'escena retratada no existeixen, però que el creador incorpora al quadre. També la barreja de paisatges de diferents poblacions com, per exemple, en l'obra de Joan Roig i Soler *Escena de platja*, on apareix una part de la platja de Vilanova i una altra de la de Sitges.

Per al 27 d'octubre ja s'ha organitzat una altra sortida a Sitges per poder visitar el

Palau i el Museu de Maricel i fer la ruta a peu «La llum de Sitges» que va quedar per fer. (Maria Pilar Tarrada Gol. Llicenciada en història de l'art).

21 DE JUNY.

Vilafranca del Penedès. Segona tertúlia sobre col·leccionisme: la numismàtica.

Secció Filatèlica i Numismàtica.

A les instal·lacions de l'edifici de l'Escorxador va continuar aquesta sèrie de tertúlies sobre col·leccionisme amb la dedicada a la numismàtica, a càrrec de Ramon Maria Puigcorbé i Feliu, qui va parlar de la seva afeció per les monedes i bitllets.

INVENTARI DE TOPONÍMIA PENEDÈS

Preguem que es faci conèixer qualsevol referència documental que es tingui dels següents llocs del Penedès:

LLISTA NÚMERO 106-0902

TOPÒNIMS	MUNICIPI	LA NOTÍCIA	DATA
VINOTS, torrent dels	Vilafranca del Penedès	(?)	(?)
VINYALS, molí del	Terrassola i Lavit	(?)	(?)
VINYASSA, la	Terrassola i Lavit	"la Viñasa"	1582
VINYET DE GUARDIOLA, el	Les Gunyoles (Avinyonet)	"al Vinyet"	1405
VINYET, el	Sant Pere de Ribes	"al Vinyet"	1588
VINYET	Sant Martí Sarroca	"Vynyet"	1474
VINYET, el	Santa Oliva	"del Viñet"	1863
VINYET, el	Viladellops (Olèrdola)	"del Vinyet"	1537
VINYOTES, les	Pontons	"les Vinyotes"	1951
VIVÓ, can	Castellet i la Gornal	(?)	(?)
VOLTOR, puig	Pontons	"de Vultor"	1149
XAMAIO, font del	Sant Quintí de Mediona	(?)	(?)
XAMANET, cal	Pontons	"Cal Xamanet"	1890
XAMENQUES, can	El Pla	(?)	(?)
XAREGA o XEREGA, font	Sta. Margarida i els Monjos	(?)	(?)
XECO, turó del	Olèrdola	(?)	(?)
XEGADÍ, can	Torrelles de Foix	(?)	(?)
XEIRA, can	Castellet i la Gornal	(?)	(?)
XESC, corral del	Castellet i la Gornal	(?)	(?)
XETXO, cal	Castellet i la Gornal	(?)	(?)

Adreceu-vos a:

Vicenç Carbonell, Av. de Jaume Balmes, 32, 3r, 2a
08800 VILANOVA I LA GELTRÚ
Tel. 93 815 90 26

Josep M. T. Grau i Pujol

UN DOCUMENT DE SANT PERE MOLANTA

L'estudi dels territoris sota domini del monestir de Santes Creus al Penedès presenta la dificultat de la dispersió documental. La major part del fons senyorial es conserva en arxius de Madrid (AHNM) i Barcelona (ACA), a més de la Biblioteca Pública de Tarragona i una petita col·lecció de papers solts a l'Arxiu Històric de la Generalitat en aquesta darrera ciutat.

Més propers geogràficament, disposem dels arxius comarcals de Valls i Vilafranca del Penedès, on es custodien els fons notariais i de l'administració de justícia de les èpoques medieval i moderna respectivament.

L'historiador per excel·lència del cenobi cistercenc situat a Aiguamúrcia fou Eufemià Fort i Cogul (1908-1979). Recentment la seva família ha lliurat la totalitat del seu fons personal a l'administració autonòmica (AHT). En el seu dia el selvatà va sol·licitar còpies fotogràfiques de documents a Madrid i va recollir manuscrits que estaven en mans privades.

Aquesta sensibilitat fa que entremig dels seus treballs hi aparegui algun document. És el cas dels dos fulls de la sentència que dictà l'u de juliol de 1780 Pau Milà, batlle del lloc i terme de Sant Pere Molanta, sobre el dret de cobrament del delme de la finca coneguda amb el nom del Camp de Bassa, propietat de Pau Gual, pagès, a favor de l'abat santescreuí i en detriment del capítol de canonges de Barcelona, el qual fou condemnat a retornar els fruits percebuts indegudament.

La peça de terra tenia una extensió de deu jornals, i era plantada de vinya i olivera.⁽¹⁾

El document és una mostra dels conflictes d'interessos jurisdiccionals a l'antic règim i la confluència de senyorijs. A la Reial Audiència de Catalunya (ACA) són nombrosos els plets d'aquesta temàtica.

NOTA

(1) AHT, Fons Eufemià Fort, signatura 1095.

LLIBRES

Dietaris de la República i els seus darrers temps

Albert Virella i Bloda

LA REVOLUCIÓ D'OCTUBRE A VILANOVA. VISIONS D'UN ESPECTADOR

Edició de Xavier Virella i Torras. Ed. Institut d'Estudis Penedesencs. Vilanova i la Geltrú. 2001.

Albert Virella i Bloda

IMATGES DE LA PAU "HONROSA" (1939-1942)

Ed. El Cep i la Nansa. Col. Llibres del Far, Vilanova i la Geltrú, 2001.

Sebastià Gasch

ETAPES D'UNA NOVA VIDA. DIARI D'UN EXILI

Ed. Quaderns Crema. Barcelona, 2002.

Joan Triadú

DIES DE MEMÒRIA 1938-1940. DIARI D'UN MESTRE ADOLESCENT

Ed. Proa, 2001.

Voluntat digna d'encomi, i sovint encara acompanyada de polèmica, la de treure del fons dels vells calaixos dietaris dels anys de la II República i dels temps que la van cloure amb la guerra i la postguerra immediata. Sovint l'obra d'adolescents portats més per la bona fe i la convicció en uns principis i uns ideals que no pas per la voluntat de deixar testimoniatge

d'uns moments històrics, referents que en bona part han coincidit en ser publicats recentment.

El primer en el temps és el d'un adolescent Albert Virella que viu els fets del 6 d'octubre del 1934, i aquí cal remarcar el fet, afortunat tot i que els esdeveniments no ho van ser, que Vilanova i la Geltrú tingués cronistes valents d'aquells moments que no coneixem que hagin tingut altres viles o pobles penedesencs. En el volum resulta ben interessant el to del narrador: neguitós, participatiu, preocupat, que vol ser objectiu en el relat però se'n va fàcilment a la valoració apassionada dels esdeveniments. Si el text hagués estat rescrit per l'autor mig segle després potser hauria perdut part de la seva àcida agressivitat per esdevenir una crònica desencisada del pas del temps i la passió catalanista i política, així ho veiem una mica en el comentari afegit a l'abril del 1942 en el qual es fa més present la distància històrica, sense perdre, però, ni un detall de la decidida fe d'Albert Virella en Catalunya.

Al seu fill, Xavier Virella, hem d'agrair el rescat i l'edició amb caràcter pòstum d'aquest text, amb l'ampli complement de les ressenyes periodístiques de l'època sobre els fets, i també l'edició del dietari dels darrers mesos de la Guerra Civil i la postguerra, un text sorprenent per la força i duresa directa del testimoni que el fa possible, sense revisions ni voluntat literària, lluny d'apunts de superficialitat, tan sols amb la referència directa dels esdeveniments; cal creure que amb la nitidesa personal de qui possiblement no havia pensat que mai haguessin pogut publicar-se aquestes notes que s'enceten amb la incomplida promesa d'una pau «honrosa» que posés cloenda a la Guerra Civil.

Tot i que el més fàcil hauria estat anar a una literatura de fugida amb l'opció de filosofar sobre l'esperit humà, Albert Virella es va decantar per unes pàgines valentes amb noms, fets, indrets i ressenyes de situació, sempre amb el to agre i desencisat de qui va complir amb les seves obligacions, va actuar en base a criteris nobles i legals i es va veure carregat amb les imposicions dels vencedors, el càstig per unes activitats que ell continuava veient com a pròpies d'una situació de guerra. Aquesta tonalitat agra es manté al pas de les pàgines del llibre, tot i que el mateix caire de tenir un text com aquest suposava un fort compromís per al seu autor i protagonista. Al pas dels dies i els esdeveniments posteriors a la cloenda de la guerra, el caire desencisat sembla accelerar-se en la mateixa mesura que les situacions s'eternitzen i la seva problemàtica personal no troba solució efectiva, condicionada per detalls sovint sense lògica i sobre els quals no pot decidir, als que s'afegeix la complexa situació internacional que Europa vivia el 1940.

Una altra perspectiva és la de l'exili més immediat, el de la fugida a França els primers mesos del 1939. D'aquest espai temporal en coneixiem unes notes esparses del vilafranquí Josep Mestres Hero, en concret referides al camp de concentració d'Argelers, un text breu i d'escàs valor que en el seu moment vam decidir no publicar. Ara es rescata la prosa de Sebastià Gasch tot fent camí nord enllà, amb una colla de membres de la intel·lectualitat catalana; una prosa on el desconcert predomina sobre el desencís i en la qual l'autor intenta cercar alguna mena de referents artístics en la nova geografia que es veu obligat a conèixer. D'alguna manera és també la crònica d'una descoberta, la de París, en l'esperit de qui era un incondicional de la Barcelona ciutat.

En aquests mateixos anys una generació d'adolescents, amb pocs anys de diferència amb la d'Albert Virella, es va veure obligada el 1938 a entrar d'una sotragada en la vida adulta, quan a les acaballes de la guerra van haver d'entomar amb caràcter de suplència tasques d'evident responsabilitat, labors adultes que els van fer creure momentàniament que havien entrat ja en el món dels adults. Pocs mesos més tard serien obligats a recular, un 1939 en el qual el nou règim va manifestar clarament que no estava disposat a acceptar ni reconèixer situacions personals (estudis, titulacions...), ni tampoc professionals (treballs i experiència...) derivades dels anys de guerra. Aquest va ser el cas de la vilafranquina Ramona Via en un dietari –*Nit de Reis. Diari d'una infermera de 14 anys* (darrera edició Planeta, Barcelona 1988)– amb els noms i les referències toponímiques alterades, qui ens deixava la crònica de la seva tasca d'infermera i de la seva situació personal i familiar. Si als anys seixanta Joan Sales no n'hagués fet la descoberta –de l'obra i de l'autora– i hagués publicat el dietari al «Club dels Novel·listes» potser el seu testimoniatge s'hauria perdut per sempre, però d'haver estat publicat –com ara ho ha fet Joan Triadú, persona de la seva mateixa generació i circumstàncies vitals– ens hauria permès centrar les referències en espais i situacions concretes a l'entorn del final de la guerra a Vilafranca. Una perspectiva en la qual la gana, els temors i el panorama de desolació que s'estén a partir del 1939 s'afegeixen a una dinàmica que el narrador i protagonista no pot entendre, tota vegada que determina que les absurdes imposicions dels vencedors s'estenguin, més enllà dels camps de batalla, a la vida diària dels vençuts.

J. S. i B.

Pere Sadurní

FOLKLORE DEL Penedès

2 vol. Ed. Fundació Caixa Penedès. Vilafranca 2001.

L'estimació de Pere Sadurní per la història i la tradició es pot intuir amb facilitat veient l'estimació amb la qual conserva el patrimoni familiar de la hisenda, una estimació que ha sabut transmetre a les noves generacions, que són les que han passat a fer-se càrrec de les tasques agràries. Resultat d'aquesta estimació a la terra és també la revista *Font-Tallada*, que Sadurní coordina amb pacient dedicació. El pes específic d'aquest esperit el tenen, però, els seus llibres, des d'aquella edició primera de *Retalls del folklore del Penedès*, que va ser premiada el 1979 pel Museu de Vilafranca i publicada, després, al vocabulari del viticultor publicat per l'Institut d'Estudis Penedesencs.

L'obra de Pere Sadurní ha trobat finalment unitat amb l'edició del seu *Folklore del Penedès* en dos volums, publicats amb el patrocini de la Fundació Caixa Penedès, que sumen més de set-centes pàgines, en les quals ha aplegat i ampliat els seus treballs anteriors. En poques paraules, com se sol dir: l'obra de tota una vida de pacient recopilació. A les seves pàgines es referencia l'àmplia diversitat temàtica que constitueix el folklore, des de cançons infantils, tradicions, oracions religioses, contes, llegendes i costums fins a la medicina popular, oracions i supersticions, a més de plats típics, balls populars i altres manifestacions folklòriques.

Un punt a banda per als capítols dedicats a les referències agràries, més d'un centenar de pàgines en les quals la vinya, com és d'obligació, té un espai preeminent, tot i que l'aplec de material inclou temes tan diversos com els relacionats amb l'aigua, els animals, els camins i els seus personatges, les tasques i

les seves eines, sense oblidar les masies o els mercats i els oficis tradicionals. Tal com és habitual a pagès, les referències a temps de penúria i a les malures són prou abundants, fins a un punt que el volum que referenciem ofereix una àmplia cronologia de desastres que va des de la pesta negra de 1323 fins a la pedregada del 1990. En l'apartat específic de la vinya i el vi comenta, entre altres, aspectes a l'entorn del moscatell i la malvasia de Sitges, les velles vinyes d'abans de la fil·loxera o la labor dels viticultors.

El vocabulari del viticultor que ha treballat amb tanta constància i tenacitat Pere Sadurní aplega mitjançant ordenació alfabètica tants i tants mots relacionats amb els temes que fan referència al temps, a la terra, a les eines i feines de la vinya, als ceps, al celler i als vins i les seves característiques. Inclou igualment el volum, entre molts altres aspectes, un conjunt de frases i dites del viticultor en ordenació alfabètica i una breu explicació del seu significat quan això és necessari.

En definitiva, un treball tan divers com miscel·lani per l'àmplia varietat d'aspectes als quals fa referència, però, en qualsevol cas, una labor immensa, el fruit de moltes hores de treball i que fa honor a la persona del seu autor, home pacient i tan afeccionat a laborar la vinya com als papers vells.

J. S. i B.

Esteve Cruanyes i Oliver

CENT FITES HISTÒRIQUES DE LA VILA DE L'ARBOÇ

Ed. Ajuntament de l'Arboç. 2002.

A hores d'ara, la bibliografia arbocenca d'Esteve Cruanyes se situa a l'entorn de la vintena de títols, i no pas en opuscles de qua-

tre pàgines, sinó en volums de veritable dimensió i contundència, alguns dels quals l'Institut d'Estudis Penedesencs ha tingut l'honor de poder publicar, i d'entre els quals cal destacar especialment com a peces bibliogràfiques de referència imprescindible *El llibre de l'Arboç* del 1985 i el dels noms, renoms i malnoms de la vila, que l'any 1999 va publicar l'IEP.

Al seu costat cal posar aquestes *Cent fites històriques de la vila de l'Arboç*. Si, posem pel cas, el volum de renoms i malnoms és el resultat d'una labor de recerca constant veritablement d'impressió, també aquestes cent fites suposen una completa recerca de la petita realitat de la vila, de les institucions arbocenques –que en altres treballs Cruaïnes ha historiat en la seva pràctica totalitat–, dels seus monuments, que ha resseguit un a un, i de la vida senzilla dels seus homes i dones.

Aquestes cent fites configuren un volum fet en extensió, sovint emprant més d'una pàgina per referenciar tots els aspectes de la fita històrica que es comenta; amb una prosa lleugera i entenedora, a vegades fins i tot amb un puntet de fina ironia. Són pàgines que no ens parlen mai amb arguments d'erudició especialitzada, sinó amb mots divulgadors que tenen la voluntat de fer-se entendre, de dimensionar pedagògicament un passat en el qual l'autor remarca una i altra vegada aquells elements que resulten específics de la identitat pròpia.

Els professionals de l'ensenyament coneixem prou bé la importància d'aquest tipus de treballs, tenint en compte que la història és una de les àrees que pot resultar més atractiva per a les noves generacions si se sap treballar en base a una divulgació que ajudi a comprendre el com i el perquè de les coses, començant, evidentment, pels esdeveniments més propers.

A les seves pàgines les dades procuren ser d'una concreció específica, defugen d'una banda el relat excessivament literari o hagiogràfic i de l'altra s'allunyen de les elucubracions teòriques sobre moviments d'història social o econòmica. I és que el temps passat té a les pàgines d'aquestes *Cent fites històriques de la vila de l'Arboç* una dimensió que ens permet entendre i aprendre. És la que, sovint amb noms i cognoms, resum la història: la diària petjada del viure de les dones i homes d'una vila penedesenca, el batec vital d'una comunitat humana.

J. S. i B.

AADD

LA CUINA DEL FATO I ALTRES CUINES. RECEPTARI DE CUINA POPULAR

Ed. Els Xuluis-Centre Social Ribetà. Sant Pere de Ribes. 2002.

Cap a les darreries dels anys vuitanta, si no vaig errat de dates, mitja dotzena de desesperats amb seu a Vilafranca es van proposar dedicar els dissabtes a la tarda a cercar per pobles i masies la memòria d'aquelles àvies que en altre temps tombaven bona part de les festes majors de les contrades penedesenques per tal d'exercir de cuineres en els dies festius de taula ampla i grassa. Una iniciativa d'aquestes característiques i d'àmbit penedesenc estava destinada al fracàs potser perquè intentava abastar un àmbit excessiu amb una dedicació minsa de temps, tot i comptar en el grup amb alguns excel·lents professionals de la cuina, però potser també perquè en el fons els feia més gràcia poder trobar alguna d'aquelles mítiques llibretes de receptes de cuina que no pas haver de dedicar hores de paciència a escoltar el testimoniatge d'alguna àvia.

Els resultats van ser tan desencoratjadors –recordo tan sols uns ous a la turca que una mestressa cuinava com a plat emblemàtic de casa seva per als músics de l'orquestra dels balls de festa major, que cada any s'aplegaven a dinar i sopar a casa seva– que la recerca es va dissoldre amb el convenciment que aquesta era un labor impossible i que estàvem davant d'un patrimoni cultural i gastronòmic que havíem de deixar perdre per sempre. D'aquí que, molts anys després d'aquella fallida aventura, la sorpresa de l'edició d'aquest volumet de la cuina del fato (és a dir, els plats que el pagès cuinava i consumia per dinar, al terròs) esdevingui especialment agradosa i destacable. Sense pretensions de recerca científica, tan sols amb la voluntat de deixar constància d'una realitat, tota una colla de ribetans ens ofereixen un aplec que haurà de ser punt obligat de referència per a posteriors estudis o elucubracions teòriques sobre la nostra gastronomia, la de la marina i la de terra endins, la de sempre i la cuina que van portar els americanos, juntament amb la que ha donat el tomb a les darreres dècades del segle XX.

En definitiva, un treball excel·lent i humil, que no s'amaga davant evidències que ara com ara ens semblen prou conegudes i que ves a saber com evolucionaran en les properes dècades. Labor constant de recerca en l'àmbit local, sense voler caure en l'engany de trobar un plat d'exclusiva identitat municipal, que s'aplega no sols en les consideracions, breus, amb alguns dibuixos i de lectura agradable, de la primera part ("La terra i l'alimentació") i el segon bloc ("Les cuines", és a dir, la del fato i la de les festes, però també la senzilla i la de la gana, la dels americanos i la dels orígens), sinó especialment en el receptari que ocupa gairebé la meitat del volum, aquest defuig els plats més populars i usats de la cuina catalana d'arreu i ofereix no sols una completa argumentació de les explicacions que s'han farcit en els apartats anteriors, sinó un receptari de cuina familiar a l'abast.

J. M. L.

Enric Carafi i Morera

ELS LLIBRES DE GELIDA, CALENDARI ANUAL DE L'ESBART ROCASAGNA

Editor: Esbart Rocasagna

Any de publicació: 2002

Nombre de pàgines: 14.

El ja veterà Esbart Rocasagna, creat el 1968, edita des de fa catorze anys un calendari de sobretaula destinat a divulgar els variats aspectes del patrimoni dels gelidencs, el qual, amb el pas del temps, possiblement ha esdevingut imprescindible en molts àmbits atès el seu interès i la seva capacitat de síntesi per conèixer ràpidament qualsevol aspecte de la població.

En aquesta ocasió recupera el fil encesat l'any passat relatiu als llibres i publicacions referents a Gelida, atès que aleshores el seu habitual redactor, l'Enric Carafi, no va veure possible incloure tota la producció bibliogràfica que Gelida ha generat al llarg dels tres darrers segles, la qual ha esdevingut força nombrosa.

Enguany, doncs, s'ha continuat aquell primer recull, mirant de completar la bibliografia de la població amb obres i temes tan variats com dues obres teatrals del segle XIX, originals del vilanoví Francesc de Sales Vidal i Torrents, situades a Gelida; les enciclopèdies i diccionaris que esmenten la població; la biografia del seminarista Enric Estruch i Bernis –dolorosament assassinat el 1936–; les revistes culturals i polítiques; els butlletins culturals i esportius; els fulletons d'informació turística i cultural; dos llibres infantils; la Memòria del 1r Congrés Local de Cultura de Gelida; els llibres de Ràdio Gelida; les auques i els retallables; el butlletí de la biblioteca Jaume Vila i Pasqual; el llibre per valorar els trets medioambientals del poble i, finalment, els evocadors vuit goigs de les devocions de la vila.

Certament, encara restarien per recollir les edicions dels estatuts de les entitats locals

que s'inicien a mitjans del segle XIX i continuen el XX, alguns ben curiosos, o les moltes referències esparses que trobaríem en llibres com *Ramon Rogent i el seu temps* de Joan Vallès Altés, aparegut el 2000, i que ens parla del ric passat cultural de la cavalleresca Torre de Llosetes; a setmanaris i revistes locals, comarcals o d'àmbit general, i si més no, una referència obligada, com ja es va dir en l'edició del 2000, a les noves fornades que han despuntat en l'àmbit local o general, tot i no parlar o parlar poc del poble en les seves obres, però que no es poden deixar passar de llarg atès que molta de la seva producció ha nascut a Gelida, com Lluís Julià Tetas, Xavier Nicolau Bargalló, Jordi Carrillo Giralt, Àlex Susanna i el tan guardonat i actiu en els darrers temps Jordi Llavina i Murgadas.

Ben segur que aquesta extensa (en algun cas) i preuada obra mereixeria unes ressenyes per a les quals el calendari no disposa de prou espai, però pot deixar constància de la seva ineludible vàlua.

Gelida, sortosament, ha generat al llarg del temps un extens i variat patrimoni del qual el calendari de l'Esbart Rocasagna ha volgut recuperar la memòria a través dels seus fulls mensuals amb títols tan variats com *Les festes de Gelida*, *El patrimoni arquitectònic de Gelida*, *Les masies de Gelida*, *Les fonts de Gelida*, *Personatges gelidencs*, *Carrers i places de Gelida*, *Les entitats culturals de Gelida*, *Les danses de l'Esbart Rocasagna*, *El nostre entorn*, *Esbart Rocasagna: 30 anys*, *Els vestits de l'Esbart Rocasagna*, *Els arbres monumentals de Gelida* i la primera entrega d'*Els llibres de Gelida* (2001).

L'edició consta de 700 exemplars i ha comptat amb un ajut de Caixa Penedès.

Mercè Foradada

EN EL PRESTATGE

Editorial: Edicions 62

Lloc i any d'edició: Barcelona, 2002

Nombre de pàgines: 169

ARRACADES, COLÒNIES, AIGUA SALADA DE MAR, TOT A FREC DE PELL....

"Els objectius essencials de l'individu a la vida són l'amor, la creació i el gaudi de l'experiència estètica i la recerca del coneixement" G. E. Moore.

El llibre de M. Foradada és un pèssic dels objectius de Moore. Les reflexions al voltant de les relacions humanes, vistes des de la perspectiva d'una dona madura d'una cinquantena d'anys, ens obren a un món de sensibilitats, tendreses, incerteses, pors, misèries, reflexions sobre el fet d'escriure, sobre l'art..., que han fet merèixer a aquesta escriptora vilanovina el premi "Dona 2001".

L'autora juga amb el títol del llibre per introduir-nos en una història íntima que comparteix de manera imaginària amb autors que tindria de companys de prestatge, si finalment es decidís a escriure un llibre. Això ens fa entrar en contacte amb escriptors com Flaubert, amb la seva novel·la *Salambo*, amb V. Forrester i el seu llibre sobre V. Woolf, el món de Bloomsbury...

Mentre analitza situacions personals d'aquests autors i de les seves obres, va teixint una teranyina amb les pròpies passions: com després d'una separació intenta refer la seva vida emocional, les dificultats que això li suposa, etc.

La tècnica narrativa facilita el despullament de la Gràcia, la protagonista. El monòleg interior es barreja amb un narrador en tercera persona. Ambdós no són altra cosa que les diferents veus de l'autora combinades amb destresa, fet que l'acosta a la millor Rodoreda.

El marc és prou conegut, el far de Vilanova, la festa de les Merengues, i el mar, tot plegat descrit des d'uns ulls de dona, que conjuguen amb una especial sensibilitat aspectes que formen part de l'univers femení, com la seva passió per les arracades, o la identificació de les novel·les amb les diferents olors de les colònies, o bé el reconeixement de les pròpies "emocions que ja són a dins teu i de sobte les trobes reflectides al mirall d'un llibre".

El desenllaç ens arriba a través del qüestionari Proust. Tot contestant-lo, la protagonista va responent a les seves incerteses personals, però sobretot s'adona de l'aprenentatge

que ha fet al llarg de la novel·la, que ha estat com una mena de viatge iniciàtic, cap a l'*acceptació en majúscules del valor i la saviesa d'aprendre a viure sense cap gest estrident*, d'acceptar la pròpia solitud i aprendre a estar sola i oberta al que et proposi la vida. En definitiva, un tast de la vida de qualsevol, que us podeu emportar aquest estiu sota el paraigua, sobre la sorra de qualsevol platja, mirant qualsevol mar.

Anna Ruiz-Mestres

(Article publicat al setmanari

El 3 de Vuit, el dia 5 de juliol del 2002)

FONS BIBLIOGRÀFIC

Donatiu Consell Comarcal del Garraf

- DD.AA. *Arxius històrics del Garraf*. Consell Comarcal del Garraf. Vilanova i la Geltrú. 2001. 38 pàg.

Donatiu Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada

- AVINYÓ, mossèn Joan (prevere). *Castell de Cabrera y poble de Vallbona en el Panadès*. Est. Tip. De Nicolau Poncell. Igualada. 1909. 216 pàg.

Intercanvi Centre Associat de Cervera

- DD.AA. *Palestra Universitària* núm. 14. Universidad Nacional de Educación a Distancia. Centre Associat. Cervera. 2001. 282 pàg.

Donatiu Fundació «la Caixa»

- DD.AA. *L'ampliació de la Unió Europea. Efectes sobre l'economia espanyola*. Fundació «la Caixa». Barcelona. 2002. 158 pàg.
- TRILLA, Carme. *La política d'habitatge en una perspectiva europea comparada*. Fundació «la Caixa». Barcelona. 2001. 204 pàg.
- BADIA, Fèlix. *Internet: situació actual i perspectives*. Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona. Barcelona. 2002. 218 pàg.
- DD.AA. *Anuario Económico de España*. «la Caixa». Barcelona. 2002. 634 pàg.

Donatiu Editorial Cruïlla

- MARTÍ I BERTRAN, Pere; SALVÀ, Francesc (il·lustracions). *Les tortugues de l'àvia*. Editorial Cruïlla. Barcelona. 2001. 160 pàg.

Donatiu Comunitat Gitana

- RAMÍREZ-HERERIA, Juan de Dios. *Primer manual de conversa romanó-kaló*. Unió Romani. Barcelona. 2001. 64 pàg.

Donatiu Museu d'Arqueologia de Catalunya

- DD.AA. *Pàtera d'Honor*. Museu d'Arqueologia de Catalunya. Barcelona. 2001. 40 pàg.
- DD.AA. *Carranque. Esplendor de la Hispània de Teodosi*. Museu d'Arqueologia de Catalunya. 2001. 184 pàg.

Intercanvi Institut d'Estudis Andorrans

- DD.AA. *Estudi sobre l'oci i el consum cultural a Andorra*. Centre de Recerca Sociològica. Institut d'Estudis Andorrans. Andorra. 2001. 120 pàg.

Intercanvi Institut d'Estudis del Baix Empordà

- DD.AA. *Estudis del Baix Empordà*. Institut d'Estudis del Baix Empordà. Sant Feliu de Guíxols. 1989. 296 pàg.

Intercanvi Centre de Lectura-Reus 1859

- DD.AA. *El Noucentisme a Reus. Ideologia i Literatura*. Centre de Lectura. Reus. 2002. 244 pàg.
- CORREIS I MASSÓ, Antoni. *Evocacions reusenques. Amb els sons de quatre cordes*. Centre de Lectura-Reus. Reus. 2002. 230 pàg.

Donatiu Generalitat de Catalunya-Departament de Cultura

- SOLÉ I SABATÉ, Felip (text); MABILON, Lluís (fotografies). *Dies de llum i festa*. Edicions El Mèdol. Tarragona. 2001. 238 pàg.
- MOYA, Bienve. *Llegendes i contes catalans. Per ser explicats*. Edicions El Mèdol. Tarragona. 1997. 184 pàg.
- GRAU MARTÍ, Jan. *Fabulari Amades*. Edicions El Mèdol. Tarragona. 1995. 218 pàg.
- AMADES, Joan. *Astronomia i meteorologia populars*. Edicions El Mèdol. Tarragona. 1993. 150 pàg.

- MOYA, Bienve. *Calendes. Impressions sobre mites, festes i celebracions catalanes*. Edicions El Mèdol. Tarragona. 1996. 128 pàg.
- PUIG I GORDI, Lluís. *Crònica i calendari de dansa tradicional*. Edicions El Mèdol. Tarragona. 1994. 160 pàg.
- JARIA I MANZANO, Jordi. *Història dels concursos de castells*. Edicions El Mèdol. Tarragona. 1996. 152 pàg.

Intercanvi Centre d'Estudis d'Altafulla

- DD.AA. *Estudis Altafullencs* núm. 26. Centre d'Estudis d'Altafulla. Altafulla. 2002. 84 pàg.

Donatiu Ajuntament de l'Arboç

- CRUANYES I OLIVER, Esteve. *100 fites històriques de la vila de l'Arboç*. Ajuntament de l'Arboç. L'Arboç. 2002. 238 pàg.

Donatiu Ajuntament de Vilanova i la Geltrú

- *Tres Tombs 2002*. Vídeo. Associació del Tres Tombs de Vilanova i la Geltrú. Vilanova i la Geltrú.

Donatiu Diputació de Tarragona

- DD.AA. *Cèsar Martinell i la seva època*. Associació Cultural Cèsar Martinell. El Pinell de Brai. 2001. 310 pàg.
- SAUMELL SOLER, Antoni. *Viticultura i associacionisme a Catalunya. Els cellers cooperatius del Penedès (1900-1936)*. Diputació de Tarragona. Tarragona. 2002. 418 pàg.

Intercanvi Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada

- DD.AA. *Miscellanea Aqualatensia/10*. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada. Igualada. 2002. 474 pàg.
- RIO I CAMPAMAJÓ, Leonardo del. *L'hostal de la Gavina*. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada. Igualada. 2001. 96 pàg.

Donatiu Arxiu Nacional de Catalunya

- CASTILLO, Alberto del. *La Maquinista Terrestre y Marítima. Personaje histórico (1855-*

1955). *Industrias Gráficas Seix y Barral Hnos, S.A.* Barcelona. s/d. 66 pàg.

Donatiu Museu d'Història de Sabadell

- ROIG I DEULOFEU, Albert; ROIG I BUXÓ, Jordi. *La vila medieval de Sabadell (segles XI-XVI). Dotze anys d'arqueologia a la ciutat (1988-2000)*. Museu d'Història de Sabadell. Sabadell. 2002. 150 pàg.

Donatiu La Fura

- DD.AA. *Premis Llabor de Lletres. Creació i recerca. Any 2001*. Penedès Edicions S.L. Vilafranca del Penedès. 2002. 116 pàg.

Donatiu Associació Cultural Baixa Segarra

- TOV ASSIS, Yom. *Els jueus de Santa Coloma de Queralt*. Associació Cultural Baixa Segarra. Santa Coloma de Queralt. 2002. 176 pàg.

Intercanvi Centre d'Estudis de l'Hospitalet

- DD.AA. *Quaderns d'estudi. L'habitatge a l'Hospitalet* núm. 18. Centre d'Estudis de l'Hospitalet. L'Hospitalet de Llobregat. 2002. 194 pàg.

Adquisicions IEP

- PLADEVALL, Antoni (direcció). *Guies. Catalunya romànica. XX. El Baix Ebre, el Montsià, la Terra Alta i el Matarranya. Museus amb art romànic*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona. 2002. 160 pàg.
- PLADEVALL, Antoni (direcció). *Guies. Catalunya romànica. XIX. El Barcelonès, el Baix Llobregat i el Maresme*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona. 2002. 194 pàg.
- PLADEVALL, Antoni (direcció). *Guies. Catalunya romànica. VIII. El Pallars Sobirà, el Pallars Jussà i la Vall d'Aran*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona. 2000. 214 pàg.
- PLADEVALL, Antoni (direcció). *Guies. Catalunya romànica. IX. El Tarragonès, el Baix Camp, l'Alt Camp, el Priorat i la Ribera d'Ebre*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona. 2000. 160 pàg.

Donatiu Ajuntament de Girona

- DOMÈNECH I CASADEVALL, Gemma. *Els oficis de la construcció a Girona. 1419-1833. Ofici i confraria. Mestres de cases, picapedrers, fusters i escultors a Girona*. Institut d'Estudis Gironins. Girona. 2001. 434 pàg.
- PUY I JUANICO, Josep. *Pobres, orfes i dementats. La beneficència a Girona, 1849-1885*. Ajuntament de Girona. Girona. 2002. 25 pàg.
- JULIOL I ALBERTÍ, Griselda. *Llibre Vermell de la ciutat de Girona (1188-1624)*. Fundació Noguera. Girona. 2001. 758 pàg.

- *Bibliografia de la ciutat de Girona*. CD rom. Ajuntament de Girona. Girona. 2002.

Intercanvi Ajuntament de Torrent

- SANCHIS ALFONSO, Josep Ramon (director). *Torrens. Estudis i investigacions de Torrent i comarca*. Publicacions de l'Arxiu, Biblioteca i Museu de l'Ajuntament de Torrent. Torrent. 2000. 294 pàg.

11 de juliol del 2002